

POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC
COOPERATION»

THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF
CARDINAL STEFAN WYSHINSKY IN WARSAW

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

Варшава, Республіка Польща

2022

Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 05.09.2022 – 14.10.2022 р.) / уклад. Ю. Главчева; Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022. 174 с.

Укладач: ГЛАВЧЕВА Ю. М., PhD, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією – Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ.....	8
Андрушак Л. А.	9
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	9
Байрачна О. К.	13
ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	13
Балобанова Д. О.,.....	17
Загиней-Заболотенко З. А.	17
ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ В АНТИПЛАГІАТНИХ СПРАВАХ .	17
Бахарєв В. С.....	22
СТВОРЕННЯ «АТМОСФЕРИ» ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗВО: РЕТРОСПЕКТИВА, АНАЛІЗ, ПЕРСПЕКТИВА	22
Білорусець Л. М.	30
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	30
Бортун К. О.....	33
СТАН ЯВИЩА «АУТСОРСИНГ ЗАВДАНЬ» ТА КРОКИ ЩОДО ЙОГО ВИРІШЕННЯ.....	33
Бузань В. Ю.	36
ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СПРИЯННЯ АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	36
Бутко Н. В.	39
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЧЕСНИЙ ТА ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ПІДХІД ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	39

Гвоздецька Ю. В.,.....	43
Мельник О. С.,	43
Філімонова І. А.	43
ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	43
Григоренко В. Л.,.....	48
Доля Ю. В.....	48
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ОРІЄНТИР ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ	48
Грицик Л. М.,	52
Грицик Р. А.....	52
ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	52
Джагунова О. І.	56
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ.....	56
Євтух Л. Г.....	60
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КВАЛІКАЦІЙНИХ РОБОТАХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	60
Клим'юк Ю. В.....	64
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ.....	64
Ковальчук Т. М.,.....	66
Никифорак І. І.....	66
ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА	66
Котелюх М. Ю.....	71
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНА КАТЕГОРІЯ	71
Котович І. О.....	74
ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЛАГІАТ (СУДОВИЙ АСПЕКТ).....	74

Кривенкова Р. Ю.	79
СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	79
Кузнєць Т. В.	83
УПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА ОСВІТНЬО-НАУКОВОЮ ПРОГРАМОЮ ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ	83
Лаврів Л. П.	87
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	87
Лаговська Н. В.	90
ЗАХИСТ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	90
Литвиненко А. І.	93
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ КАФЕДРИ КІНО- І ТЕЛЕМИСТЕЦТВА КНУ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	93
Ліснянська Н. В.	96
ОСНОВНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ	96
Лотоцький М. В.	99
ОКРЕМІ ВИПАДКИ ВИКРИСТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	99
Луценко Г. В.	103
СВІТОВІ ПРАКТИКИ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ У ДОТРИМАННІ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	103
Лягіна І. А.	107
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	107
Малько М. М.,	111
Главчев М. І.	111
ЯКІСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСА, ЯК ЗАПОРУКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	111

Мацюк Г. Р.	114
АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ, САМОПЛАГІАТ ЯК ФОРМИ ПОРУШЕННЯ НАУКОВОЇ ЕТИКИ	114
Миколаєць В. А.	118
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – СТАНДАРТ ОСВІТНЬОЇ СПІЛЬНОТИ	118
Павлова І. О.	124
ШЛЯХ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	124
Пасечник А. М.	127
АНАЛІЗ ТЕРМІНУ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»	127
Пелюх О. С.	130
ПЛАГІАТ, ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	130
Пікуляк М. В.	133
АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ	133
Ророва І. S.	137
ACADEMIC INTEGRITY IN AN ONLINE EDUCATIONAL PROCESS	137
Рассадкіна М. В.	140
ФОРМУВАННЯ ДОБРОЧЕСНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ТОЧНИХ НАУК	140
Столяр Д. Б.	144
ЧОМУ ПЛАГІАТ РОЗПОВСЮДЖЕНИЙ В СТУДЕНТСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ	144
Строкаль В. П.	147
ДОТРИМАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	147
Тарарак Н. Г.,	151
Ларіна І. О.,	151
Давидова М. О.	151
ПРИЧИНИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ	151
Терещук С. І.	155
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	155

Фицик Л. А.,	158
Фицик І. Д.,	158
Голобородько В. М.	158
МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ У ПЕРІОД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА МОДЕРНУ	158
Шевчук А. В.	163
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ І РЕАЛІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	163
Шуляк І. М.	167
СТУДЕНТИ ЯК ПАРТНЕРИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНІЦІАТИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	167
Янковець О. В.	170
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	170
ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ- СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ	174

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (ІМАНС, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності ІМАНСу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Місце проведення стажування: державний вищий навчальний заклад Республіки Польща – Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (REGON 006237430).

Проходження стажування забезпечує освітня Fundacja ADD (Варшава, KRS: 0000502104), метою діяльності якої є сприяння адаптації та інтеграції українських мігрантів за кордоном.

*Андрущак Л. А.,
здобувач кафедри гістології, цитології та ембріології,
заклад вищої освіти
Буковинський державний медичний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальновідомо, що ми живемо у висококонкурентному суспільстві, коли успіху може досягти лише найсильніший. Але що ж робить нас дійсно сильними, конкурентоспроможними? Звісно, рівень нашої освіченості, знання, яких ми набуваємо під час навчання в університеті! Це той інструмент, за допомогою якого людина може самоствердитися в будь-якій сфері, показати свою готовність займатися тою чи іншою справою. І тут наразі постає питання: як стати високоосвіченою, усебічно розвиненою, професійно підготовленою людиною в умовах, коли на заваді стає неналежне ставлення деяких здобувачів вищої освіти до своїх обов’язків. Тому проблема дотримання академічної доброчесності в наш час є вкрай актуальною.

“Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ” – Юнгсуп Кім, учасник Конференції Міжнародного центру академічної доброчесності. Дійсно, для того, щоб настали глобальні зміни, щоб змінити будь-яку систему, завжди варто розпочинати насамперед із себе й виховувати порядного громадянина та справедливу людину в собі та у своєму середовищі. Академічна доброчесність починається із доброчесної поведінки кожного з нас.

Міжнародний центр академічної доброчесності структурує академічну доброчесність як дотримання п’яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та відваги до дій.

Стаття 42 Закону України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Але нажаль, є багато порушень академічної доброчесності, а саме такі як:

- академічний плагіат (оприлюднення чийхось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства);
 - самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових);
 - фабрикація (вигадування даних чи фактів);
 - фальсифікація (відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень);
 - списування;
 - обман;
 - хабарництво;
 - необ'єктивне оцінювання;
 - допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання;
 - вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання (частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту»).

Явище академічної нечесності (недоброчесності, недобросовісності) є багатогранним та може набувати різних проявів. В його основі лежить умисне порушення загальноприйнятих в академічному середовищі моральних і правових норм, зазвичай з метою отримання певних переваг. У будь-якому випадку розповсюдження таких проявів завдає нищівного удару по якості освіти та наукових

досліджень, а відтак — по перспективах забезпечення стійкого розвитку суспільства. Як відзначають американські дослідники А. Вайтака та П. Гітіму: «...рівень академічної нечесності в інституціях відображає поширення ерозії етичної поведінки в суспільстві через те, що існує тенденція переважання егоцентризму над турботою про інших». Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в останні роки сприяв урізноманітненню та поширенню проявів академічної нечесності серед представників академічної спільноти (студентів, педагогів, дослідників, організаторів наукової та освітньої діяльності тощо).

Доказом того, що така проблема все ж існує, є також Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP, який працює з 2016 року. Тобто вже протягом багатьох років студенти беруть участь у різноманітних дискусіях, «круглих столах», для того щоб ознайомитися з правилами академічної культури, усвідомити свої права та обов'язки. У більшості закладів було запроваджено кодекси честі як один із напрямів упровадження Проєкту. При цьому студенти підписувалися під тим, що вони готові особисто дотримуватися правил академічної доброчесності та робити її існування реальним фактом. Проєкт користується також іноземним досвідом, що дозволяє студентам більш глибоко зануритися у проблематику цієї теми. Комплекс заходів щодо протидії проявам академічної нечесності повинен здійснюватися на всіх рівнях управління у сфері освіти і науки. Або в негативному випадку, за влучним висловом академіка М. З. Згуровського, країну чекає невідворотне формування індустрії «дипломованої псевдо освіти» з набором несприятливих сценаріїв розвитку. Тому світове академічне співтовариство в останні десятиліття напрацювало низку підходів з метою протидії проявам академічної нечесності, що набула цілком інституціолізованих форм.

Отже, академічна доброчесність є дійсно невід'ємною складовою вищої освіти, і тому замало лише вірити у фундаментальні цінності. Їх потрібно відстоювати, навіть

зіткнувшись із тиском з боку інших чи відмінними поглядами. А це вимагає цілеспрямованості, відданості та відваги.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 16 с.
2. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Результати всеукраїнського соціологічного дослідження. URL: <http://fond.sociology.kharkov.ua/images/presentation160715/press-reliz1.pdf>.
3. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. Результати опитування. URL: http://dif.org.ua/ua/polls/2015a/visha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv-_1433936412.htm.
4. Закон України “Про вищу освіту” № 1556-VII від 1 липня 2014 року із змінами // Відомості Верховної Ради України. 2014. No 37-38. ст. 2004.

Байрачна О. К.,
*доктор філософії зі спеціальності «Менеджмент»,
доцент кафедри Туристичного бізнесу та рекреації,
Одеський національний технологічний університет*

ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність набуває затребуваності та стає однією з найважливіших категорій у науковому середовищі. Некоректне запозичення частин чужих публікацій у наукових працях, на жаль, досі зустрічається досить часто. У світовому освітньому та науковому співтоваристві давним-давно утвердилося чітке усвідомлення того, що трактується як «академічна доброчесність», а саме, це спільність фундаментальних цінностей, на яких ґрунтується освітня та науково-дослідна активність.

До основних для науки та освіти цінностей входять чесність, довіра, чесність, повага, відповідальність, скромність, доповнені хоробрістю. Саме реалізація в академічному співтоваристві середовища, що спирається на ці цінності, є основою, тобто, тим фундаментом, на якому тільки й може зміцнюватися сумлінність та доброчесність, що ґрунтуються на морально-етичних тезах, що визначають становлення громадянської культури соціуму [1, с.101].

Термін «академічна доброчесність» є, за своєю суттю, важким навіть у семантичному контексті, адже утворився в результаті поєднання кількох слів, а саме: «академічна», «добро» та «чесність».

У широкому розумінні академічна доброчесність – це моральні тези, неодмінні для дотримання всіма представниками освітнього та наукового середовища. Така система цінностей служить орієнтиром та стандартом, який прийнято рівнятися. Ґрунтовне наповнення терміну складається з спільності, визначених відповідно до закону, етичних норм та правил, які зобов'язані дотримуватися всіх без винятку

учасників освітнього процесу під час навчання, викладання та виконання наукової діяльності з метою підвищення якості навчання, а також забезпечення довіри до результатів зазначених показників [2, с.74].

Розглянутий документом «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» підхід, академічна доброчесність розглядається як відданість академічної спільноти, навіть при появі допустимих складнощів, шести основним цінностям. Так чи інакше, ціннісні орієнтири значимі як у процесі освіти так і у процесі професійного становлення. Вони лежать в основі дотримання закону та встановлення типових взаємин серед людей [3].

Існують різні форми прояву несумлінності під час проведення наукових досліджень та підготовки наукових праць. Деякі з них носять навмисне ворожий характер, вельми небезпечний для інформаційного середовища певної сфери розуміння. Інші можуть бути наслідком помилок, зароджених незадовільною освітою та рівнем знань, поспіху, недбальства, недбалості, безвідповідальності. Найчастіше різні прояви наукової недобросовісності пов'язані з користолюбними міркуваннями – тяжінням до зростання індивідуальної популярності та значущості, кар'єрними устремліннями та інших [4, с.58].

Проаналізувавши нормативну базу з питання академічної доброчесності в Україні, до цього переліку проявів академічної нечесності можна додати:

- необ'єктивне оцінювання. Свідоме завищення оцінок чи недооцінка навчальної та наукової діяльності студентів, претендентів на вищу освіту, науково-педагогічними працівниками та спеціалістами-практиками;
- хабарництво (корупція). Отримання особами освітнього процесу коштів чи матеріальних послуг з метою неправомірного оцінювання;
- обман. Надання неправдивої інформації про результати своєї наукової діяльності. Наприклад, придбання у третіх осіб підсумків наукової та навчальної

діяльності та презентація як власних досягнень;

– самоплагіат. Написання та публікація часткової чи повної власної роботи, яка вже була оприлюднена раніше, та видання цієї інформації як нової.

Хотілось би підкреслити, що реалізація в академічному співтоваристві добродесного середовища потрібно вважати, чимось більше, ніж примітивне декларування фундаментальних цінностей, тому що їхнє перенесення в площину активних дій потребує хоробрості та завзятості. У цьому доцільно послатися заяву давньогрецького філософа Аристотеля, який вважав, що хоробрість – це перша з чеснот людини, так як, саме вона декларує все інші. У академічному співтоваристві треба приймати не тільки гідні рішення, а й виявляти хоробрість та наполегливість, необхідні для їх реалізації.

Підводячи підсумок, хотілось би звернути увагу та те, що коли йдеться про забезпечення сумлінності в освітній та науковій сферах, то пріоритети повинні бути пов'язані з розробкою та впровадженням ефективних програм виробництва в академічному співтоваристві здорового середовища, що спирається на фундаментальні цінності, на профілактику та недопущення явищ, що руйнують це середовище. На жаль, з низки об'єктивних і суб'єктивних причин, уявлення «академічна добродесність» стало розумітися через призму відсутності чи наявності плагіату в наукових дослідженнях та публікаційної діяльності, чим неприпустимо обмежуються уявлення як про академічну сумлінність, та порушення у проведенні наукових досліджень та публікації їх результатів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Маслова Н.Г. Академічна свобода та академічна відповідальність. Науковий

вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Том 1. С. 72–76.

3. Академічна доброчесність у вищій освіті: місія неможлива. Освітня політика: веб-сайт. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1116-analitichnij-zvit-pro-kruglijstil-akademichna-dobrochesnist-u-vishchij-osvitimisiya-nemozhliva> (дата звернення: 09.10.2022).

4. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

Балобанова Д. О.,
д-р. юрид. наук, доцент, професор кафедри
кримінального права і кримінології,
Львівський державний університет внутрішніх справ

Загиней-Заболотенко З. А.,
д-р. юрид. наук, доцент, професор кафедри
кримінального права і кримінології,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ В АНТИПЛАГІАТНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ч. 3 ст. 125 Конституції України Верховний Суд (ВС) є найвищим судом у системі судоустрою України [1]. Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (ч. 1 ст. 36) передбачено, що ВС як найвищий суд у системі судоустрою України, забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та в спосіб, визначені процесуальним законом [2]. Призначення ВС як найвищої судової установи в Україні – це, в першу чергу, «сформувати обґрунтовану правову позицію стосовно способу застосування всіма судами конкретної норми матеріального права або дотримання норми процесуального права і таким чином, спрямувати судову практику в єдине та узгоджене правозастосування (вказати напрямок, в якому слід здійснювати вибір норми права); на прикладі конкретної справи роз'яснити зміст акта законодавства в аспекті його розуміння та реалізації на практиці в інших справах з вказівкою на обставини, які потрібно враховувати при застосуванні тієї чи іншої правової норми, але не нав'язуючи, при цьому, нижчестоящим судам результат вирішення конкретної судової справи» [3, с. 103].

Звернемо увагу на постанову Великої палати ВС (ВП), яка розглядала справу щодо законності актів Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС) у порядку адміністративного судочинства як суд апеляційної інстанції відповідно до ч. 5 ст. 266,

ч. 3 ст. 292 Кодексу адміністративного судочинства України [4]. До ВП було оскаржено рішення ВС у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (КАС) за адміністративним позовом ОСОБА_3 до ВККС, яким було відмовлено у задоволення адміністративного позову у цілому [5].

Як було встановлено судом першої інстанції, ОСОБА_3 було допущено ВККС до конкурсу на заміщення вакантних посад суддів касаційних судів у складі ВС. Пройшовши успішно перший етап конкурсу (анонімне письмове тестування, практичне завдання), на другому етапі конкурсу («Дослідження досьє та проведення співбесіди») Громадська рада доброчесності (ГРД) надала ВККС затверджений на її засіданні висновок про невідповідність кандидата на посаду судді ВС ОСОБА_3 критеріям доброчесності та професійної етики. Підставою для такого висновку слугувала інформація про те, що ОСОБА_3 згідно з рішенням спеціалізованої вченої ради університету отримав науковий ступінь кандидата юридичних наук. Однак Атестаційна колегія МОН скасувала рішення про присвоєння ОСОБА_3 наукового ступеня та відмовила йому у видачі диплома. Підставою для скасування рішення про присвоєння ОСОБА_3 наукового ступеня став висновок Експертної ради Державного департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації МОН, яка виявила у роботі значний обсяг текстуальних запозичень (плагіату).

ВП сформулювала таку правову позицію: неправомірне присвоєння кандидатом на посаду судді плодів чужої інтелектуальної праці при підготовці власної наукової роботи є грубим порушенням загальноприйнятих стандартів поведінки, що порочить звання судді та підриває авторитет правосуддя, а сам кандидат не відповідає критеріям доброчесності і професійної етики [6].

Ще одна правова позиція, сформульована ВС, стосувалася того, чи зобов'язана була ОСОБА_1, проректор з наукової роботи університету як науковий керівник дипломної роботи, направляти цю роботу на антиплагіатну перевірку і чи було, відповідно, законним рішення університету про накладення на цього проректора

(наукового керівника) догани за невиконання цього обов'язку [7]. Рішенням місцевого суду позов ОСОБА_1 задоволено; скасовано наказ університету про застосування до ОСОБА_1 дисциплінарного стягнення [8]. Рішенням апеляційного суду вказане рішення скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову ОСОБА_1 відмовлено [9].

У своєму рішення ВС залишив без зміни рішення апеляційного суду, вказавши, що, виходячи з положень локальних актів (зокрема, з Положення про організацію освітнього процесу в університеті), суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що на ОСОБА_1 покладено обов'язок на передачу магістерської роботи до відділу моніторингу підготовки фахівців та аналітичної роботи для перевірки щодо наявності ознак плагіату, який вона не виконала, тому наказ про накладення на позивача дисциплінарного стягнення у вигляді догани було винесено університетом правомірно [7].

В іншій постанові ВС вирішувалося питання про обґрунтованість касаційних вимог позивача, захист його честі, гідності та ділової репутації у зв'язку з тим, що ОСОБА_2, головуючим на засіданні кандидатів на обрання членом одного з агентств, було проголошено недостовірну інформацію, що у роботах ОСОБА_1 було виявлено плагіат, який в окремих публікаціях становив 100% [10]. Рішенням місцевого суду цей позов задоволено частково. Зокрема, визнано недостовірною і такою, що принижує честь, гідність та ділову репутацію ОСОБА_1, вказану вище інформацію [11]. Водночас постановою апеляційного суду вказане рішення скасовано та прийнято нову постанову про відмову в задоволенні позову [12].

ВС залишив постанову апеляційного суду без зміни. Аргументуючи своє рішення, ВС виходив, зокрема, з того, що, оголошуючи інформацію щодо наявності плагіату у творах ОСОБА_1, ОСОБА_2 висловлювала думку колегіального органу щодо неможливості рекомендувати ОСОБА_1 на зазначену посаду. Окрім того, як зазначив ВС, спірні висловлювання ОСОБА_2 не містили інформації щодо

приватного та сімейного життя ОСОБА_1, образ, наклепів тощо, не є особистими претензіями. Відповідач лише як науковець оцінювала професійні якості позивача щодо зайняття відповідної посади. При цьому на підтвердження своїх доводів відповідачем було надано висновок експертів у сфері інтелектуальної власності, відповідно до якого у текстах творів ОСОБА_1 частково відтворені твори інших авторів без дотримання правил належного цитування [10].

Отже, можна зробити загальний висновок, що порушення вимог академічної доброчесності впливає не тільки на наукове реноме особи, а й може перешкодити реалізації деяких прав, як-то зайняття певних посад тощо.

Також ВС сформулював й ряд інших правових позицій в антиплагіатних справах, які є важливим елементом у механізмі протидії академічній недоброочесності в Україні. Ми бачимо, що на теперішній час питання недопущення порушення вимог наукової «чистоти» є такими, що досить часто потрапляють в коло уваги судової системи України через непоодинокі випадки їх порушення. Відповідні рішення ВС є обов'язковими для застосування всіма судами при розгляді аналогічних справ.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/ACJYMnh> (дата звернення 15.09.2022).

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. №1402- VIII. URL: <https://cutt.ly/ZCJY7ue> (дата звернення 15.09.2022).

3. Берназюк Я.О. Конституційно-правовий статус Верховного Суду як суду права. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2020. № 6 (12). С. 101–115.

4. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://cutt.ly/3CKsypE> (дата звернення 15.09.2022).

5. Рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 20.03.2018 р. у справі № 800/336/17. URL:

<https://cutt.ly/pCJSMZz> (дата звернення 15.09.2022).

6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.03.2019 р. у справі № 800/336/17. URL: <https://cutt.ly/dCJFuJi> (дата звернення 15.09.2022).

7. Постанова Верховного Суду від 18.01 2018 р. у справі № 757/16203/16-ц. URL: <https://cutt.ly/0CJMuEY> (дата звернення 15.09.2022).

8. Рішення Печерського районного суду м. Києва від 14.07.2016 р. у справі № 757/16203/16-ц. URL: <https://cutt.ly/9CJ1gbP> (дата звернення 15.09.2022).

9. Рішення Апеляційного суду м. Києва від 16.11.2016 р. у справі № 22-ц/796/11850/2016. URL: <https://cutt.ly/VCI1Jts> (дата звернення 15.09.2022).

10. Постанова Верховного Суду від 04.08.2020 р. у справі № 755/9531/17. URL: <https://cutt.ly/ECKi0TA> (дата звернення 15.09.2022).

11. Рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 04.09.2019 р. № 755/9531/17. URL: <https://cutt.ly/0CKokrL> (дата звернення 15.09.2022).

12. Постанова Київського апеляційного суду від 18.12.2019 р. № 755/9531/17. URL: <https://cutt.ly/nCKoRnr> (дата звернення 15.09.2022).

Бахарєв В. С.,
д-р. техн. наук, доцент,
директор навчально-наукового інституту механічної інженерії,
транспорту та природничих наук,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

СТВОРЕННЯ «АТМОСФЕРИ» ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗВО: РЕТРОСПЕКТИВА, АНАЛІЗ, ПЕРСПЕКТИВА

«У 1994 я впав з ровера та пошкодив коліно. Тоді не було інтернету, тому я пишу про це зараз» (з мережі Facebook)

Приведений в основній частині есе матеріал не є унікальною розробкою, проте є викладенням власної позиції автора, сформованої на підставі детального аналізу [1-5].

Відомо, що проблема недотримання норм академічної доброчесності не є новою. Ураховуючи той факт, що переважна більшість активних викладачів в системі вищої освіти мають вік від 40 до 60 років, можна зробити невеличкий екскурс в історію. Які були особливості здобуття вищої освіти в українських ЗВО на межі 90-х років до ери масового інтернету? Спробуємо пригадати:

1. Значний обсяг аудиторного навантаження, співвідношення аудиторна-самостійна робота на рівні не менше 60/40 для денної форми навчання. Це дисциплінувало та налаштовувало і викладача і студента на роботу в аудиторії.

2. Великий обсяг дисциплін гуманітарного, соціально-економічного та фундаментального блоків. Студенти вивчали все, що лише можливо й неможливо.

3. Практично єдиним джерелом інформації був викладач. Отже, немає конспекту, немає заліку.

4. Відсутність доступної можливості з копіювання інформації. Лише вручну або під копірувальний папір.

5. Значний обсяг індивідуальних (реферати, контрольні), семінарських і практичних занять з дисциплін гуманітарного і соціально-економічного профілю.

Деталізуємо останній пункт. До зазначених занять потрібно було готуватись, до того ж – системно. Як правило конспект лекцій давав лише стислі, поверхневі уявлення щодо реферативних питань, які виносилися на самостійне опрацювання на семінарські заняття. Таким чином другим важливим джерелом інформації була бібліотека. Розпорядок дня типового студента, що прийшов навчатися виглядав так: транспорт – заклад – біготня по корпусах – центральна бібліотека – технічна бібліотека – транспорт – вечерея – підготовка до занять – декілька вільних годин на межі ночі. Як виглядав типовий викладач, наприклад, філософії чи історії зарубіжної культури? Дивіться студенти – мені відомо хто і що писав на цю тему до Вас і буде відомо, що будуть писати після Вас. Отже, не думайте шукати відповідь у старшокурсників в гуртожитку та переписувати у однокурсниць. Такі дії будуть мати наслідки – нове завдання та здача заліку (допуск до іспиту) до нового потоку. Погодимося, що сучасна система покарання за виявлені академічно-недобросовісні фальсифікації є більш демократичною. Загалом це стимулювало. Усереднений час в бібліотеці щодня – не менше двох годин. Згадаємо механізм пошуку інформації та підготовки реферату... Добре, якщо не потрібно було працювати з каталогами. Це було в тих випадках, коли бібліотекар вже знав базові реферативні питання. Дуже допомагала коштовна, проте вкрай необхідна шоколадка. І у відвідувача на столі підшивки газет, штук 15 книг та 2-3 періодичних видання. А далі – компіляція. Проте основним її елементом, який дуже прискіпливо перевіряли викладачі (які, як правило, знали весь цей матеріал), це – посилання на джерело інформації. Реферати без посилань не приймалися до захисту. Неправдиві посилання виявлялися і все по колу... До того ж, немаловажним фактором була якість компіляції. Не можна було просто переписати текст уривками. Потрібно було зв'язати його аналітичними висновками на кшталт: «...Автори [...] обґрунтовано вважають, що..., проте невирішеним залишається такий аспект...».

Що ж змінилося за ці безмежні роки. Практично все. Проте, головне, що принесла ера масового інтернету – необмеженість інформації та можливість заробляти в мережі. От навіщо аналізувати 100500 джерел літератури, формувати бібліографію, якщо можна одним кліком маніпулятора скачати та зберегти повністю готову роботу від реферату до дисертації. Це підкупає, і саме тому піднімає проблему академічної доброчесності на вагомий рівень. Отже, правила роботи з інформацією мають бути системно та наполегливо доведені до відома студентів на самому початку навчання.

Що ж робити з сьогоднішнім. З вимогами українського законодавства щодо тотального уникнення плагіату та їх інтерпретацією на кшталт необхідності перевірки геть усіх текстів, які продукують студенти протягом навчання. Вихід зрозумілий – обмеження кількості письмових робіт і баланс здорового глузду. Наприклад, візьмемо типову курсову роботу з дисципліни деталі машин або металеві конструкції. Що там перевіряти антиплагіатною програмою? Текст пояснювальної записки один і той самий, бо він продиктований алгоритмом розв’язання задачі. Формули та їх опис – однакові. Різняться лише цифри на які програма перевірки не зважає. Те ж саме з розрахунком фонду заробітної плати. Теж саме з набором висловлювань древніх філософів залежно від концепції. Так чи є така необхідність тотальної перевірки всіх друкованих текстів? Чи можна це покласти на професійність і доброчесність викладача, автономію закладу вищої освіти за умов створення якісного академічного середовища. Чи означає це, що непотрібно контролювати? Ні. Потрібно. Безумовно. Україна має пройти цей непростий шлях для визнання якості наших дипломів у європейській спільноті, для формування належного рівня довіри до системи забезпечення академічної доброчесності.

Ми лише на початку цього шляху, проте рухаємося поступово, швидко та впевнено. Наприклад, ще два роки тому під час перших акредитацій під егідою НАЗЯВО відповідь на обов’язковій зустрічі з представникам студентства на питання: «Що Ви розумієте під поняттям академічна доброчесність?» була надто простою,

майже дитячою: «Ну, це не списувати». За два роки, які промайнули як один день експерти вже чують відповіді про норми законодавства, вимоги до академічного письма, відповідальність за порушення тощо. Процес запущено.

Так яким же чином організувати та реалізувати якісну «атмосферу» академічної доброчесності в закладі вищої освіти? Зрозуміло, що потрібна чітка підсистема функціональної взаємодії в межах внутрішньої системи забезпечення якості закладу вищої освіти. Мають бути виділені ключові підрозділи, особи, групи на яких буде покладено базову функцію просвітницької роботи зі студентством. Основні методи та загальна методологія популяризації дотримання норм академічної етики та доброчесності. Звичайно, мають бути і контролюючі фактори й аналітична група.

Отже, базуючись на вимогах законодавства та рекомендаціях базових агенцій (НАЗЯВО) доцільно запропонувати таку структурну схему підсистеми академічної доброчесності в межах загальної внутрішньої системи забезпечення якості в закладі вищої освіти (див. рис. 1).

Функціональна взаємодія в межах підсистеми має прямі та зворотні зв'язки. Загальна відповідальність покладена на гаранта доброчесності – керівника ЗВО, який через профільного проректора реалізує загальноприйнятий механізм дотримання законодавчих норм. Профільний проректор здійснює функціональне керівництво задіяними ланками підсистеми. До складу останніх входить бібліотека, на яку покладена основна просвітницька місія, бібліотека може напряму взаємодіяти з цільовою аудиторією; відповідний структурний підрозділ (відділ), який формує методологічну основу та формує базову методологію досягнення результатів, на відділ також доцільно покласти функцію аналітичної групи для забезпечення прямого і зворотного зв'язку з цільовою аудиторією; керівництво відповідним факультетом, яке здійснює пряму двосторонню взаємодію з відповідним відділом та бібліотекою, а також організує роботу другої групи прямих виконавців, якими є куратори академічних груп. Останні напряму взаємодіють з цільовою аудиторією та зворотно через завідувачів кафедр, гарантів програм, викладачів із задіяними ланками

підсистеми верхнього рівня.

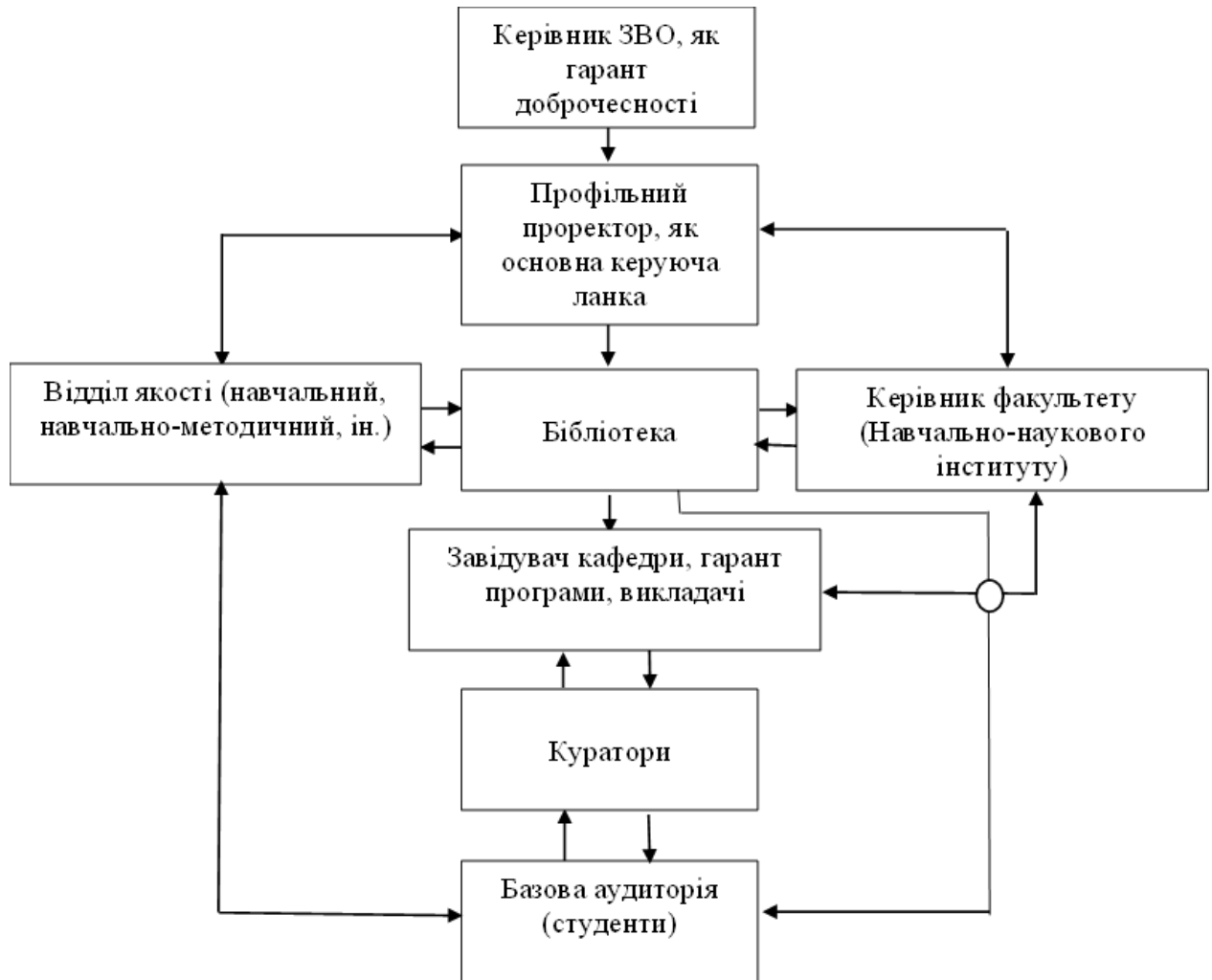

Рисунок 1 – Структурно-функціональна схема підсистеми забезпечення академічної доброчесності

Проте окрім організації функціональної взаємодії важливим елементом формування «атмосфери» доброчесності є набір основних методів і дій: куратори протягом першого місяця навчання проводять з групою відкрите заняття із запрошенням представників відділу якості та бібліотеки. Фахівці бібліотеки доводять до відома студентів основні нормативні вимоги, фахівці відділу – рівень відповідальності за порушення норм доброчесності. Відділом проводиться електронне експрес-тестування вхідних знань студентів щодо академічної доброчесності. Тести мають бути побудовані таким чином, щоб за незначної кількості

питань була можливість аналітично визначити базові проблеми із сприйняттям і вірно розподілити зусилля з їх вирішення. Бібліотекою не менше ніж два рази на семестр організовуються виставки присвячені питанням доброчесності та семінари з питань роботи з інформацією в полі доброчесності. Семінари доцільно формувати різнорівневі із повтором базових правил. Різні рівні роботи з інформаційними ресурсами можна застосовувати на різних освітніх рівнях підготовки. Профільним проректором і відділом якості не менше ніж один раз за семестр організовуються конференції-семінари з розглядом питань доброчесності, можливо також у поєднанні з висвітленням інших проблемних питань – запобігання корупції, протидії булінгу, сексуальним домаганням тощо. Окремою групою мають бути семінари з навчання академічному письму. Куратори забезпечують присутність студентів на заходах, а також ініціюють процес обговорення в аудиторії для закріплення результатів. Наприкінці першого семестру відділ проводить повторне тестування із використанням вхідного тесту. Аналітична група опрацьовує результати та корегує загальну програму заходів. Наприкінці першого року навчання відділ якості проводить підсумкове тестування. Тести цього рівня мають містити фотографічні приклади практичних порушень норм академічної доброчесності та мати коротке поле для власної думки або рекомендацій із виправлення ситуації до кожного тестового питання. Результатом проходження даного тесту може бути сертифікат, що фіксує підтвердження базових знань щодо норм, а також доцільно підписати зі студентами декларацію про академічну доброчесність. Окрім «базових гравців» – відповідного відділу та бібліотеки не менш значуща роль лежить на професорсько-викладацькому складі. Кожен з науково-педагогічних працівників (НПП) також має бути підписантом університетської декларації про доброчесність. Репутація НПП має бути також безхмарною. Викладачі під час формування бази індивідуальних завдань мають усно доносити до студентства вимоги доброчесності, зазначені у робочих навчальних програмах чи силабусах, а також – доводити приклади власного досвіду з виявлення та реагування на прояви недоброчесності. І головне чітко зазначати рівень відповідальності та наслідки порушень. Станом на сьогодні переважна

більшість розділів кодексів етики ЗВО, у частині яка стосується відповідальності за порушення містить лише відтворення прямої норми ст. 42 закону «Про освіту». Створюється відчуття, що ЗВО не ризикує формувати власну базу відповідальності, не користуючись при цьому перевагами власної автономії. Варто зазначити, що усвідомлення відповідальності це визначальний крок у розумінні необхідності всього процесу. Якщо студент, починаючи з перших тижнів навчання усвідомлює, що виявлення плагіату в його рефераті призведе до додаткових витрат часу пов'язаних із виконанням абсолютно нового завдання, проте вже під прискіпливим контролем з боку викладача. Теж саме стосується студентів старших курсів під час виконання курсових, розрахункових та інших видів робіт. Студент має знати, що його не відрахують, проте робота до захисту допущена не буде і йому буде надано час на виконання абсолютно іншого варіанту завдання. А так можна «пропустити» стипендію або понести додаткові фінансові витрати (у разі наявності в ЗВО системи повторного навчання). Випускник бакалорії чи магістратури має чітко усвідомлювати, що наявність непідтверджених посиленням збігів у його кваліфікаційній роботі це «недопуск» до захисту, відрахування та поновлення через рік без збереження теми. Аспірант повинен вже не усвідомлювати, а чітко розуміти, що переклад частини його статті з польської чи російської на українську аж ніяк не сприятиме прийняттю цієї публікації до друку в фаховому виданні, не кажучи вже про обов'язкові публікації у науково-метричних базах даних Scopus та Web of Science. А також, бути абсолютно впевненим у тому, що його дисертаційна робота у разі виявлення фактів порушення норм доброчесності буде знята зі захисту на будь якому етапі. І навіть одержаний освітньо-науковий ступінь буде скасовано без права повторних спроб.

Отже, базовими віхами формування «атмосфери» доброчесності в ЗВО має бути: налагоджена функціональна взаємодія підсистеми доброчесності в системі забезпечення якості освітнього процесу, відповідальність керівників та виконавців, сучасний набір методів доведення інформації та фіксації «фідбеку» з можливістю прийняття управлінських рішень, декларування дотримання принципів

доброчесності на всіх рівнях, створення і дотримання чіткої та прозорої схеми застосування відповідальності за порушення прийнятих норм, презентація документального супроводу, принципів, планів, дій, результатів на певній сторінці офіційного сайту ЗВО.

Формування, побудова та реалізація подібної системи обов'язково призведе до якісних результатів. Проте варто пам'ятати, що за умовно нескладним алгоритмом впровадження принципів доброчесності буде кропітка, ентузіастична та наполеглива праця практично всього колективу закладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту». URL: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm (дата звернення - 06.10.2022 р.)
2. Кодекс академічної доброчесності Сумського державного університету. URL: <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=24c2956b-9c36-e911-9278-001a4be6d04a&kind=1> (дата звернення – 06.10.2022 р.).
3. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Кодекс-академічної-доброчесності.pdf> (дата звернення – 06.10.2022 р.).
4. Лист МОН України від 23.10.2018 № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18>
5. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Рекомендації-ЗВО-система-забезпечення-академічної-доброчесності.pdf>. (дата звернення – 06.10.2022 р.).

Білорусець Л. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку,
аудиту та оподаткування ім. М.П.Войнаренка,
Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Питання реалізації норм академічної доброчесності в сучасній практиці здійснення освітньої та наукової діяльності залишається одним із найбільш актуальних. Це пов'язано, насамперед, з прагненням впровадження вітчизняного потенціалу освіти та науки до загальноєвропейської і загальносвітової освітньої та наукової спільноти. Ідея етичності та законодавчо визначених правил здійснення навчання, викладання, наукової діяльності отримала потужну підтримку в українських університетах. Дотримання вимог етичності стає основним основою як посилення іміджевих характеристик навчального закладу, так і дозволяє підтвердити фундаментальність професійної компетентності, об'єктивності та чесності.

Нормативно-правове регулювання забезпечення академічної доброчесності в університетському середовищі базується насамперед на відповідних положеннях Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Реалізація академічної доброчесності відбувається відповідно до Листів МОН України, які обґрунтовують, по-перше, розуміння академічної доброчесності для навчальних закладів; по-друге, потребу запобігання плагіату в навчальних та наукових роботах; по-третє, дають можливість попередження корупції та конфліктів інтересів. Внутрішні документи університетів, в свою чергу, забезпечують підтримку конкретних складових академічної доброчесності, – якості освітньої діяльності, практики контролю, оцінювання, атестації здобувачів освіти, потенційного врегулювання конфліктів інтересів тощо.

Таким чином, в університетському середовищі актуальним є запобігання таким можливим порушенням академічної доброчесності, – фальсифікації та списуванню, плагіату та фабрикації, необ'єктивному оцінюванню та зловживанню владою,

службовій недбалості та провокації підкупування.

Хмельницький національний університет є багатопрофільним навчально-науково-виробничим закладом. Тому реалізація академічної доброчесності пов'язана із поточною або майбутньою професійною діяльністю фахівців.

З метою забезпечення підтримки академічної доброчесності у Хмельницькому національному університеті розроблено та впроваджено в наукову, освітню та виробничу діяльність таку нормативну документацію, як Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу, Положення про систему забезпечення академічної доброчесності, Декларацію учасника освітнього процесу щодо дотримання академічної доброчесності, Положення про участь стейкхолдерів у процедурах забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти.

Відповідно до Кодексу академічної доброчесності, усі учасники освітнього процесу, і здобувачі вищої освіти, і науково-педагогічні працівники, насамперед ознайомлюються із фундаментальними основами формування академічної доброчесності та приймають зобов'язуюсь дотримуватися вимог доброчесності під час освітнього процесу, в процесі проведення наукової діяльності та здійснення організаційно-адміністративної діяльності. Таким чином формується усвідомлення відповідальності в разі порушення принципів академічної доброчесності як в межах чинного законодавства, так перед академічною спільнотою ХНУ.

Викликає зацікавлення досвід участі стейкхолдерів у процедурах забезпечення академічної доброчесності та якості вищої освіти. Заявлена практика контролю та моніторингу виступає складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності. Фактично здійснюється систематична оцінка, моніторинг та подальше прогнозування поточного та майбутнього стану освітнього та наукового середовища. В даному випадку досліджуються складові процесу педагогічної діяльності (методи навчання та умови процесу навчання) в якості процесуальних об'єктів діагностики, з одного боку, та студентські і педагогічні колективи і особистісні професійні, освітні та соціальні характеристики особистісних об'єктів

діагностики, з іншого боку.

Для розуміння поточного стану академічної доброчесності в освітньому процесі використовуються результати таких методів діагностики, як анкетувань, опитувань та бесід. Відповідно, використовуються дослідження думки як внутрішніх, так і зовнішніх зацікавлених сторін. Зокрема, враховується результат спостереження та дослідження практики діяльності внутрішніх учасників освітнього та наукового процесу; також враховується результат спостереження та дослідження думки зовнішніх стейкхолдерів – роботодавців, випускників та абітурієнтів, батьків студентів та абітурієнтів, представників владних структур та органів самоврядування, партнерських та громадських організацій.

Використання дослідження думки зовнішніх стейкхолдерів направлено, насамперед, на акцентування особливої уваги в процесі реалізації ідеї та засад академічної доброчесності не лише в частині освітньої діяльності, але і в частині формування підґрунтя професійної етики. Таким чином, академічна доброчесність виступає фундаментальною ідеєю компетентності, неупередженості та високих стандартів професійної діяльності у відповідності до найвищих міжнародних стандартів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нормативні документи та звітна документація Хмельницького національного університету. URL: <http://vzia.khnu.km.ua/normatyvni-dokumenty/> (дата звернення: 10.10.2022).

2. Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету. URL: http://vzia.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/13/2020/02/Kodeks_dobrochesnosti.pdf (дата звернення: 10.10.2022).

3. Положення про участь стейкхолдерів у процедурах забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Хмельницькому національному університеті. URL: http://vzia.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/13/2022/08/Polozhennya-stejkholdery_2022_ost.pdf (дата звернення: 10.10.2022).

Бортун К. О.,
канд. філол. наук, доцент кафедри
інформаційної, бібліотечної, архівної справи та
соціально-політичних і гуманітарних дисциплін,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

СТАН ЯВИЩА «АУТСОРСИНГ ЗАВДАНЬ» ТА КРОКИ ЩОДО ЙОГО ВИРІШЕННЯ

Сучасна система освіти являє собою дуже складний механізм, який передбачає багатовимірність аспектів його функціонування. Студент як важлива ланка освітнього процесу та простору активно вбирає в себе ці всі особливості. І дуже часто розуміючи, що під час викладання дисциплін, подачі матеріалу тощо інформація чи ресурси не є оновленими, а якщо рівень уваги викладача розсіюється, то може вдаватися до такого поняття як «аутсорсинг завдань» (англ. assignment outsourcing [1]). Аутсорсинг (англ. outsourcing: outer-source-using – використання зовнішнього ресурсу) – передача організацією чи підприємством певних бізнес-функцій або виробничих процесів на обслуговування іншій компанії, яка спеціалізується у відповідній галузі [3].

Аутсорсинг завдань має місце, коли студент звертається до третьої сторони, аби та виконала за нього завдання, що підлягає оцінюванню як таке, що виконане студентом самостійно. Третьою стороною можуть бути «фабрики текстів» (компанії, що надають відповідні послуги), друзі, родичі чи інші студенти, приватні репетитори, спеціалізовані веб-сайти та інше [2, с. 6].

Але відрізняймо аутсорсинг завдань, коли студент порушує вимогу виконувати завдання від легітимної допомоги репетитора чи навчання на додаткових курсах, коли метою студента є поглиблення власних знань [3].

На нашу думку, такі дії варто вважати набагато серйознішим порушенням, аніж академічний плагіат. Бо у цьому випадку студент претендує на безумовне авторство, хоча до цього не має жодного відношення.

Основна складність боротьби із цим явищем полягає в тому, що

«антиплагіатне» програмне забезпечення не виявляє такі текстові збіги. Крім того, написання робіт (досліджень) на замовлення не розглядається законом «Про освіту» як окреме порушення академічної доброчесності. І деякі університети, на жаль, не здійснюють жодних змін.

На нашу думку, щоб таке явище знищити, то потрібен час і карколомна робота. Але деякі дії, задля наближення навчальних закладів до стандартів академічної доброчесності можна здійснити зараз, зокрема подамо низку рекомендацій для утримання студентів від замовлення письмових робіт.

Зокрема це можуть бути такі:

1. Подбати про якісну побудову програми, силабусу, навчальних матеріалів, планування роботи студентів під час навчання.
2. Подбати про розвиток навичок і концептуального бачення студентів. Спрямуйте оцінювання та постійний зворотній зв'язок зі студентом.
3. Детально прописати у критеріях навчання необхідності уникання цього явища, подайте теоретичну базу та визначення цього поняття, щоб студент розумів наслідки таких дій. Що використання аутсорсингу завдання не дозволяє йому повноцінно отримати знання, навички під час навчання.
4. Запропонувати завдання студентам під час заняття, продумайте цікаві, інтерактивні заняття.
5. Застосувати усні презентації («захист») письмових робіт, портфоліо, модульну контрольну роботу з «відкритою книгою» (використання будь-яких джерел).
6. Подбати про оригінальність Вашого навчального курсу та матеріалів.
7. Намагатися персоналізувати зміст завдання (апеляція до власного досвіду, проблем, побаченого, почутого).
8. Запропонувати студентам роботи для показу протилежних сторін, щоб захист пройшов у вигляді диспуту, міні-дебатів.
9. Повідомляти та готувати консультації щодо отримання студентами

додаткових знань щодо правил академічного письма.

Отже, наведені рекомендації можуть стати гарним підґрунтям щодо викорінення явища «аутсорсинг завдань». Важливим фактом може стати те, що навчальним закладам потрібно ширше дивитися на цю проблему проходити заходи щодо роз'яснення дій щодо цього поняття. Вивести аутсорсинг завдань на законодавчий рівень, як серйозне правопорушення, яке має бути врегульовано на рівні Конституції України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Awdry R. (2021). Assignment outsourcing: moving beyond contract cheating. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 46(2), 220–235. <https://doi.org/10.1080/02602938.2020.1765311>.
2. Good Practice Note: Addressing contract cheating to safeguard academic integrity. TEQSA, October 2017. URL: <https://tinyurl.com/s6678yux>.
3. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=2264&action=show>. 22.07.2022.
4. Інформаційний бюлетень. Вип. № 14. Квітень 2021 р. С. 1–3. URL: <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Integrity-bulletin-14.pdf>.

Бузань В. Ю.,
канд. іст. наук, доцент кафедри історії,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СПРИЯННЯ АКАДЕМІЧНИЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ

В умовах цифрової трансформації української освіти й науки набуває актуальності питання використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та науковій діяльності. Ця розвідка має на меті пояснити, що набуття здобувачами освіти та науково-педагогічними працівниками необхідних цифрових компетентностей не лише підвищує їх освітній та професійний рівень, а й сприяє дотриманню ними принципів академічної доброчесності.

У сучасному цифровому світі важливою є правильна ідентифікація науковців. У цьому авторам та видавцям допомагають цифрові ідентифікатори (авторські профілі) вчених – Open Researcher and Contributor ID (ORCID), Scopus Author ID, ResearcherID, Google Scholar. Після реєстрації на цих платформах автору надається унікальний постійний цифровий ідентифікатор. Науковцю доцільно не лише мати авторські профілі, а й підтримувати їх в актуальному стані та періодично оновлювати інформацію про свої професійні й наукові досягнення. Ці авторські профілі при належному наповненні можуть використовуватися вченими як резюме. Наразі ідентифікатори Scopus Author ID та ResearcherID створюються для авторів автоматично під час індексації їх публікацій бібліографічними базами даних Scopus та Web of Science. Ідентифікатор ResearcherID донедавна був частиною сервісу Publons, а після його закриття перемістився до Web of Science Researcher Profile. Цифрові ідентифікатори допомагають коректно підрахувати наукометричні показники наукової діяльності вчених: кількість публікацій, рівень цитування, індекс Гірша (h-індекс). Науковцям доцільно зареєструватися у соціальних мережах для представників академічного середовища ResearchGate та Academia. Облікові записи

у Google Scholar та ResearchGate можна верифікувати (підтвердити) за допомогою електронної пошти в домені установи. Використання цифрових ідентифікаторів унеможливорює присвоєння наукового доробку або наукометричних показників одного автора іншому.

Бібліографічні (реферативні) бази даних Scopus та Web of Science дають можливість науковцям знайти інформацію про публікації з тематики дослідження, підібрати видання для оприлюднення результатів власних досліджень, перевірити індексацію певного видання і з'ясувати рівень його впливовості, дізнатися свої наукометричні показники. Існують також безплатні цифрові сервіси, які допомагають науковцям підібрати журнали для публікації статей та перевірити їх індексацію бібліографічними базами даних. Зокрема, Master Journal, Journal Finder, Scimago Journal & Country Rank (SJR). Бази даних Scopus та Web of Science мають аналітичні інструменти, які дозволяють швидко сформувати звіти про публікаційну активність певних вчених, дослідницьких колективів, наукових установ. Вміння науковців працювати із зазначеними базами даних й сервісами допомагає уникати публікацій у так званих «хижацьких виданнях».

При пошуку наукової інформації в Інтернеті науковцям доцільно користуватися інституційними й тематичними репозитаріями, академічними електронними бібліотеками, повнотекстовими базами даних та спеціалізованими пошуковими системами (Google Scholar, Microsoft Academic Search, Bielefeld Academic Search Engine, CiteSeer X, ScienceResearch). Варто звернути увагу на перспективну українську пошукову систему та базу даних цитувань – Open Ukrainian Citation Index (OUCI).

Відкритий доступ до наукової інформації забезпечує прозорість й публічність наукової діяльності, сприяє академічній доброчесності та запобігає плагіату. Дослідникам варто розміщувати повнотекстові версії своїх публікацій в інституційних репозитаріях або спеціалізованих платформах для самоархівування (Figshare, Zenodo), а також поширювати їх через академічні соціальні мережі

(Researchgate, Academia). Самоархівування забезпечує авторам безперервний доступ до своїх наукових праць, допомагає поширювати їх серед академічної спільноти й громадськості, покращує їх індексацію пошуковими системами та сприяє підвищенню індексу цитування. Відкритий доступ не повинен порушувати права інтелектуальної власності. Дослідники можуть публікувати свої праці в журналах відкритого доступу. Перелік подібних журналів можна знайти за допомогою каталогу Directory of Open Access Journals (DOAJ). Відкритий доступ полегшує ідентифікацію порушень академічної доброчесності. Всі охочі можуть не лише ознайомитися з науковими працями, а й перевірити їх на наявність ознак плагіату.

Бібліографічні менеджери допомагають науковцям зберігати, упорядковувати зібрану бібліографічну інформацію та використовувати її для оформлення публікацій відповідно до вимог. Зокрема, за допомогою бібліографічних менеджерів можна робити посилання та формувати списки використаної літератури в різних бібліографічних стилях. Бібліографічні менеджери Mendeley, Zotero, EndNote Online є безплатними для особистого використання, мають широкі функціональні можливості, інтегруються з текстовими редакторами та Інтернет браузером. Завдяки хмарній синхронізації користувачі цих програм з будь-якого пристрою мають доступ до раніше накопичених бібліографічних даних. Використання бібліографічних менеджерів зменшує ризик допущення науковцями випадкових помилок у посиланнях чи списках використаної літератури, які можуть трактуватися як порушення академічної доброчесності.

Отже, електронні сервіси та цифрові інструменти відіграють важливу роль в освітньому процесі та науковій діяльності. Підвищення цифрової грамотності здобувачів освіти, викладачів та науковців на сучасному етапі є одним з чинників формування культури академічної доброчесності. Вміння користуватися електронними ресурсами та цифровими інструментами відкриває нові можливості для професійного зростання, забезпечує наукову комунікацію в цифрову епоху та прищеплює цінності академічної доброчесності.

Бутко Н. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЧЕСНИЙ ТА ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ПІДХІД ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині існує значний інтерес науковців різних країн світу та різних наукових сфер діяльності щодо питання вивчення академічної доброчесності, її сутності та принципів реалізації, що пояснюється насамперед стрімким розвитком науки та інформаційних технологій задля швидкого обміну сучасними знаннями. Академічна доброчесність передбачає дотримання морально-етичних норм, авторського права, добросовісного ставлення до наукових надбань інших авторів та ґрунтується на чесності, довірі, справедливості, повазі і відповідальності, що являються основоположними цінностями академічної спільноти. Тому, академічна доброчесність виступає підґрунтям й важливим інструментом отримання якісної вищої освіти через дотримання принципів, закладених у освітньо-наукову діяльність ЗВО та виховання цінностей академічної гідності [1, с. 33].

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність трактується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. Цей законодавчий документ також передбачає перелік процедур щодо дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти, а також описує відповідальність щодо їх недотримання.

Виокремлюють вісім видів порушень академічної доброчесності (рис. 1), проявами яких є академічний плагіат (запозичення наукових результатів дослідження іншою особою), самоплагіат (оприлюднення власних наукових результатів, що були

надруковані раніше, як нових зараз), фабрикація (вигадування в процесі освітньо-наукової діяльності певних даних та фактів), фальсифікація (свідома видозміна існуючих даних в освітньо-науковому процесі), списування (використання зовнішніх джерел інформації без відповідного дозволу), обман (надання сумнівної інформації щодо власної освітньо-наукової діяльності), хабарництво (отримання неправомірної вигоди в освітньо-науковому процесі), необ'єктивне оцінювання (не вірне оцінювання результатів навчання здобувачів ЗВО).

Рис. 1. Основні види порушень академічної доброчесності

Джерело: зображено автором з використанням [2]

Важливим наразі для академічних спільнот є формування таких освітніх інституцій, що впроваджують в свою практику політику доброчесності.

Так, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького з 2018 р. приєднався до світової академічної спільноти у підтримці впровадження принципів академічної доброчесності у свою освітньо-наукову діяльність та з цього часу пропагує та запроваджує модель доброчесного академічного середовища в межах ЗВО для науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти. На офіційному сайті університету представлений перелік документів, що регламентують

процес впровадження академічної доброчесності у його сучасному освітньо-науковому просторі, основними з яких є «Кодекс академічної доброчесності та корпоративної етики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького» та «Положення про Комісію з питань академічної доброчесності та корпоративної етики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького». Крім цих документів також представлено матеріали, пов'язані із запровадженням академічної доброчесності в діяльність ЗВО (накази, розпорядження, рекомендації), корисні матеріали щодо питань дотримання принципів академічної доброчесності, запобігання плагіату та його виявлення в наукових роботах, посилання на онлайн-курси з відповідної тематики для викладачів університету тощо.

З просвітницькою метою в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького науково-педагогічні працівники залучаються як до внутрішньо університетських вебінарів, форумів, круглих столів з академічної доброчесності, так і до тих, що проводяться Unicheck Україна сумісно з НАЗЯВО, а також членами ГЕР. Останніми з них були «Форум академічної доброчесності» (04.10.2022 р.), «Академічна доброчесність – запорука успішного розвитку науки і держави» (вебінар, 08.07.2022 р.), «Тренінг з питань академічної доброчесності та авторського права» (круглий стіл, 23.04.2022 р.), «Академічна доброчесність та інші критерії підвищення якості наукових досліджень» (вебінар, 27.01.2022 р.), «Академічна доброчесність і підготовка навчально-методичних матеріалів» (вебінар, 15.09.2021 р.) та інші. А для здобувачів вищої освіти з метою ознайомлення та пропагування принципів академічної доброчесності проводилися онлайн-тренінги «Підготовка кваліфікаційної роботи з дотриманням принципів академічної доброчесності» (26.04.2022 р.) та «Як підготувати курсову роботу до перевірки в сервісі Unicheck?» (20.04.2022 р.). Крім того студенти ЗВО на постійній основі в межах Тижня академічної доброчесності слухають лекції з презентаційними матеріалами з цього важливого питання освітньо-наукової діяльності. Слід

зауважити, що для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти на першому курсі введено навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність», яка їх ознайомлює з теоретико-практичними засадами щодо організації та проведення наукових досліджень на основі чесного та відповідального підходів до провадження освітньо-наукової діяльності.

В Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького технічну складову визначення академічного плагіату в наукових роботах забезпечує програмний онлайн-сервіс Unichesk. Процес перевірки текстів на наявність запозичень розподіляється між співробітниками навчально-методичного відділу та відповідальними викладачами від кафедр університету, останні з яких здійснюють перевірку курсових і випускних кваліфікаційних робіт на наявність текстових збігів.

Отже, представлений досвід показує відповідність основоположним цінностям в освітньо-науковій діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького щодо поширення та реалізації принципів академічної доброчесності, які мають підтримку з боку керівництва освітнього закладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. Вип. 32. С. 31-42.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 05.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.09.2022).

Гвоздецька Ю. В.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти
та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Мельник О. С.,
*канд. техн. наук, доцент кафедри професійної освіти
та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Філімонова І. А.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти
та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В сучасному світі інтернет-технологій проблема дотримання академічної доброчесності надзвичайно актуальна. Використання інформації, до якої є безкоштовний доступ в мережі Інтернет, є звичним явищем. Це призводить до того, що виконання практичних робіт чи наукових досліджень зводиться до простого копіювання тексту, який самі автори навіть не читають. Тому виникають запитання до якості всього освітнього процесу та рівня отриманих професійних компетентностей випускників закладів вищої освіти.

Значне поширення студентського плагіату обумовлене в першу чергу розвитком Інтернету. Однак благодатний ґрунт для нього створюють і інші чинники, наприклад, дедалі більша завантаженість викладачів і студентів, терпиме ставлення суспільства до обману як засобу отримання диплома про освіту тощо. Крім того, Інтернет дуже активно використовують фірми та особи, що виконують письмові роботи на замовлення [3]. Саме тому проблема дотримання академічної

доброчесності є надзвичайно актуальною, оскільки стосується як моральних якостей педагогічного працівника, так і дотримання педагогічної та наукової етики.

Для з'ясування причин та шляхів попередження плагіату, необхідно спершу проаналізувати суть та особливості академічної доброчесності, а також охарактеризувати стан означеної проблеми в освітньому процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Закон України «Про освіту» пропонує таке визначення: академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [5].

Академічна доброчесність є поняттям загальноприйнятим у розвинутих країнах сучасного світу. З одного боку, його узагальненість дозволяє охопити різні сфери академічного життя, де кожному з учасників відведена його унікальна роль, права, обов'язки та відповідальність. Із іншого боку, така всеохопність може бути загрозою там, де академічна культура ще не сформувалася. Саме до другого типу можна відносити українську академічну культуру, де престижність статусу науковця, добра репутація поступилися місцем званням і посадам. Сьогодні розвиток освітньої та наукової сфери відбувається під впливом низки негативних факторів: усвідомлене ігнорування правових норм суспільства, бюрократизація системи державного управління освітньою діяльністю, поступова втрата суспільного престижу вищої освіти, погіршення позицій вітчизняних закладів вищої освіти на світовому ринку освітніх послуг.

У таких умовах кардинально змінюється ставлення студентів до освітнього та наукового процесів, знижується їх мотивація вчитися, формується оманливе враження щодо другорядності інтелектуальних і професійних цінностей у становленні компетентного фахівця. Як наслідок відбувається поширення практики

ігнорування студентами певних правил академічної доброчесності.

Саме тому університетам на національному рівні рекомендовано створити відповідні кодекси, положення, правила та пам'ятки, які регламентуватимуть принципи академічної доброчесності, дотримуватися яких повинні усі учасники освітнього процесу [2].

В Уманському державному педагогічному університеті реалізація принципів академічної доброчесності в освітньому процесі здійснюється через розгалужену систему заходів, що охоплює усі структурні відділи, факультети та кафедри. Зокрема, інформування на сайті університету, факультету та в соціальних мережах про заходи щодо формування культури академічної доброчесності, нормативні документи, що регулюють ці процеси. Для прикладу, на офіційному сайті розміщено Кодекс академічної доброчесності, що установлює загальні етичні принципи та правила поведінки учасників освітнього процесу; визначає особливості дотримання академічної доброчесності та передбачає види академічної відповідальності науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти [1].

Проблема дотримання академічної доброчесності та шляхи її вирішення широко висвітлюються в діяльності університету: обговорення принципів академічної доброчесності під час тематичних зустрічей зі здобувачами освіти за участі юридичних консультантів, голови Комісії з питань академічної доброчесності, працівників бібліотеки; обговорення питань про дотримання принципів академічної доброчесності на засіданнях вчених рад факультетів, Наукового товариства студентів та аспірантів, засіданнях кафедр тощо.

Як зазначалось вище, студентський плагіат зумовлений в першу чергу незнанням студентами основних правил та принципів академічної доброчесності. Саме тому для вирішення цієї проблеми до навчальних планів підготовки бакалаврів за спеціальностями «Професійна освіта» введено дисципліну «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність», що передбачає ознайомлення студентів з

теоретичними основами та практичними підходами до організації та проведення наукових досліджень; формування у них вміння критично осмислювати наукову інформацію, оформляти результати наукових досліджень у вигляді наукових звітів, статей, доповідей та монографій. Під час вивчення навчальної дисципліни детально розглядаються вимоги до підготовки, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» як наукового студентського дослідження.

Курс має 4 кредити та передбачає, зокрема, вивчення таких тем: «Академічна доброчесність як запорука якісної вищої освіти», «Плагіат. Протидія плагіату», під час яких студенти детально вивчають та аналізують проблеми дотримання академічної доброчесності, особливості студентського плагіату тощо.

Також варто звернути увагу, що кваліфікаційні роботи, які пишуть студенти на 4 та 6 курсі, ретельно перевіряються на плагіат і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 40%.

Для перевірки наукових робіт здобувачів освіти третього рівня, а також для науковців університету доступним є сервіс «Unicheck» – платний онлайн-сервіс пошуку плагіату, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів користувача. Наразі це один зі зручних та популярних сервісів перевірки на плагіат у науковців, здобувачів, студентів, редакторів фахових наукових видань тощо. Користування ним дозволяє швидко виявити збіги в різних академічних текстах та запобігти академічній недоброчесності у сфері освіти і науки [4].

Важливу роль у формуванні компетенцій з академічної доброчесності у студентів відіграє безпосередньо викладач та його об'єктивне ставлення до навчальних здобутків студента. Об'єктивне оцінювання практичних робіт, виконаних рефератів та курсових робіт, індивідуальних навчально-дослідних завдань мотивуватиме студентів притримуватись академічної етики і підтримуватиме їх бажання вчитись. Водночас, набуті навички опрацювання наукової літератури,

висловлювання власних гіпотез та формулювання висновків сприятимуть у написанні тез, статей, кваліфікаційних та наукових робіт.

Підсумовуючи, зазначимо, що проблема дотримання академічної доброчесності залишається актуальною для кількох поколінь українських студентів та науково-педагогічних працівників, а отже, її викорінювання потребує великої кількості системних заходів, нестандартних підходів та рішень, а також свідомого ставлення усіх учасників освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність. Якість освіти. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/yakist-osvity/akademichna-dobrochesnist#kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti> (дата звернення 4.10.2022).

2. Академічна доброчесність: з чіткими орієнтирами до сталого розвитку. AcademIQ URL: <https://saiup.org.ua/novyny/z-chitkymy-oriyentyramy-stalogo-uspihu-akademichna-dobrochesnist-yak-zaporuka-yakisnoyi-osvity/> (дата звернення 23.09.2022).

3. Гриценко Н. Проблема студентського плагіату у ЗВО. Дотримання принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу: тези наук.-метод.конф. (Харків, 27–28 листопада 2019 р.). Харків: Вид-во ХПІ, 2019. С. 130–132.

4. Переваги перевірки унікальності програмою Unicheck. Плагіат. URL: <https://www.antiplagiat.com.ua/antiplagiat-st05.html> (дата звернення 5.10.2022).

5. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 28.09.2022).

Григоренко В. Л.,
*доцент кафедри теорії, технологій і
методик дошкільної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

Доля Ю. В.,
*старший викладач кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ОРІЄНТИР ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Сьогодні компетентнісний підхід стає одним із базових у формуванні дизайну нової української освіти. З позицій цього підходу завдання освіти розглядаються не як формалізовані знанняві здобутки, а як реальне набуття людиною дієвої успішності завдяки засвоєнню ключових компетентностей як особистісно усвідомлюваної системи знань, умінь, навичок, що увійшла в суб'єктивний досвід, отримала індивідуально значущий сенс і може бути використана в різних видах діяльності та під час розв'язання низки життєво важливих завдань. Очевидно, що набуття компетентностей такої якості стає можливим лише за умов дійсної зануреності людини в освітній процес, організований на засадах рівності, доброчесності, недискримінації.

Компетентнісний підхід в організації освітнього процесу закладів освіти різних ланок та підготовці й підвищенні кваліфікації педагогів на основі принципів рівності й доброчесності розробляється А. Артюховим, Л. Гриневич, О. Елькіним, О. Марущенком, О. Масалітиною та іншими вченими. Вітчизняні дослідники (Я. Василькевич, С. Рик) наголошують, що академічна доброчесність є необхідною основою для формування найбільш затребуваних компетентностей ХХІ століття, пов'язаних із розвитком критичного мислення, когнітивної гнучкості, креативності, емоційного інтелекту, комунікації, навчальної та професійної кооперації [1, с. 9]. До

ключових цінностей академічної доброчесності відносять чесність, довіру, справедливість, повагу, відповідальність та підзвітність [2, с. 14].

Дошкільна освіта в Україні завжди була флагманом освітніх інновацій у підвищенні якості освітніх стандартів. Як зазначається у Законі України «Про дошкільну освіту», згідно з Концепцією Нової української школи, питання впровадження компетентнісного підходу, як і питання розвитку доброчесності в організації освітнього процесу у дошкільній ланці, стають пріоритетними на сучасному етапі розвитку освіти. Це зумовлює зміни у підготовці майбутніх вихователів ЗДО. Характер цих змін розкрито у висловленій на Конференції Міжнародного центру академічної доброчесності думці Ю. Кіма: «Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ» [3].

У ХНПУ імені Г. С. Сковороди академічна доброчесність стала частиною загальної корпоративної культури й необхідною складовою освітньо-інформаційного супроводу здобувачів освіти. Дотримання такої доброчесності як сукупності етичних принципів і визначених законом правил навчання, викладання та наукової чи творчої діяльності забезпечує довіру до результатів навчання, як і до наукових та творчих досягнень [4], а, отже, говорить про якість підготовки майбутніх вихователів і свідоме оволодіння ними професійними компетентностями.

Враховуючи зазначене вище, ми дослідили ступінь поінформованості майбутніх вихователів ЗДО щодо суті і видів академічної доброчесності в освітньому процесі й виявлення особистого ставлення до необхідності дотримання етичних принципів задля успішного здобуття професійних компетентностей педагога-вихователя. З цією метою ми провели опитування серед 22 здобувачів освіти бакалаврського рівня (освітня програма «Дошкільна освіта») за розробленим нами, апробованим у попередніх дослідженнях [5, с. 39-40] й вдосконаленим опитувальником «Академічна доброчесність».

Отримані результати свідчать, що, хоча більшість опитаних (86,4 %) відзначає,

що проявом недоброчесності є академічний плагіат, лише близько 50 % опитаних відносять до таких проявів також й купівлю і продаж готових робіт, отримання оцінки за хабар і списування. Відповідаючи на питання «Чи доводилося вам особисто протягом навчання списувати, користуватися шпаргалками, вдаватися до підказок?», більшість опитаних (59,1 %) зазначили, що жодного разу не вдавалися до таких заходів у процесі здобуття освіти або подібні ситуації рідко траплялися з ними (20 %), адже вони розуміють недоброчесний характер списування й уникають його. Разом з цим, деякі опитані продемонстрували недостатньо глибоке розуміння того, як такі прояви недоброчесності заважають їм набувати професійні компетентності.

Було цікаво також дізнатися, як розуміють опитані суть і прояви академічного плагіату. Більшість (77,3 %) відзначає, що плагіатом є ситуація, коли результати чужих досліджень плагіатор присвоює собі. При цьому незначною є кількість респондентів, які відзначили інші, окреслені у державних рекомендаціях [6], прояви плагіату: публікація наукових результатів без зазначення авторства, текстовий фрагмент обсягом від речення і більше, відтворений в тексті наукової роботи з незначними змінами або в перекладі з іншого джерела тощо. Очевидно, що здобувачі потребують поглиблення своїх знань у цьому питанні.

Фінальне питання анкети стосувалося ставлення майбутніх вихователів до впливу недоброчесних дій під час отримання професійної освіти на успішність освоєння професії вихователя ЗДО. Абсолютна більшість опитаних (63,6 %) зазначили, що такі дії дійсно суттєво заважають професійному становленню. Це означає, що опитані нами майбутні фахівці з дошкільної освіти у більшості розуміють значення доброчесного ставлення до навчання як умову успішного опанування професійними компетентностями й подальшої побудови власної кар'єри. Разом з цим, якісний аналіз відповідей демонструє безсистемність й поверховість знань щодо принципів дотримання академічної доброчесності, насамперед, запобігання академічного плагіату, та нестійкий характер переконань майбутніх фахівців щодо виключення певних видів недоброчесної діяльності зі своєї поведінки.

Підсумовуючи, зазначимо, що на основі здобутих нами результатів дослідження було вдосконалено й посилено освітній контент, що стосується питань академічної доброчесності, запобігання академічному плагіату у межах освітнього компоненту «Основи наукових досліджень», а також запланована і реалізується широка роз'яснювальна робота щодо дотримання здобувачами освіти принципів академічної доброчесності з метою посилення рівня свідомої включеності у процес отримання надійного результату освітньої діяльності, що полягає у засвоєнні професійних компетентностей майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василькевич Я. З., Рик С. М., Академічна доброчесність як складник професійної компетентності педагога. Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. В.М.Чайки. Тернопіль: ТНПУ, 2020. С.9-11.
2. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
3. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу. Освітній олбудсмен. 30.04.2021. URL: <http://surl.li/bzeow>.
4. Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г. С. Сковороди (нова редакція), 2022. URL : <http://surl.li/cocbn>.
5. Григоренко В., Шуть Т. Організація творчої діяльності здобувачів вищої освіти в умовах хорового класу на засадах академічної доброчесності. Педагогічні науки: збірник наукових праць, 2022, № 98. С.34-41.
6. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): рекомендації МОН України, 2018 URL: <http://surl.li/dawol>.

Грицик Л. М.,
канд. фарм. наук,
доцент кафедри хімії, фармацевтичного аналізу та післядипломної освіти,
Івано-Франківський національний медичний університет

Грицик Р. А.,
доктор філософії, асистент кафедри онкології,
Івано-Франківський національний медичний університет

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Повага до автора, авторського тексту, інтелектуального продукту є одним із центральних принципів академічної доброчесності [1]. Тому, вивчення фундаментальних цінностей академічної доброчесності є актуальним та важливим питанням сьогодення, яке, в свою чергу, може попередити та запобігти в подальшому проявам академічної недоброчесності.

Метою роботи був аналіз літературних джерел щодо фундаментальних цінностей академічної доброчесності.

Засновником академічної доброчесності вважають Д. Л. Мак'Кейба, важливим досягненням котрого стало створення ICAI (Міжнародного центру академічної доброчесності) у 1992 році зі штаб-квартирою в університеті Клемсона (Південна Кароліна, США), до якого вступили декілька американських ЗВО (закладів вищої освіти). З роками це маленьке товариство перетворилося на потужний міжнародний науковий центр, учасниками якого є 250 ЗВО зі всього світу [2, 3, с. 367–376].

До діяльності центру відноситься: «проведення щорічної конференції, що слугує форумом для демонстрації навчальними закладами успішних підходів посилення академічної доброчесності; стимулювання та підтримка досліджень з питань академічної доброчесності та нечесної поведінки студентів; вироблення «основоположних принципів», які визначають рівень доброчесності, який слід очікувати від усіх студентів у їх академічній роботі; надання професорам і

викладачам рекомендацій щодо стратегій заохочення доброчесності з боку студентів у рамках курсів, які вони викладають» [3, с. 367–376].

Варто зазначити, що саме підхід ICAI до розуміння академічної доброчесності став взірцевим і найпопулярнішим у науковому світі. Згідно з ним, академічна доброчесність є основою наукового суспільства та складається з шести фундаментальних цінностей – чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності і сміливості, дотримуватися яких потрібно незважаючи ні на що [4, с. 109-112].

При відсутності хоча б одного з перелічених компонентів будь-яка освітня або науково-дослідна діяльність втрачає свою цінність.

Охарактеризуємо подані фундаментальні цінності:

1) чесність – це основа будь-якої діяльності в академічному суспільстві, необхідна умова для реалізації наступних фундаментальних цінностей і спосіб запобігання проявам нечесної поведінки;

2) довіра – є необхідною основою академічної роботи, що дає можливість співпрацювати, обмінюватися інформацією і вільно поширювати нові ідеї без острахів за репутацію, кар'єру чи авторське право;

3) справедливість – поєднання передбачуваності, прозорості, чітких і обґрунтованих очікувань, послідовного й доцільного реагування на порушення академічної доброчесності та справедливого оцінювання;

4) повага – поважне відношення до всіх суджень, знань і методів дослідження, які належать іншим представникам наукової спільноти, навіть, якщо вони відрізняються від власних;

5) відповідальність – розуміння того, що результати діяльності в академічному середовищі мають значні наслідки. Це передбачає свідоме дотримування принципів якісних досліджень, а також підтримку тих членів академічного суспільства, які порушили академічну доброчесність;

б) сміливість – необхідний фактор дотримування усіх компонентів академічної доброчесності, висування високих вимог до себе і до інших [5, 6, с. 11–13].

Дуже подібною є класифікація принципів академічної доброчесності й у європейському просторі. Головною метою європейських країн у галузі освіти і науки є стандартизація цієї сфери та підтримка високого рівня культури академічної доброчесності, чому сприяють міжнародні проєкти [1, 2].

Прописуючи базові цінності академічної доброчесності, Бухарестська декларація етичних принципів вищої освіти в Європейському регіоні (2004) наголошує, зокрема, на необхідності довіри як передумови для вільного обміну ідей, творчості та індивідуального розвитку (п. 2.4), необхідності «законних, прозорих, справедливих, передбачуваних і об'єктивних критеріїв» в освітній та науковій практиці (п. 2.5) та відповідальності усіх членів академічної спільноти за (не)дотримання принципів академічної доброчесності (п. 2.7) [1, 2].

Отже, академічна доброчесність розглядається як основний принцип взаємодії усередині академічної спільноти, між усіма її учасниками (здобувачами освіти – викладачами (науково-педагогічними працівниками) – адміністрацією); принцип, яким усі учасники академічного (освітнього і наукового) процесу повинні керуватися, коли взаємодіють одне із одним та з поза академічним середовищем.

Прийнятий у сучасній нормативній й педагогічній практиці концепт академічної доброчесності (academic integrity) передбачає «відданість академічної спільноти, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності й мужності» [1].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пак І. В. Академічна культура українського студентства: фактори формування та особливості прояву : дис. ... канд. соц. наук : 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології. Харків, 2019. 223 с.

2. Чуканова С. Академічна доброчесність у процесі виконання наукових досліджень. URL: <https://bit.ly/38WLzVY> (дата звернення 23.09.2022).
3. Trost K. Psst, Have You Ever Cheated? A Study of Academic Dishonesty in Sweden. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2009. Vol. 34. No. 4. P. 367–376.
4. Мешковський К. Е. Доброчесність як нормоутворюючий принцип державного управління: уроки Платона і Аристотеля. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 109-112.
5. Доброчесність. Практичний словник синонімів української мови / укл. С. Караванський. 2-ге вид., доп. й опр. Київ: «Українська книга», 2000. С. 90.
6. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету* / за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. С. 11–13.

*Джагунова О. І.,
канд. іст. наук, викладач кафедри історії України,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС УМАНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Трансформаційні процеси, які сьогодні відбуваються у суспільстві загалом та у системі вищої освіти ставлять на порядок денний питання про формування нових еліт – освітніх та наукових. Особливе значення у цьому контексті заслуговує академічна доброчесність. Етика вищої школи, цінності, що лежать в основі її наукової та освітньої діяльності, принципи та правила взаємовідносин в кожному навчальному закладі, у викладацьких колективах, у взаємостосунках зі студентами є основою здатності академічної корпорації до дієвої саморегуляції та спроможності задовольнити запит суспільства. Таким чином усвідомлений моральний вибір, турбота про репутацію стають одним з основних механізмів внутрішньої саморегуляції професійної спільноти, визначають її етичні пріоритети, розстановку сил та логіку професійних комунікацій [2, с. 5].

Сьогодні термін «академічна доброчесність» відомий кожному освітянину. Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини розроблений 2017 року визначає його так «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [5, с. 3]. Крім того цей же Кодекс визначає ще й термін академічна свобода як «самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації,

вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом» [5, с. 4].

Колектив УДПУ імені Павла Тичини одними із перших в Україні розробили Кодекс та розпочали імплементацію у освітній процес принципів академічної доброчесності. Це було не зумовлено устремліннями колективу університету до освітнього середовища Європейського Союзу та прийняттям Верховною Радою України нової редакції Закону України «Про освіту» [7], коли академічна доброчесність стала обов'язковою складовою забезпечення якості освітнього процесу та якості освіти загалом. Кожен заклад вищої освіти (далі ЗВО) мав розробити та ухвалити нормативні документи, що будуть регулювати механізм академічної доброчесності та протидії академічному плагіату. Крім цього розроблені були різноманітні відділи та органи, які мали б контролювати, відповідати та реалізувати політику доброчесності в ЗВО, виконувати функції притягнення порушників до відповідальності за порушення згаданих принципів.

Система забезпечення академічної доброчесності в УДПУ імені Павла Тичини формувалася поступово, відповідно до етапів формування законодавчої бази в Україні та світі.

Базовими нормативними документами, що були розроблені колективом УДПУ імені Павла Тичини стали: Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Етичний кодекс науково-педагогічних та педагогічних працівників Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [3]; Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в УДПУ (Нова редакція) [6] та ін.

Органи, які сприяють та контролюють дотримання академічної доброчесності – відділ якості освіти, ліцензування та акредитації; групи зі змісту та якості освіти та групи сприяння академічній доброчесності (створені на кожному факультеті університету) та ін. Із 2017 р. щорічно розробляються та втілюються в життя заходи для забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в університеті загалом та на кожному факультеті, зокрема.

Етичний кодекс науково-педагогічних та педагогічних працівників УДПУ імені Павла Тичини визначає, систематизує, упорядковує та закріплює єдину систему норм, правил і критеріїв професійної етики в усіх видах педагогічної та наукової діяльності, які регулюють відносини між науково-педагогічними, педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти, а також іншими членами колективу університету, захищають їхню людську цінність і гідність, підтримують якість професійної діяльності [3].

З метою поширення практичних знань і навичок у впровадженні основних принципів академічної доброчесності в Університеті проводяться тренінги, семінари, конференції.

Що ж до окремих заходів, то це ,зокрема:

– ініційований групою сприяння академічній доброчесності факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини конкурс «Академічна доброчесність: данина моді, чи життєва необхідність?». До участі у Конкурсі долучилися учні, здобувачі освіти, аспіранти, представники органів студентського самоврядування ЗВО України, які своїми роботами продемонстрували високий рівень обізнаності у проблематиці академічної доброчесності, висвітлили досвід впровадження просвітницької діяльності щодо сприяння академічній доброчесності. Кожен з учасників отримав диплом учасника конкурсу [1].

– студентки УДПУ імені Павла Тичини під час участі у програмі Student Action: Програма розвитку лідерських компетенцій студентів від British Council Ukraine (Українськи католицький університет, м. Львів) розробили та захистили проект «Академічна доброчесність» [4] та ін.

Отже, усі згадані вище нормативні документи та органи УДПУ імені Павла Тичини, заходи, які проводять, беруть участь студенти та викладачі покликані інтегрувати Уманський ЗВО у світову систему дотримання принципів академічної доброчесності. Хоча, звичайно, чи можемо ми говорити, що сформована нова культура – культура дотримання усіх вказаних у вище згаданих документах принципів? Чи можна говорити про відсутність толерантності до академічного

плагіату? Часом та й з'являється списування та плагіат серед студентів, плагіат викладачів. Звичайно, що за короткий час подолати усе, що ми йменуємо «академічна доброчесність» неможливо. Але чи варто витратити на це час і зусилля Так!

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: данина моді, чи життєва необхідність. URL: <https://udpu.edu.ua/news/akademichna-dobrochesnist-danyina-modi-chy-zhyttyeva-neobkhdnist> (дата звернення: 10.10.2022).
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>. (дата звернення: 10.10.2022).
3. Етичний кодекс Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/> (дата звернення: 10.10.2022).
4. Завершився 2 модуль програми Student Action. URL: <https://udpu.edu.ua/news/zavershyvsya-2-modul-prohramy-student-action> (дата звернення: 10.10.2022).
5. Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/> (дата звернення: 10.10.2022).
6. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в УДПУ (Нова редакція) [Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в УДПУ (Нова редакція). URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/> (дата звернення: 10.10.2022).
7. Про освіту: Закон України від 28.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 24.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 10.10.2022).

Євтух Л. Г.,
*канд. вет. наук, доцент кафедри внутрішньої патології,
акушерства, хірургії і фізіології,
Поліський національний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБОТАХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Академічна доброчесність – неодмінна складова освітнього процесу, це відданість академічної спільноти, не зважаючи на труднощі, основним фундаментальним цінностям, зокрема, чесності, довірі, відповідальності, справедливості та мужності.

Впродовж навчання здобувач другого рівня вищої освіти неодноразово стикається з написанням курсових робіт, а атестація його відбувається шляхом підготовки та захисту випускної кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота магістра – це самостійна науково-дослідна праця, що передбачає демонстрацію певного рівня наукових досліджень, власних розробок з метою демонстрації рівня кваліфікації здобувача вищої освіти, його вміння здійснювати науковий пошук. Виконання дипломної кваліфікаційної роботи передбачає закріплення, поглиблення, систематизування, узагальнення та розширення теоретичних знань і вмінь, визначення можливості та доцільності їх практичного застосування у вирішенні професійних і виробничих завдань, підтвердження кваліфікаційного рівня випускника, зокрема глибини його компетенції. Магістрант виконує дипломну роботу, використовуючи дані та матеріали, зібрані ним особисто за період навчання та під час проходження переддипломної практики. Зазвичай, все це відбувається за безпосередньої участі наукового керівника. Магістерська робота повинна бути новим сучасним баченням вже існуючих надбань та результатів досліджень, що в цілому відображає головну

мету академічної доброчесності – довіру до результатів наукових досягнень.

Забезпечення академічної доброчесності передбачає суворе дотримання наступних принципів: поваги та взаємної довіри, науковості, професіоналізму, компетентності, відкритості і прозорості, законності, справедливості, верховенства права, рівноправності, гарантування прав і свобод, відповідальності та ін. З метою дотримання академічної доброчесності здобувачу вищої освіти необхідно:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб, які мають особливі освітні потреби, з урахуванням індивідуальних запитів та можливостей);
- наводити посилання на джерела інформації, використовуючи готові ідеї, розробки, твердження, відомості;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної, наукової або творчої діяльності, використані матеріали, методи та методики досліджень і джерела інформації.

Забезпечення академічної доброчесності, в свою чергу, має базуватися на обмеженні можливостей її порушення та усуненні сприятливих для цього факторів.

Підґрунтям наукової етики будь-якого дослідження є дотримання принципів академічної доброчесності. Етична поведінка в науці допомагає покращити результати, оскільки дотримання етичних норм сприяє професійній чистоті, коректності, більш відкритій співпраці між дослідниками.

Відповідно до Закону України «Про освіту», одним з порушень академічної доброчесності вважається оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства – академічний

плагіат [2, 3]. У теперішній час, цей показник покладений в основу визначення якості кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти з точки зору доброчесності при їх оцінюванні. Визначення відсотка оригінальності тексту виконується за допомогою спеціальних програмних засобів, зокрема <https://unichack.com/uk-ua> та <https://plagiat.pl/>, а мінімальний відсоток оригінальності приймається нормативними документами закладу вищої освіти [1].

У процесі написання магістерської кваліфікаційної роботи здобувачі повинні максимально продемонструвати вміння правильно використовувати теоретичні поняття та положення науки для успішного виконання поставленої мети і завдань, що її розкривають, викладати результати власних досліджень, свою точку зору з питань, що розглядаються, робити науково-обґрунтовані висновки і подавати конкретні обґрунтовані пропозиції. Дана робота має бути новим баченням вже існуючих напрацювань та досліджень, що цілком відображає головну мету академічної доброчесності – довіру до результатів наукових досягнень.

Втримати і координувати здобувача у межах правил академічної доброчесності – головне завдання керівника. Першочергово це стосується теоретичної частини дослідження, що складається з огляду літератури та аналізу наукових джерел і відображає сучасний стан проблеми, що аналізується. Ідеї, що розглядаються, повинні бути інструментом для формулювання власних висновків студента [4].

Питання дотримання академічної доброчесності при виконанні магістерських кваліфікаційних робіт повинно бути першочерговим завданням закладу вищої освіти. Доброчесне академічне середовище має створюватися через розуміння всіма учасниками навчального процесу необхідності суворого дотримання визначених принципів. Усвідомлення особистої відповідальності за порушення норм та принципів наукової етики з позиції викладачів та здобувачів безпосередньо визначає

сприйняття системи вищої освіти в Україні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахрушин В., Ніколаєв Є. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://tinyurl.com/v6lg7wt>.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Студентський плагіат, частина 1. Хто винен? Академічна доброчесність Інформаційний бюлетень Випуск № 5 Лютий 2020 р. URL: <https://istu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/10/Integrity-bulletin-05.pdf>.

Клим'юк Ю. В.,
*канд. мед. наук, асистент, кафедра ортопедичної стоматології,
Івано-Франківський національний медичний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

На початку лютого-березня 2020 року світ зіткнувся з новою епідемією ХХІ століття – Covid-19. Організація ЮНЕСКО виявила, що через дану пандемію, що потребує карантинних заходів, 1,5 мільярда молодих людей у 165 країнах світу не мають змоги відвідувати заняття. Тому виник запит на організацію дистанційного навчання. З березня 2021 року всі країни світу інтенсивно впроваджували політику вакцинації від коронавірусу, тому на даний час проблема Covid-19 є майже вирішеною. Проте Україну спіткала нова біда – 24 лютого 2022 року в нас почалась війна з московією. Постійні обстріли всієї території України та окупація частини областей призвела до того, що українські студенти змушені були повернутись знову до дистанційної форми навчання.

Саме тому метою проведеного дослідження був аналіз методів дистанційного навчання та обґрунтувати доцільність його впровадження у педагогічний процес медичних закладів вищої освіти.

Дистанційне навчання – це не система самоосвіти, а заочне навчання де викладач та студент знаходяться на відстані, але мають можливість постійно спілкуватися за допомогою сучасних інформаційних технологій. В Івано-Франківському національному медичному університеті під час навчання використовується програма Microsoft Teams, яка дозволяє створювати наради, постійно бути на зв'язку із студентами. Навчання на вказаній платформі має ряд переваг: навчатись можна в будь-якому місці (навіть в укритті, бомбосховищі); не

потрібно витратити час на те, щоб дістатися до кафедр; графік занять узгоджується індивідуально; можливість одночасного підключення ppt-презентації, схем, графіків, рисунків, відео-матеріалів під час онлайн-заняття; мобільність; навчання в спокійній обстановці; індивідуальний підхід; зручність для викладача і для студента. Проте не слід забувати, що при проведенні он-лайн занять студенти швидко адаптуються і починають «хитрувати» та не дотримуються основних засад академічної доброчесності (зловживають джерелами літератури під час тестувань, підглядають в навчальні посібники під час відповіді на усні запитання). Окрім того, ні для кого не є секретом, що, незважаючи на переваги дистанційної системи освіти, навчання студентів-медиків за такою формою в повному обсязі є неможливим. Адже майбутній лікар під час навчання повинен бути безпосереднім учасником навчального процесу – починаючи від вивчення ортопедичної стоматології (на кістках, муляжах, вологих препаратах, препаруванні на фантомах та щелепах тварин) та завершуючи освоєнням клінічної практики (навиків обстеження, діагностики і лікування пацієнта).

Підсумовуючи вищезазначене, очевидно, що дистанційне навчання у підготовці майбутніх лікарів може доповнити проведення частини класичного навчального процесу, проте очне навчання для лікарів будь-якої спеціальності і надалі продовжує залишатися пріоритетом всіх медичних закладів вищої освіти незалежно від обраної здобувачами спеціальності.

Ковальчук Т. М.,

*д-р. екон. наук, професор кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Никифорак І. І.,

*канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

**ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Підготовка сучасних бухгалтерів, професіоналів найвищої кваліфікації, конкурентоспроможних на вітчизняному і зарубіжному ринках праці – це дуже складна і відповідальна робота. Головні завдання і проблеми, які сьогодні стоять перед закладами вищої освіти щодо підготовки фахівців з обліку і оподаткування, які володіють професійними знаннями та навичками на необхідному рівні для надання кваліфікованих професійних послуг і добросовісної діяльності відповідно до застосовуваних стандартів, законодавчих і нормативних актів, постійно дбають про добру репутацію професії, визначаються як вимогами реформування бухгалтерського обліку в Україні, так і зростаючою зацікавленістю до професійної етики. Нинішній розвиток бухгалтерського обліку та побудова монолітної системи управління потребує висококваліфікованих бухгалтерів, які не лише розуміють нові теорії, правила та доміанти формування інформації в бухгалтерському обліку, а безперечно усвідомлюють потенційні етичні наслідки професійних і управлінських рішень.

Сучасний бухгалтер – це високоінтелектуальна, компетентна, цілеспрямована, високо порядна і чесна людина, діяльність якої ґрунтується на складній системі взаємозумовлених моральних відносин, що визначаються суспільною значимістю та

професійною етикою. Тому приналежність бухгалтерів до єдиної професії визначають професійні цінності та професійна етика (норми і принципи моралі до специфічних умов професійної діяльності відповідно до передбачення професійних обов'язків), які мають безпосередній вплив на всі аспекти їхньої професійної діяльності. Професійна етика також надає рекомендації для виявлення причин викривлення морально-професійної свідомості та шляхів, методів їх усунення.

Ключовою складовою надання належного статусу професії бухгалтера з врахування вимог економіки відповідно до культурного розвитку кожної країни є Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів, у якому зауважено, що «професійні бухгалтери зможуть залишатися в такому привілейованому положенні, лише тоді коли вони і надалі будуть надавати суспільству свої унікальні послуги на такому рівні, який свідчить про повну обґрунтованість громадської довіри» [3]. Саме тому представники бухгалтерської професії в усьому світі зацікавлені в тому, щоб довести до свідомості користувачів бухгалтерських послуг, що вони відповідають високому рівню якості і надаються відповідно до етичних вимог.

Основні вимоги Міжнародних стандартів професійної освіти бухгалтерів (International Accounting Education Standards Board (IAESB)) враховують Стандарти вищої освіти України спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». На базі міжнародних стандартів освіти варто розробляти освітньо-професійні програми в частині формування освітніх компонент.

Визначальні елементи професійної етики бухгалтера регламентуються міжнародним стандартом освіти (МСО) 4 «Професійні цінності, етика та становлення», де зазначено, «що висвітлення цінностей та ставлення в програмах професійної бухгалтерської освіти має забезпечити: а) відданість інтересам суспільства та врахування соціальної відповідальності; б) розуміння необхідності постійного вдосконалення та навчання протягом усього життя; в) такі характеристики як надійність, відповідальність, вчасність, ввічливість та повага; г) дотримання законодавчих та нормативних актів» [4, с.49]. Вони тісно корелюють із політикою,

принципами та правилами академічної доброчесності, в яких відображається «квінтесенція морально-естетичних стандартів світових університетів та загальнолюдських цінностей» [6, с.2].

Для забезпечення належного підґрунтя щодо отримання якісної освіти здобувачами вищої освіти з обліку і оподаткування необхідно, перш за все, щоб усі учасники освітнього процесу достеменно розуміли значимість та персонально дотримувалися норм академічної доброчесності. В Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича розроблено та запроваджено тріаду нормативних документів, які доповнюючи один одного, регулюють проблему дотримання політики академічної доброчесності:

- 1) Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича [2];
- 2) Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича [6];
- 3) Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича [5].

З метою популяризації кращих міжнародних практик та досвіду дотримання академічної доброчесності учасники освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича беруть активну участь у проєкті AcademIQ «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» [1]. Щороку гаранті освіти програм «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів розробляють заходи з популяризації та дотримання академічної доброчесності як основи якісної вищої освіти (рис. 1).

**ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
учасниками освітнього процесу за освітньою програмою
«Облік і оподаткування»**

Популяризація академічної доброчесності серед учасників освітнього процесу шляхом розміщення інформаційних стендів, проведення кураторських годин, відвідування інформаційних заходів та проходження курсів підвищення кваліфікації
Введення змістових модулів до освітніх компонент: «Основи академічної доброчесності» до освітньої компоненти «Вступ у спеціальність»; «Основи академічного письма» до освітньої компоненти «Основи наукових досліджень»
Перевірка письмових академічних робіт (проектів, статей, курсових та кваліфікаційних робіт) на відсутність плагіату за допомогою системи UNICHECK
Проведення опитування серед учасників освітнього процесу на предмет обізнаності та дотримання політики академічної доброчесності
Моніторинг дотримання принципів академічної доброчесності та розгляд випадків порушень

Рис. 1. Система заходів для забезпечення дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу освітньої програми «Облік і оподаткування»

Таким чином, усі учасники освітнього процесу повинні чітко усвідомлювати значення академічної доброчесності не залежно від обраної освітньої траєкторії, розуміти сутність принципів академічної доброчесності, неухильно дотримуватись та нести особисту відповідальність за їх порушення. Впровадження розробленої системи заходів та контроль за її реалізацією допоможе реалізовувати політику академічної доброчесності в процесі підготовки здобувачів вищої освіти освітньої програми «Облік і оподаткування».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. AcademiQ «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти». Електронний ресурс. URL: <http://academiq.org.ua/>.
2. Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Електронний ресурс.

URL: https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAYkF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view.

3. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів. Електронний ресурс. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf.

4. Міжнародні стандарти освіти для професійних бухгалтерів/ перекл. з англ. за ред. Н. Непийводи./ К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2004. 78 с.

5. Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. Електронний ресурс. URL: https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view.

6. Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. Електронний ресурс. URL: https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view.

Котелюх М. Ю.,
канд. мед. наук, доцентка кафедри внутрішньої медицини №2
і клінічної імунології та алергології,
Харківський національний медичний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНА КАТЕГОРІЯ

Останнім часом у освітянському просторі активізуються, навіть скажемо популяризуються, вимоги, що висувуються до моральних якостей суб'єктів освітнього процесу, зокрема декларуються ідеї академічної доброчесності. Актуальність тематики стажування полягає в розширенні уяви про сутність академічної доброчесності людини як моральної категорії, виявлення якої дозволяє жити і працювати в цивілізованому суспільстві. Також доцільним є вивчення шляхів реалізації академічної доброчесності під час побудови співпраці в педагогічному колективі на засадах партнерства й високої моралі.

Як свідчить аналіз наукових праць [1; 2], про академічну доброчесність пишуть як про данину моди чи життєву необхідність за її призначенням, наводяться приклади із студентського життя щодо порушення правил дотримання академічної доброчесності. Проте, недостатньо висвітлюються питання що стосуються правил дотримання академічної доброчесності в міжособистісних відносинах. Ураховуючи результати аналізу й власний досвід педагогічної роботи, висловимо власну точку зору щодо розуміння й виявлення академічної доброчесності в міжособистісних відносинах у педагогічних колективах.

У викладі основної частини дослідження представимо план з такими питаннями, як-от: академічна доброчесність як моральна категорія у системі морального виховання особистості; позиціонування себе з моральною культурою; пізнання себе з позиції самодостатньої й самореалізованої особистості; пошуки нових шляхів упередження й подолання стереотипів виявлення академічної недоброчесності в освітньому процесі закладів вищої освіти. Коротко опишемо зміст

дослідження за вище названим планом.

1. У системі морального виховання важливим є процес взаємодії між суб'єктами освітнього процесу на засадах гуманізму, відповідальності, демократичності стосунків. Академічна доброчесність є складовою морального виховання, оскільки існує в суспільстві прийнята система вимог, яких потрібно дотримуватися, а її реалізація потребує відповідального й чесного ставлення кожної людини до виконання обов'язків. Прикладом академічної недоброчесності в педагогічному колективі є перекладання зобов'язань на іншу людину, «делегування» як спроба завантажити колег, а собі займатися улюбленими справами.

2. Моральна культура закладає в людині духовність, найвищі інтереси й красиві дії й поведінку. Людина оволодіває основами моралі, виробляє в собі звички моральної поведінки. Позиціонування себе з моральною культурою наближає учасників освітнього процесу до ідеалу, розкриття власного «Я». Академічна доброчесність допомагає цьому, оскільки адекватне самооцінювання власних потенційних можливостей позбавляє людину недоліків. Як відомо, завищена самооцінка колег заважає їхньому розвитку в освітньому просторі й породжує конфліктні ситуації, що заважають робочій обстановці.

3. Академічна доброчесність позитивно впливає на пізнання себе з позиції самодостатньої й самореалізованої особистості. Приховані факти й недоліки, безумовно, є перешкодами самореалізації особистості. Сліпе наслідування зразків поведінки й конкретних дій ніколи не приводить людину до самостійності й творчих злетів. Здобувачам вищої освіти необхідно знати правду про себе, свої потенційні можливості. Особливо важливим є те, що вони мають навчитися відшукувати нові шляхи професійного зростання й становлення.

4. Упередження й подолання стереотипів виявлення академічної недоброчесності в освітньому процесі закладів вищої освіти є одним із завдань вищої школи. На наш погляд, стереотипом є те, що викладачі відправляють здобувачів вищої освіти складати реферат з теми, що вивчається. Як завжди, майбутні фахівці

копіюють інформацію з Інтернету і надають викладачеві. Такі завдання, як «написати реферат», «підготувати повідомлення» нині вже є традиційною педагогічною помилкою. На практиці ефективним є метод коментування фактів, подій, висловлювань, тому що вибудовується власна точка зору і не відбувається «сліпого списування» чужих думок.

Підводячи підсумки, зазначимо про те, що академічна доброчесність є унікальним феноменом, завдяки якому відбуваються позитивні зміни на рівні мислення й свідомості людини, поведінки й конкретних дій.

Пропонуємо подальше вивчення ролі й місця академічної доброчесності в формуванні міжособистісних відносинах на засадах партнерства й демократизму.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дойчик М. Академічна чесність: данина моді чи життєва необхідність? Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ : Таксон, 2016. С. 93–107.
2. Мельниченко А. Прояви академічної нечесності. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ : Таксон, 2016. С. 107–121.

Котович І. О.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри приватного права
Навчально-наукового інституту права
Державний податковий університет

ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЛАГІАТ (СУДОВИЙ АСПЕКТ)

Академічна доброчесність не є абстрактним поняттям у сучасній Україні. Законодавець, розуміючи велике значення розвитку сучасної науки, закріпив поняття академічної доброчесності та її складові у ч.1 ст. 42 Закону України «Про освіту», в якому визначив, що академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Аналогічне визначення міститься у п.1-1 ч.1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту».

Так само законодавець визначив, що саме є порушенням академічної доброчесності (ч.4 ст. 42 Закону України «Про освіту»):

- академічний плагіат (оприлюднення чийхось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства);
- самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових);
- фабрикація (вигадування даних чи фактів);
- фальсифікація (відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень);
- списування;
- обман;
- хабарництво;

- необ'єктивне оцінювання;
- допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання;
- вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання.

Дослідження останніх років показують, що на першому місця серед видів порушення академічної доброчесності залишається плагіат. Більше 90 % студентів практикують плагіат, в середньому не менше 50 % дисертацій не відповідають мінімальним стандартам академічної якості [2, додаток 1].

Не краща ситуація і серед здобувачів наукових ступенів. Так, наприклад, у 2017 році ГО «ТРОН», яка займається перевіркою наукових робіт на плагіат, виявила значний обсяг плагіату у 9 дисертаціях з філософії з 11 (у тому числі 3 докторські та 8 кандидатських) [3].

Хоча законодавство і передбачає притягнення винних у плагіаті осіб до відповідальності, але така практика не є поширеною.

Згідно із ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Стаття 52 Конституції України передбачає, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [5].

Відповідальність за порушення авторських прав може бути адміністративна, цивільна та кримінальна.

Наприклад, стаття 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для

товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом. [6]

Однак, Єдиний держаний реєстр судових рішень (далі - ЄДРСР) не видає жодної постанови про притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за плагіат.

Не краща ситуація у притягненні «плагіатчиків» і до кримінальної відповідальності. Жодного вироку в ЄДРСР за ст. 176 Кримінального Кодексу України не міститься (Порушення авторського права і суміжних прав) [7].

Тільки у цивільно-адміністративній площині є хоча б якісь надії на застосування до порушників санкцій за їх недобросовісну поведінку.

Для прикладу, свого часу гучною була справа за позовом заступника декана філософського факультету Київського національного університету імені Т. Шевченка (далі - КНУ ім. Т. Шевченка) Руденка Сергія Валерійовича до Спеціалізованої вченої Ради КНУ ім. Т. Шевченка про скасування рішення Спеціалізованої вченої ради КНУ ім. Т. Шевченка від 16.05.2012 про присвоєння наукового ступеня кандидата наук за результатами захисту дисертації здобувача на звання кандидата наук Василенко Ксенії Микитівни на тему «Інтернет-видання як чинник формування демократичної політичної культури». Підставою для позову стало виявлення у дисертації Василенко К. М. використання ідей та розробок, текстових запозичень, наукових результатів та матеріалів інших авторів без посилання на джерело.

Рішенням суду першої інстанції, яке було залишено в силі судом апеляційної та касаційної інстанції, позов було задоволено, рішення Спеціалізованої вченої ради КНУ ім. Т. Шевченка про присвоєння наукового ступеня кандидата наук Василенко К. М. скасовано. Суд у даній справі констатував, що використання в дисертації плагіату є недопустимим [8].

Показовим є ряд судових спорів між різними авторами та ТОВ «Центр учбової

літератури». У зазначених справах позивачі звинуватили ТОВ «Центр учбової літератури» у виданні коментованих кодексів за авторством Теліпка В. Е., які повністю або у більшій мірі були копіями робіт позивачів, які були видані раніше у інших видавців.

Суди встановили порушення авторського права та стягнули на користь позивачів компенсації за порушення авторських прав (до 929 900,00 грн) та моральну шкоду (до 3 000,00 грн). У деяких справах відповідачу було заборонено видавати «сплагіачені» коментарі [9, 10,11].

Наведені випадки судового захисту своїх авторських прав та відновлення академічної доброчесності є поодинокими.

На жаль, маю погодитися із думкою Бусол О., яка вказує на лояльне ставлення академічної спільноти до порушення прав інтелектуальної власності суб'єктів наукової й науково-технічної діяльності. [12. ст. 194]

В епоху доступності інформації займатися плагіатом стало простіше, для цього не потрібно навіть виходити з дому, йти до бібліотеки, купувати журнали або газети. Але сучасні технології також дають змогу боротися із плагіатом більш ефективно.

Причин відсутності численної судової практики у сфері захисту авторських прав в контексті академічної доброчесності є кілька: низька зацікавленість авторів у відновленні своїх прав, необхідність доведення шкоди для притягнення до відповідальності, лояльність до плагіату серед самих науково-технічних співробітників, бездіяльність державних органів.

Вважаю, що Україна тільки на початку своєї боротьби за академічну доброчесність. Науковому співтовариству ще доведеться пройти свій шлях від теоретичних розмов про академічну доброчесність до реальних кроків для її забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII: станом на 28.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.10.2022).
2. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017 [Електронний ресурс].

OECD Publishing, Paris. URL: <http://www.oecd.org/edu/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine-9789264270664-en.htm>.

4. Помилки та фальсифікації в наукових дослідженнях 2017 [Електронний ресурс]. URL: http://false-science.ucoz.ua/news/zvernennja_do_filosofiv_ukrajini/2018-01-15-51.

5. Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, станом на 03.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 01.10.2022).

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х, станом на 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.10.2022).

7. Кримінальний кодекс України, Закон від 05.04.2001 № 2341-III, станом на 28.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 01.10.2022).

8. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 01.08.2013 у справі № 2610/24162/12. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/32828981>.

9. Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 11.05.2012 у справі № 2-9112/11. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/24028046>.

10. Рішення Подільського районного суду м. Києва від 15.02.2013 у справі № 2607/6517/12. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29508337>.

11. Рішення Подільського районного суду м. Києва від 28.05.2012 у справі № 2-2900/11 Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/25098988>.

12. Бусол О. Способи правового захисту інтелектуальної власності суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 2016, с.194-198.

Кривенкова Р. Ю.,
канд. наук з держ. упр., доцент кафедри туризму,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Тематика академічної доброчесності є особливо актуальною в усьому світі, адже академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими повинні керуватись усі учасники освітнього процесу. Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- посилення на джерела інформації;
- надання достовірної інформації про результати дослідження;
- самостійне виконання навчальних завдань.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- 1) академічний плагіат (наприклад, у нашому навчальному закладі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» встановлено допустиму межу для дипломних робіт здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» до 30 %);
- 2) фальсифікація результатів;
- 3) хабарництво.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути перший раз попереджені та проходити повторне оцінювання.

На сучасному етапі ознайомлення, вивчення та використання світового досвіду упровадження принципів академічної доброчесності є особливо важливим. Його можна розглянути, використовуючи зарубіжні практики таких розвинутих країн та їх частин, як: США, Польщі та Шотландії як частини Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії.

Як вважають О. Яріш, Л. Пасуля та Т. Филь, «в умовах глобалізації актуальності набувають проблеми розробки нових підходів до інтелектуального і соціального капіталу. Вирішальну роль у цьому відіграє освіта. Кожна держава має власну стратегію розв'язання проблем освіти і, зокрема, проблем вищої освіти. Польська вища освіта більш інтегрована в Європейський простір, ніж українська, і надалі продовжує інтенсивно вдосконалюватися відповідно до новітніх регіональних і світових тенденцій. Ключовим принципом функціонування вищої освіти та науки Республіки Польщі визначено: кожен учений несе відповідальність за якість та доброчесність своїх досліджень і за виховання молодого покоління» [1; 6, с.43-44].

З точки зору Недипіч А.В. та Василенко В. Ю., у Польщі «не менш цікавим методом запобігання плагіату при виконанні дипломної роботи є зобов'язання студентів підписання підтвердження того, що їхня дипломна робота є оригінальною та самостійною» [2, с.236].

На думку І. Отамась, «входження України до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та Європейського дослідницького простору зумовлює потребу посилення інституційної спроможності вітчизняних закладів освіти, що передбачає, зокрема, підвищення якості досліджень. Так, у Паризькому комюніке 25 травня 2018 року зроблено застереження щодо неприпустимості нехтування базовими демократичними цінностями: «Академічна свобода і доброчесність... становлять основу ЄПВО» [3, с.13-14].

О. Свободюком було досліджено дотримання принципів академічної доброчесності в 20 провідних університетах США. Науковцем з'ясовано, що «в американських університетах для створення середовища, що сприяє дотриманню етичних академічних стандартів усіма учасниками освітнього процесу, наявні такі структурні компоненти системи забезпечення академічної доброчесності, як: наявність офіційної сторінки, де представлена загальна інформація, присвячена

питанням академічної доброчесності; кодифіковані офіційні документи, в яких задекларована політика закладу щодо академічної доброчесності; структурні підрозділи, уповноважені комісії, особи, які виконують наглядову та контролюючу функції; ресурси для запровадження, підтримки та розвитку академічної доброчесності; стандартизовані процедури: виявлення порушень академічної доброчесності, надання матеріалів уповноваженій особі, структурі, розгляд справи та винесення рішення, оголошення рішення та можливість апеляції; програмне забезпечення для перевірки письмових робіт на наявність ознак академічного плагіату; залученість учасників освітнього процесу та стейкхолдерів до активної підтримки інституційної стратегії академічної доброчесності; публічні звіти, постійний моніторинг та оцінка сформованості культури академічної доброчесності» [4, с.197].

С. Чукановою було проаналізовано «досвід управління даними досліджень університету Глазго (Шотландія), зокрема принципи роботи репозитарію «Enlighten» бібліотеки Університету Глазго, а саме зв'язок профілів викладачів та дослідників університету з роботами, депонованими у репозитарій. Цей електронний архів слугує репозитарієм для даних та пакетів даних досліджень, про цілісність і достовірність яких варто пам'ятати у контексті академічної доброчесності, щоб уникнути фальсифікацій та фабрикації даних» [5, с.52].

Недипіч А. В. та Василенко В. Ю. визначили, що, «окрім фундаментальних нормативних документів, зарубіжні заклади вищої освіти поширюють та популяризують культуру академічної доброчесності за допомогою консультацій, діалогів, вебінарів, курсів, окремих навчальних компонентів в освітніх програмах здобувачів» [2, с.234].

Отже, світовий досвід упровадження принципів академічної доброчесності є

важливим для нашої держави, оскільки вивчаючи успішні зарубіжні практики, можна намагатись адаптувати їх у сучасних процесах вищої освіти України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон Республіки Польщі «Про вищу освіту і науку», ухвалений 20 липня 2018 року (зі змінами) / пер. з польської: І. Дегтярьова, С. Федонюк, Л. Колісник; наук. ред.: Т. Фініков й І. Дегтярьова. Київ : Таксон, 2020. 336 с.
2. Недипіч А. В., Василенко В. Ю. Особливості дотримання принципів академічної доброчесності: зарубіжний досвід. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. №5. С. 234-238.
3. Отамась І. Г. Забезпечення академічної доброчесності в науковому та освітньому середовищі закладів освіти: досвід ЄС та України. Київ: ЦПО. 2021. 18 с.
4. Слободянюк О. М. Формування системи забезпечення академічної доброчесності в університетах США: вивчення позитивного досвіду. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 81. С. 197-200.
5. Чуканова С. О. Дотримання норм академічної доброчесності у процесі управління дослідницькими даними: зарубіжна практика. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2018. № 2. С. 52-63.
6. Яріш О. В., Пасуля Л. П., Филь Т. А. Європейські практики забезпечення академічної доброчесності. Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у ХХІ столітті : тези доповідей XLIV Міжнар. наук. конф. (м. Полтава, 30–31 березня 2021 р.) : у 2 ч. Полтава: ПУЕТ, 2021. Ч. 1. С. 43-45.

Кузнець Т. В.,
д-р. іст. наук, професор, зав. кафедри історії України,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**УПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА ОСВІТНЬО-НАУКОВОЮ
ПРОГРАМОЮ ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ В УМАНЬСЬКОМУ
ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

Тема упровадження принципів академічної доброчесності у систему вищої освіти не втрачає своєї актуальності і збільшує свою історіографію. Останніми роками паралельно розвиваються два взаємозв'язані процеси: удосконалення нормативно-правової бази і накопичення досвіду забезпечення академічної доброчесності та узагальнення і висвітлення такого досвіду. Нові редакції законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про авторське і суміжне права», «Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)» формують концепти академічної етики і підносять боротьбу з протиправними явищами в науковому середовищі до державного рівня. У закладах вищої освіти імплементуються нормативно-правові документи у частині академічної доброчесності та на основі європейської та вітчизняної практики формуються системи забезпечення академічної доброчесності в освітньому процесі.

Досвід упровадження принципів академічної доброчесності висвітлюється в науковій літературі. У 2016 році вийшли монографія «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» [1], монографія «Українська фундаментальна наука і європейські цінності» [2], у 2017 р. – «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених» [3]. Визначенні сутності поняття «академічна доброчесність», виявленні її принципів і видів

академічної нечесності присвячена стаття Н. Нагорної та П. Гуца [4]. Дослідження особливостей реалізації принципів академічної доброчесності в Україні, їх зіставлення з європейськими та визначення пропозицій щодо боротьби з академічною недоброчесністю здійснено у статті А. Колеснікова [5]. Чимало аналітичних матеріалів з проблем академічної доброчесності розміщуються в інтернет-просторі.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини система забезпечення академічної доброчесності це обов'язковий елемент внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Відповідно до вимог Закону України «Про освіту» розроблений і вченою радою університету 28 листопада 2017 р. затверджений Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [6]. Він установлює загальні етичні принципи та правила поведінки, якими керуються студенти, аспіранти, науково-педагогічні працівники та співробітники університету під час навчання, викладання та організації наукової діяльності. Кодекс визначає особливості дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу, визначає види академічної відповідальності науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти, а також окреслює права осіб, щодо яких порушено питання про недотримання ними академічної доброчесності. Дія Кодексу поширюється на усіх учасників освітнього процесу.

Університет вживає заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності (відповідно до першого пункту частини третьої статті 32 Закону України «Про вищу освіту»).

Реалізація політики академічної доброчесності в Уманському державному педагогічному університеті здійснюється через: діяльність Комісії з питань академічної доброчесності університету; створення і функціонування системи запобігання та виявлення академічного плагіату відповідно до «Положення про

запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини» (затверджене рішенням вченої ради від 24.01.2017 р.); протидію будь-яким проявам неправомірної вигоди; інформування на веб-сайті Університету та в соціальних мережах про заходи щодо запобігання академічної доброчесності; проведення тренінгів і семінарів для учасників освітнього процесу з метою заохочення їх до етичної поведінки та формування навиків протидії академічній нечесності; створення умов для розвитку взаємної довіри й поваги між учасниками освітнього процесу.

Серед різних категорій учасників освітнього процесу в Уманському педуніверситеті особлива увага приділяється здобувачам третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти. Адже вони завершують процес здобуття вищої освіти, апробують і захищають результати своїх наукових досліджень, які окрім наукової цінності, є свідченням засвоєння принципів академічної доброчесності. Університетська система забезпечення академічної доброчесності передбачає для них консультування, тісну співпрацю з науковими керівниками, різні форми звітності та щорічну атестацію, обговорення та рецензування тексту дисертації, перевірку її наявності плагіату, оцінку її офіційними опонентами, публічний захист дисертації. Освітня складова освітньо-наукової програми Історія та археологія містить освітні компоненти (обов'язкові та за вільним вибором), які слугують закріпленню практики впровадження принципів академічної доброчесності. Це такі освітні компоненти (навчальні дисципліни) як «Теорія і практика історичних досліджень», «Філософія науки та інновацій», «Управління науковими проектами», «Інтелектуальна власність та академічна доброчесність». У процесі їх вивчення здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти закріплюють знання з теоретичних основ академічної доброчесності, ознайомлюються з світовим, європейським та вітчизняним досвідом реалізації політики академічної доброчесності. У поза навчальний час здобувачі третього рівня вищої освіти беруть участь у семінарах, тренінгах, засіданнях «круглих столів», де обговорюються такі питання як загальний огляд європейських

індикаторів якості освітніх досліджень, університетські рейтинги як механізм інтеграції української вищої освіти до Європейського простору вищої освіти, сучасні стандарти академічного письма для молодих дослідників; передові практики європейських університетів та видавництв, успішне написання грантових пропозицій тощо.

Таким чином, університетська система забезпечення академічної доброчесності виконує завдання формування молодих наукових кадрів у руслі політики доброчесності, що, у тому числі, сприяє досягненню мети - отримання конкурентоспроможного фахівця у сфері історії та археології.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / За ред. Т. Фінікова, А. Артюхової. Київ: «Таксон», 2016. 234 с.
2. Українська фундаментальна наука і європейські цінності / За ред. О. Габовича, В. Кузнєцова, Н. Семенової. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 284 с.
3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
4. Нагорна Наталія, Гуща Павло. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 23. Т. 3. С. 81 – 85.
5. Колесніков Андрій. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 122 – 128.
6. Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/yakist-osvity/akademichna-dobrochesnist#kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti>.

Лаврів Л. П.,
канд. мед. наук, доцент кафедри анатомії,
клінічної анатомії та оперативної хірургії
Буковинський державний медичний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів і правових норм поведінки учасників науково-освітнього процесу (під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності) для забезпечення якісної освіти та отримання вагомих наукових результатів шляхом повноцінного розвитку особистості, спроможної навчатися, викладати і проводити наукову та лікувальну діяльність, на основі загальнолюдських моральних принципів. Галузь академічної доброчесності характеризується не лише поєднанням фундаментальних цінностей, але й шляхів і інструментів їхнього забезпечення. Упродовж останніх років в світовій системі академічної доброчесності відбуваються значні зміни, які мають неабиякий вплив на розвиток науки та освіти в цілому. Варто зазначити, що академічна доброчесність стосується не лише якості освіти, а й зокрема, вона прямо впливає на те, яких громадян виховує система вищої освіти в нашій державі, які цінності закладаються під час навчання в університетах країни [1, с. 44-47].

Академічна доброчесність є основою для прийняття етичних рішень і поведінки під час створення законної та чесної наукової роботи. Такі компоненти академічної доброчесності, як наукова чесність, прозорість, відкритість, законність, компетентність, професіоналізм, правдивість, толерантність, самовдосконалення, принцип особистого прикладу та багато інших не обмежують діяльність, а навпаки сприяють досягненню успіху тими хто їх дотримується. Основною мотивацією діяльності вченого, має бути прагнення до пізнання та бажання збагатити науку

новими необхідними знаннями, а суспільне визнання виступає тільки в якості винагороди.

Доброчесність в освітньому процесі стосується усіх учасників, як студентів, так і викладачів та адміністративних працівників, вона виступає в якості фундаменту та в певній мірі спрямовуючого елементу, а також є одним із найбільш важливих критеріїв якості освіти. Керуючись принципами доброчесності викладачі та студенти, перш за все вважають плагіат, списування, чи несанкціоноване використання чужих напрацювань абсолютно неприйнятним, при цьому це жодним чином не перешкоджає подальшому успішному навчанню чи обміну ідеями. Дотримання принципів доброчесності залежить в значній мірі від кожного науково-педагогічного працівника особисто, а також від постійного проведення просвітницької роботи серед здобувачів вищої освіти [2, с. 42-45].

В свою чергу вільний доступ до інформації та стрімкий розвиток технологій з одного боку спрощують процес використання та поширення інформації, а з іншого дещо збільшують ризики не доброчесності. Щодо засобів боротьби з плагіатом у викладацькому та науково-педагогічному співтоваристві точаться жваві дискусії. Подекуди для виявлення не доброчесності використовують різне програмне забезпечення, яке також буває не достатньо досконалим, відтак більш актуальним є виховання суспільства в якому доброчесність має бути у всьому, іншими словами - розвиток академічної етики [3, с. 23-24]. Вища освіта через навчання і дослідження повинна створити фундамент академічної доброчесності, яка базується на інтелектуальній гідності і повазі до думок та ідей інших, а також чесному визнанні своїх помилок.

Академічна доброчесність є необхідною для досягнення успіху в науковій та освітній діяльності та виступає в ролі важливого інструменту для забезпечення якості

даних процесів. Важливість академічної доброчесності очевидна в усіх аспектах життя.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Паламаренко Я. В. Академічна доброчесність як орієнтир успіху в науково-освітній діяльності. Академічна доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава, 2018. С. 44-47.

2. Пономаренко Н. П. Ще раз щодо академічної доброчесності у вищій школі. Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 23.08 – 01.10.2021). Варшава, 2021. С. 42-45.

3. Полякова О.М. Етичні принципи академічної доброчесності. Дотримання принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу. Тези науково-методичної конференції кафедр університету (27–28 листопада 2019 року). Харків 2019. С. 23-24.

*Лаговська Н. В.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри приватного права,
ІНІ Права
Державний податковий університет*

ЗАХИСТ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Важливими завданнями розвитку вітчизняної системи освіти є удосконалення чинної нормативно-правової бази; забезпечення системного підвищення якості освіти; удосконалення системи науково-інформаційного забезпечення освіти; реформування мережі вищих навчальних закладів відповідно до потреб і можливостей країни; створення потужних дослідницьких університетів, регіональних університетських комплексів. В рамках вирішення цих завдань слід прагнути до належного функціонування інституту академічної доброчесності та подолання численних негативних проявів в системі освіти. На одному з перших місць серед них стоять глобальна проблема подолання плагіату[1, с 133].

Проблеми плагіату в своїх наукових дослідженнях вивчали такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як: Г. Єфімова, В. Кохан, І. Краузе, М. Мінц, І. Петренко, О. Порало, І. Романова, Н. Стукало, О. Штефан. Проте, ця тема не втрачає актуальності та потребує подальших досліджень, вивчення передового світового досвіду протидії плагіату в академічному середовищі та його імплементації в українське середовище.

Академічна доброчесність американськими науковцями, розглядається не як морально-етичне, а як організаційне питання, що відповідає прагматичному американському ставленню до проблем та шляхів їх вирішення.

Розуміння доброчесності як морально-етичного питання переводить проблему у площину боротьби з недосконалою людською природою (завдання складне та малоефективне), обумовлює пошук шляхів її вирішення у сфері виховних заходів, санкцій та покарання, перекладає відповідальність за випадки недоброчесності на студента-порушника, забуваючи, що, саме, університет та викладач мають забезпечити дотримання академічної доброчесності у сфері вищої освіти.

Дослідження показали, що ми, часом, боремося не «ЗА академічну доброчесність», а «ПРОТИ студента-порушника» [2].

В американських ЗВО боротьба з плагіатом ґрунтується на підвищенні вимог викладача до формування у студентів постулатів доброчесності та зміщується в бік від репресивних методів боротьби з плагіатом до формування правової поведінки студентів. Академічна спільнота сприймає студента, не як «можливого порушника», а як здобувача освіти, якому необхідно допомогти у засвоєнні принципів та методів навчання, культури застосування копірайту з посиланням на використане джерело. І університет приймає на себе відповідальність за виконання цього завдання.

Дослідження показало, що причинами студентського плагіату є: не досконалість організації навчального процесу: брак часу, досвіду, інформації, необхідних для виконання завдання, недостатньо чіткі викладацькі інструкції, нерозуміння завдання студентом, страх, відсутність віри у власні сили, неможливість звернутися за допомогою тощо.

Завдання боротьби з академічністю недоброчесністю покладено на Центр письма – структурні підрозділи ВНЗ, які допомагають студентам формувати навички виконання письмових робіт в доброзичливій і невимушеній атмосфері. Зі студентами працюють тьютори, здебільшого, аспіранти. На допомогу студентам, для виконання письмових робіт, центри розробили сучасні сайти з корисними ресурсами, які мають велику статистику відвідувань. Особисті зустрічі студентів з тьюторами відбуваються за попереднім он-лайн записом та можуть мати різний характер: бути груповими чи індивідуальними, стосуватися різних видів письмових робіт (есе, контрольні та підсумкові роботи з курсів, наукові статті й тези, дипломні роботи). Основний принцип роботи – тьютор працює не з текстом, він працює зі студентом, щоб допомогти йому зробити текст кращим [2].

Офіс професійного розвитку викладачів або Відділ професійної майстерності – структурні підрозділи, які не тільки працюють над підвищенням професійного рівня викладачів, надають підтримку молодим викладачам: методичні матеріали, проводять семінари, тренінги, воркшопи, залучають колег-тьюторів, а й заряджають

оптимізмом та бажанням вдосконалюватися. Якісне викладання, забезпечує зацікавленість та вмотивованість студентів і сприяє реалізації академічної доброчесності як принципу освітньої діяльності [2].

У випадках недоброчесності студентів та викладачів влаштовують Суд доброчесності. Суди доброчесності – це реально працюючі інституції, наприклад, звіт роботи одного з таких судів за 2021 рік складав понад 250 розглянутих справ. Суди доброчесності для студентів та адміністративна процедура у випадках недоброчесності викладачів мають розгалужену систему санкцій, які широко застосовуються у американських ВНЗ і які складно було б застосувати в Україні через законодавчі та відомчі обмеження. Визнання випадків недоброчесної поведінки краще впливають на імідж університету, аніж їх замовчування і приховування.

Зазначені вище інституційні засоби боротьби з академічною недоброчесністю США у вищій освіті не вимагають докорінних змін та революцій та можуть стати корисними при реформуванні системи академічної доброчесності в Україні. На нашу думку, маленькими кроками ми можемо досягнути великої мети.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Академічна доброчесність та роль університету в США: враження учасниці програми «Відкритий світ» Вікторії Васильчук [Електронний ресурс]. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-ta-rol-universytetu-v-ssha-vrazhennya-uchasnytsi-programy-vidkrytyj-svit-viktoriyi-vasylchuk/>.

*Литвиненко А. І.,
канд. наук із соц. ком, асистент кафедри кіно- і телемистецтва
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ КАФЕДРИ КІНО- І ТЕЛЕМИСТЕЦТВА КНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Згідно зі ст.42 Закону України про «Про освіту» академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання, провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових/творчих досягнень [4].

Кожен заклад вищої освіти провадить політику протидії плагіату та забезпечення принципів академічної доброчесності. Окрім Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», серед нормативно-правових документів, що регулюють ці питання в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка варто назвати Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату та Етичний кодекс університетської спільноти [1, 6].

Кафедра кіно- і телемистецтва Навчально-наукового інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка є випусковою і готує фахівців першого рівня вищої освіти галузі знань «культура і мистецтво» за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво». Здобувачі, що навчаються за освітніми програмами «ведучий програм телебачення», «кіно-, телеоператорство», «звукорежисура», «сценарна майстерність та режисура кіно і телебачення» створюють аудіовізуальні проекти в рамках роботи у творчих майстернях, опановують загальнотеоретичні та спеціалізовані дисципліни, відвідують наукові та творчі гуртки, готують курсові роботи, проходять практику [7].

Бакалаврська кваліфікаційна робота є прикладною та складається з двох компонентів: творчого продукту (аудіовізуального твору) та теоретичної частини (пояснювальної записки). Дипломна робота має бути оформлена відповідно до вимог «Положення про попередній захист творчих кваліфікаційних бакалаврських робіт» та для успішного захисту потребує декілька етапів перевірки [5].

Оскільки в процесі підготовки випускної кваліфікаційної роботи, окрім обробки та аналізу джерел здобувачі працюють над створенням контенту, протидія плагіату є надзвичайно важливою. З метою виявлення та усунення недопрацювань здобувач проходить процедуру попереднього захисту, де викладачі кафедри у складі чотирьох фахових комісій відповідно, здійснюють професійний перегляд та оцінку виконаної роботи. Крім того, бакалаврські роботи проходять рецензування та обов'язкову перевірку на наявність академічного плагіату за програмою Unichesk. Роботи, що мають понад 25 % неоригінального тексту, або виконані не самостійно до захисту не допускаються [6].

Творча записка - це теоретична частина до творчого продукту, в якій необхідно описати мету, завдання, параметри творчої кваліфікаційної роботи та детально описати виконаний творчий проект (обґрунтувати жанр, формат, потенційну аудиторію, дати прогнози щодо можливої реакції реципієнтів, а також здійснити опис технологічного процесу створення продукту із зазначенням обґрунтування знімальної, освітлювальної, монтажною, звукозаписувальної техніки, тощо).

Важливо зауважити, що практична складова роботи - аудіовізуальний продукт - надзвичайно важливий елемент фахової професійної освіти здобувача. Адже, якісні роботи потребують тривалої підготовки, зусиль, ґрунтовного вивчення матеріалів з теми, опрацювання джерел, написання сценарію, пошуку творчої команди, локацій, реквізиту, тривалого періоду зйомок, злагодженої командної роботи. Варто враховувати й інші обставини, серед яких емоційний фактор, власний рівень професіоналізму, непередбачувані обставини, які часто трапляються, коли над проектом працює не одна людина, а творчий колектив.

Отже, для вдалого захисту творчої кваліфікаційної роботи здобувачу необхідно пройти складний, але цікавий шлях. Одним з важливих елементів протидії плагіату є проведення щорічного відкритого показу бакалаврських робіт в актовій залі Навчально-наукового інституту журналістики (до березня 2019 р.), або ж оприлюднення робіт онлайн на Youtube каналі [2], соцмережах кафедри, сторінці факультету [3, 7]. Крім того, успішно захищені роботи рекомендуються до участі про фестивалях, фахових конкурсах та пропонуються до трансляції телерадіокомпаніям.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етичний кодекс університетської спільноти
URL: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/ethical-code/Ethical-code-of-the-university-community.pdf> (дата звернення: 10.10.2022).
2. Випускна кваліфікаційна робота «Архітектор». URL: https://www.youtube.com/watch?v=IJU_eTj6qpU&list=PLQY6I_YM4AUQhJExQlbLiLuiLHNmHXgf1&index=1.
3. Відкритий показ дипломних робіт 2022 р. кафедри кіно і телемистецтва.
URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLQY6I_YM4AUQhJExQlbLiLuiLHNmHXgf1 (дата звернення: 10.10.2022).
4. Про освіту: Закон України від 06.04.2022 р. №2145-VIII, Стаття 42.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.10.2022).
5. Положення про попередній захист творчих кваліфікаційних бакалаврських робіт КТМ. URL: <http://ktm.journ.knu.ua/studentam/> (дата звернення: 10.10.2022).
6. Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.
URL: <http://senate.univ.kiev.ua/?p=1352> (дата звернення: 10.10.2022).
7. Проекти кафедри кіно- і телемистецтва. URL: <http://ktm.journ.knu.ua/proekty-2/> (дата звернення: 10.10.2022).

Ліснянська Н. В.,
канд. мед. наук, доцент кафедри
патологічної фізіології,
Заклад вищої освіти
Буковинський державний медичний університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Зважаючи на еволюційний процес становлення громадянського суспільства в Україні, можна констатувати, що без належних заходів нормативного, організаційно-правового характеру неможливо забезпечити належний рівень довіри до академічної спільноти. З урахуванням масовості порушень етичних правил, принципів, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень, уведено поняття «академічна доброчесність».

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до навчального процесу.

Метою оцінки та ознак академічної доброчесності та дотримання принципів є визначення дотримання загальноприйнятих норм здійснення освітньої діяльності учасниками процесу впровадження заходів з дотриманням основних моральних і правових стандартів академічної поведінки та принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності.

1. Дотримання академічної доброчесності передбачає:
 - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
 - дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
 - надання достовірної інформації про методики і результати досліджень,

джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

- контроль за дотриманням академічної доброчесності Учасниками освітнього процесу;

- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

2. Дотримання академічної доброчесності Учасниками включає:

- самостійне виконання навчальних та практичних завдань, завдань контролю результатів навчання;

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

3. Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – використання при розробці та впровадженні матеріалів результатів, отриманих іншими особами, як результатів власної діяльності та відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;

- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються при розробці та впровадженні матеріалів;

- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних;

- списування – проходження оцінювання набуття знань, компетентностей та практичних навичок із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання;

- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної діяльності в рамках програми. Формами обману є, зокрема, академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки

результатів Учасників;

– надання Учасникам під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та процедурами проходження такого оцінювання;

– вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на Викладача з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Кожна особа, стосовно якої було ухвалено рішення щодо встановлення факту порушення нею академічної доброчесності, має право ознайомитися з підставою встановлення такого факту, особисто або через представника надавати роз'яснення та подавати зауваження або відмовлятися від надання пояснень.

Також, особа стосовно якої було ухвалено рішення щодо встановлення факту порушення нею академічної доброчесності, має право оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду у порядку, встановленому законодавством.

Отже, вирішальним кроком у підтримці академічної доброчесності та протидії академічній недоброчесності має стати формування загальнонаціональної системи забезпечення якості вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 37–38. Ст. 2004.

2. Маслова Н.Г. Академічна свобода та академічна відповідальність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Випуск 43. Том 1. С. 72–76.

3. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380.

4. Академічна доброчесність у вищій освіті: місія неможлива. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1116-analitichnij-zvit-pro-kruglijstil-akademichna-dobrochesnist-u-vishchij-osvitimisiya-nemozhliva>.

*Лотоцький М. В.,
канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри права,
Університет Короля Данила*

ОКРЕМІ ВИПАДКИ ВИКРИСТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до ст. 68 Конституції України, кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей [2].

В п. в ч. 1 ст. 50 Законі України «Про авторське право і суміжні права» «плагіат» - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [3]. Цією ж статтею Закону перелічено інші порушення авторського права/суміжних прав, що дає підстави для захисту таких прав, у тому числі судового захисту.

Ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» зазначено, що порушення академічної доброчесності, крім іншого, вважається академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [4].

Академічний тлумачний словник української мови дає визначення, що ПЛАГІАТ - привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання в своїх працях чужого твору без посилання на автора [1].

Отже, плагіат це протиправне привласнення авторства на чужу «роботу», значну чи незначну її частину та видачу її за свою. В свою чергу не у всіх випадках дослівного збігу у текстах речень чи їх частин, словосполучень матиме місце плагіат, зокрема, можливі збіги у посиланнях на ті чи інші джерела, загальноновживаних

словосполучень (у юристів – згідно із ст. закону України; у науковців - Дослідженням проблем, пов'язаним із).

Г.О. Ульянова зазначає, що під плагіатом у широкому значенні розуміється будь-яке запозичення чужого результату інтелектуальної, творчої діяльності або ідеї без вказівки джерела (автора) запозичення, а під плагіатом у вузькому значенні – навмисні неправомірні дії з привласнення авторства на чужі об'єкти права інтелектуальної власності, які призводять до порушення особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності творців, прав та інтересів користувачів об'єктів права інтелектуальної власності та інтересів держави [5].

Про плагіат як порушення авторського права та суміжних прав написано багато робіт, в тому числі і про їх юридичний захист, однак, чинне законодавство України передбачає випадки на які поняття плагіату не поширюється, оскільки на них не поширюється авторське право.

Ст. 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» наводить вичерпний перелік, що не є об'єктом авторського права:

- а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;
- б) твори народної творчості (фольклор);
- в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;
- г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;
- д) грошові знаки;
- е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям

оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Проекти офіційних символів і знаків, зазначених у пунктах "г" і "д" частини першої цієї статті, до їх офіційного затвердження розглядаються як твори і охороняються відповідно до цього Закону [3].

Чинне законодавство України передбачає, що твір, частина твору (цитата) здійснюється лише за згодою автора, однак, ч. 1 ст. 444 Цивільного кодексу України передбачено, що твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою:

1) як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;

2) для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;

3) в інших випадках, передбачених законом.

Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення [6].

Хочемо зазначити, що чинним законодавством України охороняється право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право) за порушення якого настає юридична відповідальність, в свою чергу плагіат також є етичною провиною. Однак, чинним законодавством передбачено, що твір чи його частина, в окремих випадках, може бути використання безоплатно та без згоди автора, однак посилання на автора в цьому випадку є обов'язковим.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови
URL: <http://sum.in.ua/s/plaghiat>.

2. Конституція України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України Закон України від 23.12. 1993 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/print>.
4. Про освіту: Закону України Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print>.
5. Ульянова Г. О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату, URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2749/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%A3%D0%BB%D1%8C%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%93.%D0%9E..pdf?sequence=5&isAllowed=y>.
6. Цивільний кодекс України: Закон України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

*Луценко Г. В.,
д-р. пед. наук, професор кафедри автоматизації та
комп'ютерно-інтегрованих технологій,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

СВІТОВІ ПРАКТИКИ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ У ДОТРИМАННІ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Протягом останнього часу питання дотримання принципів академічної доброчесності залишається у фокусі уваги наукової спільноти, закладів вищої освіти, освітньо-наукових організацій й установ. Його актуалізація пов'язана з інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, що призвів до кардинальних змін у способах отримання, обробки, аналізу, зберігання та поширення інформації. Власне провадження досліджень та виконання навчальних і професійних завдань з використанням пошукових можливостей інтернету, зверненням до ресурсів електронних бібліотек і спеціалізованих баз даних є звичним для нинішніх студентів, викладачів і науковців.

Відповідно до Статті 42 Закону України “Про освіту” (від 5 вересня 2017 р.), академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових творчих) досягнень [1].

Наразі вже звичною для вітчизняних і світових університетів є практика проактивної роботи зі студентами, тобто зосередженість не лише на виявлених фактах порушення академічної доброчесності, а на заходах, які допоможуть студентам запобігти цього та успішно завершити навчання. Поширеним підходом є розробка та публікація у відкритому доступі онлайн-курсів (підручників, посібників), що мають допомогти студентам зрозуміти важливість академічної доброчесності в

навчанні й науковій роботі, навчитися відповідально використовувати джерела й уникати плагіату.

У Гарвардському університеті (США) онлайн-посібник «Гарвардський посібник із використання джерел» містить теми й завдання, що ґрунтуються на реальних прикладах порушень академічної доброчесності; фрагменти студентських робіт, з поясненнями що таке узагальнення, перефразування, цитування тощо [2]. Зазначимо, що посібник все ж зосереджується виключно на питаннях уникнення плагіату, коректного опису посилань тощо, не включаючи розгляд інших видів порушення академічної доброчесності.

У Державному університеті Айови (США) до підготовки подібного посібника було залучено студентський деканат. Окрім структурованої за розділами інформації про академічну доброчесність та етику в навчанні й дослідженнях, посібник містить тестові запитання, що допомагають студентам оцінити власний рівень знань до, протягом та після завершення курсу. Важливо, що посібник не обмежується питаннями коректного цитування й уникнення плагіату, а детально визначає весь спектр можливих порушень доброчесності – фальсифікацію, фабрикацію, залучення сторонніх осіб до виконання завдань.

Ще одним прикладом є курс бібліотеки Університетського коледжу Дубліна (Ірландія) «Академічна доброчесність – посилання, цитування та уникнення плагіату», після успішного завершення якого студенти можуть отримати сертифікат [4]. Посібник має підрозділи з детальним описом різних стилів цитування (MLA, APA, Vancouver, Harvard тощо). Зазначимо, що викладачі теж можуть проходити цей курс та використовувати його у власній роботі зі студентами.

Таким чином, в освітньому середовищі підтримка студентів у дотриманні принципів і практик академічної доброчесності трактується як обов'язковий компонент діяльності університету в цілому та кожного з викладачів зокрема. У

контексті цього, заслуговують на увагу рекомендації для викладачів, запропоновані Університетським коледжем Дубліна [5]:

1. Постійне оновлення тематики письмових робіт, завдань з модульного контролю тощо.
2. Індивідуалізація тематики, тобто встановлення як обов'язкової вимоги представлення зв'язку між власним досвідом студента і/або професійним контекстом.
3. Поетапна роботи до підготовки і подання письмових робіт, причому систему оцінювання можна побудувати так, що бали за проміжні звіти складатимуть відчутну частину остаточної оцінки. Варто поєднувати подання звіту в письмовій формі та усне спілкування зі студентом, що дозволить оцінити його фактичну залученість до написання роботи.
4. Використання альтернативних форматів для оцінювання (відео, інфографіки, подкасти, прототипи тощо).
5. Заохочення оригінальності й саморефлексії.

Наведені практики доцільно поєднувати з використанням матеріалів онлайн-курсу з академічної доброчесності, показуючи на їх прикладах як здійснюється оцінювання робіт, які вимоги є до цитування текстів, використання зображень, відео, програмних кодів, архівних матеріалів тощо.

Звичайно наведені приклади не вичерпують всі практики, що використовуються університетами для підвищення обізнаності студентів щодо академічної доброчесності та підтримці у її дотриманні. Проте, у них чітко наголошується важливість спілкування й співпраці зі студентами, побудова освітнього середовища, яке, з одного боку, не толерує порушень, а, з іншого, стимулює студентів до відповідальної поведінки. На наше переконання, просування подібних практик в українських університетах, зокрема створення онлайн-курсів,

орієнтованих на студентську спільноту, має стати частиною стратегій закладів вищої освіти із забезпечення якості освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. №2145.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19> (дата звернення 01.10.2022).
2. Harvard Guide to Using Sources. URL: <https://usingsources.fas.harvard.edu/home> (дата звернення 01.10.2022).
3. Iowa State University Academic Integrity Tutorial.
URL: <https://iastate.pressbooks.pub/academicintegrity/> (дата звернення 02.10.2022).
4. UCD Library. URL: <https://libguides.ucd.ie/academicintegrity/overview> (дата звернення 02.10.2022).
5. UCD Teaching and Learning.
URL: <https://www.ucd.ie/teaching/resources/assessmentfeedback/howdoisupportmystudentacademicintegrity/> (дата звернення 02.10.2022).

*Лягіна І. А.,
старший викладач кафедри романської філології
та порівняльно-типологічного мовознавства
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Впровадження принципів академічної доброчесності в освітній процес закладів вищої освіти України сприяє підвищенню якості освіти та покращенню іміджу українських університетів на міжнародній арені.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка багато уваги приділяється впровадженню принципів академічної доброчесності. Розроблено нормативно-правову базу: Кодекс академічної доброчесності Київського університету імені Бориса Грінченка [1]. Кожен учасник освітнього процесу підписує Декларацію про дотримання академічної доброчесності у Київському університеті імені Бориса Грінченка [2]. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками в університеті передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Важливим інструментом у боротьбі з проявами корупції в академічному середовищі повинен стати Кодекс корпоративної культури Університету [3].

Для того, щоб кожен студент, викладач, науковець, адміністратор та керівник закладу вищої освіти міг ознайомитися і застосовувати в своїй діяльності принципи академічної доброчесності, розроблено онлайн-курс з провадження принципів

академічної доброчесності [4].

Слід зауважити, що окрім вказаних заходів, питання щодо формування культури академічної доброчесності та навичок її дотримання є важливою складовою освітніх програм здобувачів. Серед навчальних дисциплін, які опановують здобувачі, варто назвати «Академічна доброчесність та інтелектуальна власність», «Академічне письмо» тощо.

Одним з найактуальніших питань наукової спільноти світу і України сьогодні є дотримання академічної доброчесності. Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017, «академічна доброчесність» – це «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [5].

Закон також зазначає перелік основних видів порушень принципів академічної доброчесності, надає принципи і правила дотримання академічної доброчесності. Одним із основних видів порушень принципів академічної доброчесності є академічний плагіат. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [5].

Щодо технологічних рішень протидії порушенням академічної доброчесності, в університеті підписано договір про співпрацю з ТОВ «Антиплагіат», відповідно до якого університет має доступ до інформаційної онлайн-системи «Unicheck». Бібліотека університету здійснює перевірку на виявлення збігів / ідентичності / схожості в текстах засобами сервісу перевірки на плагіат Unicheck. Сервіс Unicheck з перевірки робіт на ознаки плагіату надає підтримку своїм користувачам та може адаптувати систему відповідно до потреб навчальних закладів. Які переваги має

сервіс? Серед найвагоміших – зручний функціонал; можливість порівнювати роботи з інтернет-джерелами, власною академічною базою закладу та усіма документами в його обліковому записі; здійснення пошуку в роботах, що написані українською, англійською, французькою та багатьма іншими мовами [6].

На сайті Київського університету імені Бориса Грінченка розміщено посилання на онлайн сервіси, за допомогою яких усі бажаючі можуть здійснити перевірку своїх робіт на плагіат.

Наприклад,, Advengo Plagiat* - найбільша біржа копірайтингу Адвего пропонує: тексти для інтернет-магазинів, новини, інформаційні та рекламні статті, перевіряти текст на унікальність на копіпаст і рерайтинг, оцінювати якість текстів за допомогою безкоштовного SEO-аналізу і перевірки орфографії. Для перевірки тексту, досить просто його скопіювати у вікно з програмою і натиснути кнопку перевірки. Так, сайти, де знайшлися такі ж шматки тексту, відображаються в нижньому вікні програми [7].

Ettxt Antiplagiat* – це аналог Advengo Plagiat, але, перевірка тексту триває довше і перевіряється він більш ретельніше. Зазвичай, у цій програмі відсоток унікальності тексту нижче, ніж у багатьох інших сервісах. Користуватися нею так само просто: спочатку потрібно скопіювати текст у вікно, потім натиснути кнопку перевірки. Через десяток-другий секунд програма видасть результат [8].

StrikePlagiarism – це антиплагіатна інтернет-система, яка автоматично перевіряє оригінальність тексту. У системи простий і зручний для користування інтерфейс. Документи можна завантажувати в систему в багатьох популярних форматах (DOC, ODT, TXT, PDF), відсутні обмеження на обсяг документу. Текст порівнюється з ресурсами інтернету та базою даних системи [9].

PlagScan* – сервіс який порівнює роботу не лише з усіма індексованими джерелами інтернету, але й з усіма раніше поданими роботами студентів. Онлайн-сканер для будь-яких текстів чи текстових фрагментів англійською мовою на предмет плагіату чи рерайтингу [10].

Таким чином, представлений досвід дає підстави стверджувати, що у Київському університеті імені Бориса Грінченка створено ефективні заходи щодо імплементації принципів дотримання академічної доброчесності серед здобувачів та науково-педагогічних працівників.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс академічної доброчесності Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/korporativna-kultura-universytetu/4300-deklaratsiia-pro-dotrymannia-kodeksu-korporativnoi-kultury.html>.
2. Декларація про дотримання академічної доброчесності. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/korporativna-kultura-universytetu/4299-deklaratsiia-pro-akadem-dobrochesnist.html>.
3. Кодекс корпоративної культури Університету. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/korporativna-kultura-universytetu/4301-kodeks-korporativnoi-kultury.html>.
4. Онлайн-курс з провадження принципів академічної доброчесності. URL: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>.
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19> (дата звернення 10.10.2022).
6. Unicheck. URL: <https://unicheck.com/uk-ua>.
7. Advego Plagiat: <https://advego.com/plagiat>
8. Etxt Antiplagiat: <http://www.etxt.ru/antiplagiat/>
9. StrikePlagiarism. URL: <https://strikeplagiarism.com/uk/>.
10. PlagScan: <https://www.plagscan.com/en/>

**«Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» попереджає про небезпеку застосування безкоштовних нелегалізованих в Україні сервісів.*

Малько М. М.,

канд. техн. наук, професор кафедри системного аналізу та інформаційно-аналітичних технологій

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Главчев М. І.,

*канд. екон. наук, професор кафедри комп'ютерної інженерії
та програмування*

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

ЯКІСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСА, ЯК ЗАПОРУКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність (АД) є однією з засад державної політики у сфері освіти та науки [1]. Тому імплементація принципів академічної доброчесності в освітньо-науковий процес є важливим завданням для кожного учасника цього процесу. Успішність цієї роботи залежить від багатьох факторів:

- нормативно-правове регулювання усіх аспектів організації навчального процесу;
- комплексний та системний підхід до виконання положень, як державних, так і внутрішніх документів;
- використання інформаційних систем для підвищення рівня інформування усіх учасників освітнього процесу щодо принципів та можливостей, а також мотивація до навчання за дотриманням принципів академічної доброчесності;
- навчання академічним навичкам та академічному письму;
- використання програмних засобів для виявлення ознак академічного плагіату.

В цілому усі зусилля направлені на формування доброчесної атмосфери навчання та доброчесного середовища, де відбувається освітній процес.

У зв'язку з воєнним станом перший семестр нового 2022/2023 навчального року

в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» проходить в дистанційному режимі. В університеті навчається більше 11 000 студентів, а освітній процес забезпечує близько 2 000 науково-педагогічних працівників. Організація успішної роботи потребує використання інформаційно-комунікаційних технологій у вигляді комплексних спеціалізованих рішень.

Одним з ефективних комплексних рішень, яке може бути застосоване в академічному сегменті є Microsoft 365 (колишній Office 365) - хмарний інтернет-сервіс. На його базі в НТУ «ХПІ» сформовано корпоративне комунікаційне середовище. Microsoft 365 – це високотехнологічні сервіси корпоративного рівня з потужними засобами захисту, широким та гнучким функціоналом, можливістю працювати з будь-якого пристрою та з будь-якої точки планети, при цьому використовуючи звичні для користувачів програмні продукти. Microsoft 365 забезпечує усі види комунікацій між студентом та викладачем, допомагаючи бути на зв'язку 24/7.

Однією з важливих переваг використовувати систему Microsoft 365 є те, що усі користувачі системи ідентифікуються у світовому інформаційному просторі саме як викладачі та студенти певної академічної установи. Для цього додатково слід використовувати відповідні ліцензійний плани та домени, які визначені саме, як академічні.

Важливим елементом для підтримки якісного освітнього процесу в дистанційному режимі є доступні інформаційні ресурси. Електронні інформаційні ресурси університету складаються з власних, що формуються науково-технічною бібліотекою, та зовнішніх, доступних за певними умовами. У 2022 до переліку зовнішніх інформаційних ресурсів було залучено ресурси всесвітньо відомих платформ дистанційних курсів Coursera та Udemy.

Coursera – глобальна навчальна онлайн-платформа, яка пропонує доступ до навчання світового рівня в будь-який час і в будь-якому місці (онлайн-курси і наукові ступені провідних університетів і компаній). Це доступ до понад 5200 курсів і 2200

керованих проєктів від провідних університетів і партнерів. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» має власний кампус на порталі Coursera, що забезпечує доступ до навчання всім політехнікам.

Udemy – це інноваційна платформа онлайн-навчання та викладання з понад 204 000 курсами та 54 мільйонами студентів. Курси пропонуються в широкому діапазоні категорій, включаючи бізнес і підприємництво, академічні науки, мистецтво, здоров'я та фітнес, мову, музику та технології. Значна кількість занять є практично орієнтованою, навчання AWS і Azure, програмне забезпечення Excel. Здобувачі освіти НТУ «ХПІ» мають можливість вільного навчання на будь-якому курсі платформи Udemy.

Використання ресурсів вказаних та їм подібних платформ, як у формальній, та інформальній освіті, суттєво збільшує можливості здобувачів освіти для отримання якісної та сучасної освіти. Використання таких ресурсів викладачами може суттєво вплинути на створення якісного та сучасного навчального контенту. Всебічна інтеграція вказаних платформ та внутрішніх інформаційних ресурсів університетів за допомогою корпоративних інформаційних систем університетів, які побудовані з використанням сучасних сервісів таких, як Microsoft 365, забезпечує спрощення отримання освітніх послуг та підвищує їх якість.

Висновки. Якісна організація освітнього процесу є одним з важливих факторів, що сприяє імплементації принципів академічної доброчесності. Така організація робить процес навчання відкритим, зрозумілим, доступним, цікавим та корисним. В таких умовах, студенту цікаво та він розуміє користь не лише від навчання в цілому, а й від вивчення конкретних тем, що є сильним мотиваційним фактором. Збільшення додаткових тем для самостійного навчання, не лише формує індивідуальну навчальну траєкторію, й підвищує якісний рівень фахової підготовки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України, редакція від 24.09.2022 р. №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

Мацюк Г. Р.,
канд. наук з соц. комун.,
доцент кафедри української та іноземних мов,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ, САМОПЛАГІАТ ЯК ФОРМИ ПОРУШЕННЯ НАУКОВОЇ ЕТИКИ

Проблема академічної доброчесності набирає стрімких обертів у наукових спільнотах. Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками згідно з цим Законом передбачається посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей. Одним із видів порушення академічної доброчесності Закон подає академічний плагіат.

У ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» подано наступне визначення плагіату: «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [2]. Значно ширше визначення академічного плагіату як «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» знаходимо в ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» [1] та ч. 6 ст. 69 чинного Закону України «Про вищу освіту» [3]. Але в той час у ч. 3 ст. 433 Цивільного кодексу України зазначається, що «авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або

математичні концепції як такі», тобто, відсутність покликань на них не вважається академічним плагіатом [4].

Відповідно до пояснення МОН України в листі № 1/9-263 від 20 травня 2020 року «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності» помилкою є наявність академічного плагіату за результатами комп'ютерної перевірки тексту без подальшого аналізу виявлення збігів експертів предметної галузі [5]. Як далі зазначається, оскільки плагіат не зводиться тільки до текстових збігів, а й може включати некоректне використання фактів, гіпотез, числових даних, методик, ілюстрацій формул та ін.; комп'ютерні програми не виявляють некоректне запозичення з неоцифрованих джерел; виявлення збігів залежить і від наповнення бази, що використовується комп'ютером, налаштувань програмного забезпечення тощо, тому висновки щодо наявності академічного плагіату мають робити кваліфіковані експерти.

Під час написання наукової роботи й перевірки її на наявність академічного плагіату, виникає питання використання автором своїх попередніх публікацій у новому дослідженні. Чи буде це тлумачитися як один із видів плагіату – самоплагіат? У Законі України «Про освіту» самоплагіат подано як «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» [1]. Отже, подання в роботі автором посилання на свої раніше опубліковані праці не є порушенням академічної доброчесності. Тут виникає нове формулювання таке як «самоциткування», що не є порушенням наукової етики. У Листі Міністерства освіти і науки України № 1/9-263 від 20 травня 2020 року пояснюється, що самоплагіатом вважається, коли автор публікує свою роботу (її частину), подаючи її як нове дослідження; використовує результати досліджень у новій роботі без посилань; одночасно публікує статтю чи її переклад у кількох виданнях; подає одні й ті самі результати в звітах різних проєктів. Але варто

зауважити, що не всі текстові збіги є самоплагіатом і не потрібно оформляти посилання чи як цитату. Винятком є тексти, що описують предметну галузь, результати досліджень інших авторів, описують відомі методики досліджень та ін. [5].

Слід окремо звернути увагу на публікації, які мають декілька авторів. У цьому випадку, у разі використання частини тексту, написаного співавтором, потрібно робити посилання на цю попередню роботу, зазначаючи внесок співавтора. Якщо немає скарги з боку співавторів, щодо некоректного використання спільної праці – то вважається, що порушення немає.

Виникає питання щодо використання опублікованого тексту тез конференцій у науковій статті. Такі текстові збіги не є самоплагіатом так як це варіант однієї і тієї самої публікації, який не претендує на те що в кожному з них подано окремі наукові результати. Проте коректно буде, коли автор подасть у тексті статті відповідне посилання на опубліковані тези або інформацію, що стаття підготовлена за матеріалами тез конференції і вкаже її назву та інші дані для її ідентифікації.

Коли ми говоримо про дисертаційне дослідження, то в Листі МОН [5] зазначається, що оскільки вимогою законодавства є попередня публікація нових результатів дослідження то «наявність у дисертації фрагментів раніше оприлюднених наукових робіт здобувача не містить ключової характеристичної ознаки (спроби оприлюднення раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів) і не відповідає поняттю "самоплагіат"» [5]. Проте обов'язковою є вимога щодо попереднього оприлюднення результатів дисертації, тому в ній повинно бути зазначено, де були опубліковані ці результати. Це можна оформити як через посилання у тексті дисертації, так і в кінці кожного розділу чи підрозділу подати інформацію, де опубліковані відповідні результати.

Таким чином, текстові збіги – це поняття, якого неможливо уникнути під час

написання наукового тексту. Виникає питання уникнення помилок, які трапляються в такому виді робіт, а саме уміння правильно оформити текст наукової роботи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
3. Закону України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.#Text>.
5. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності. Лист МОН України № 1/9-263 від 20 травня 2020 року. URL: <http://surl.li/dewfy>.

Миколасць В. А.,
д-р. юрид. наук, доцент кафедри приватного права,
Державний Податковий університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – СТАНДАРТ ОСВІТНЬОЇ СПІЛЬНОТИ

*Не прийти до чіткого розуміння власних
цінностей – ось справжня трагедія. Без цього
життя втрачає свій сенс.*

Елеонор Рузвельт

Питанню доброчесності у освітньому середовищі на всіх рівнях наразі присвячується багато уваги та розробляються відповідні нормативні акти, рекомендації [1, 2, 3], створюються курси [3, 4], проєкти [5, 6] тощо. Крім того, Національним агенством із забезпечення якості вищої освіти був розроблений Кодекс академічної доброчесності та Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. Національне агенство із забезпечення якості вищої освіти підписало меморандум про співробітництво з Plagiat.pl – власником системи StrikePlagiarism.com International (12.12.2020 року) та з сервісом перевірки оригінальності тексту Unicheck (21.10.2020 року) про спільні дії для захисту прав інтелектуальної власності та розвитку академічної доброчесності в Україні.

Такі дії нашої країни є безперечним позитивом на шляху до якісних змін у освітньому середовищі для створення ефективної системи забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті. Враховуючи активну діяльність в цій сфері, все ж, констатуємо про наявні проблеми академічної доброчесності, що включають: академічний плагіат; самоплагіат; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; корупція тощо. Варто зауважити, що стає дедалі більш розповсюдженою проблема росту кількості неякісних досліджень у зв'язку з вимогами, що ставляться до науково-педагогічних працівників, що у свою чергу вже веде до порушення ідей

доброчесності.

Відповідно до положень Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [7]. Академічна спільнота визнає академічну доброчесність засадничою цінністю наукової та освітньої діяльності. Це є сукупністю принципів та правил, визначених законодавством України, якими мають керуватися учасники освітнього процесу, що є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої та наукової діяльності навчальних закладів.

Категорія доброчесності є мультидисциплінарною та всеохоплюючою. Її слід розглядати не лише в межах корпоративної культури навчального закладу, але і як показник культури особистості. В широкому сенсі можна стверджувати, що вона є відображення моральності суспільства та показником його цінностей. Академічна доброчесність прямо опосередковує майбутнє наукової спільноти та її учасників закладаючи ці цінності, що в свою чергу, впливає загалом на розвиток особистості.

Фундаментальними цінностями, які становлять зміст академічної доброчесності є :

- Чесність (є основою здобуття знань, навчання, викладання, проведення досліджень та виконання професійних обов'язків; завдяки чесності можлива реалізація наступних цінностей);
- Довіра (є основою робочого клімату; завдяки якій учасники освітнього процесу не бояться ділитись своїми думками і дослідженнями; ставляться чіткі вимоги до досліджень тощо);
- Справедливість (у викладанні, оцінці освітніх досягнень здобувачів, наукових дослідженнях, кар'єрному просуванні, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів);

- Повага (на якій базуються вільний обмін ідеями і свобода висловлювань та яку поділяють усі члени академічної спільноти, незалежно від їх становища в освітній, науковій, посадовій ієрархії);
- Відповідальність (дозволяє забезпечити підзвітність, вільне вираження поглядів, спротив неправомірним діям);
- Сміливість (здатність відстояти ключові цінності академічної доброчесності та власне перейти від слів до дій).

Точно так як у кожній професійній діяльності є свої Етичні кодекси чи Правила (Кодекс суддівської етики, Правила адвокатської етики, Правила професійної етики нотаріусів України, Кодекс професійної етики арбітражного керуючого, Етичний кодекс державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, Кодекс етики українського журналіста, Етичний кодекс лікаря України тощо) у сфері освіти, в тому числі вищої освіти, мають бути введені на законодавчому рівні такі документи, що визначатимуть засадничі етичні принципи, яких кожен з науковців і викладачів має дотримуватися у своїй роботі. Нинішній Етичний кодекс ученого України від 15.04.2009 № 2 не є таким, що відповідає вимогам часу.

Для утвердження цінностей академічної доброчесності варто також подбати про дієвий механізм їх реалізації, що цілком імовірно, міг би бути представлений у вигляді нормативного акту, який би регулював детально відносини учасників освітнього процесу. Таким актом у Польщі став прийнятий закон від 20 липня 2018 р. «Про вищу освіту і науку», який іменують «Конституцією для науки». Цей акт організовує всю систему вищої освіти та науки в Польщі, створює умови для практики наукової та дидактичної досконалості, забезпечує сталий розвиток академічних центрів по всій країні, запроваджує докторські школи та забезпечує університети ефективними інструментами управління (запроваджує більш справедливую оцінку наукових досягнень; бореться з явищем оцінювання – він зосереджується на якості, а не на кількості наукових публікацій; надає всім докторантам докторських шкіл дослідницькі стипендії, дозволяє поєднувати наукову

кар'єру з батьківством (гарантія декретної та батьківської відпустки); зменшує бюрократію та підвищує організаційну автономію університетів тощо) [8].

На сьогоднішній день відсутній загальний нормативний акт, який би комплексно передбачав механізм утвердження академічної доброчесності у науковому та освітньому середовищі. Нині, Національне агентство із забезпечення якості освіти розробило Проект Закону «Про академічну доброчесність», що визначає основні засади забезпечення академічної доброчесності у сферах освіти і науки [9]. Проект передбачає принципи забезпечення академічної доброчесності, основні вимоги та засоби забезпечення академічної доброчесності, встановлює порушення академічної доброчесності та реагування на них, а також встановлення порушення академічної доброчесності.

Прийняття законодавства та його вдосконалення – то є, безперечно, важливим і необхідним кроком, а ще є зовнішнім механізмом на шляху до реалізації цінностей академічної доброчесності. Що стосується внутрішніх механізмів реалізації академічної доброчесності – тут зазначимо наступне. Немає універсального шляху для навчальних і наукових осередків задля досягнення і впровадження ідей і принципів академічної доброчесності, проте є необхідність постійного пошуку та вдосконалення існуючих механізмів. Такими механізмами є:

- навчання «академічній доброчесності», що включає навчання академічному письму, правилам цитування, та основам міжнародних стандартів (мабуть перший і основний захід, який має бути обов'язковим для усіх наукових і освітніх закладів аж до впровадження його як освітню компоненту до освітніх програм підготовки фахівців);
- створення у наукових і освітніх закладах інституційних репозитаріїв;
- перегляд пріоритетів видавничої політики навчального закладу і перехід від «неякісного» навчального фонду до розробки унікальних проєктів та досліджень з високими стандартами актуальності та оригінальності.

Наприкінці зазначимо словами Т. А. Фішман, директорки Міжнародного

центру академічної доброчесності: «Академічні спільноти процвітають, коли їхні члени «живуть» фундаментальними цінностями. Для цього потрібно постійно нагадувати про ці цінності та вести розмови довкола них, адже у цей спосіб можна показати студентам, викладачам та адміністрації дієвість та ефективність таких діалогів під час поширення інформації про академічну доброчесність та покращення різноманітних аспектів життя на кампусі університету та поза ним. Доброчесність зміцнюється в академічних спільнотах тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти збігаються із фундаментальними цінностями, а також підтримуються інституційними принципами та практиками. Коли суспільні освітні установи «просякнуті» доброчесністю, вони допомагають у створенні міцнішої громадянської культури суспільства як цілого» [10].

Таким чином, академічна доброчесність стає невід’ємною частиною освітнього процесу та залежить від усіх його учасників. В кінцевому результаті є показником моральності суспільства та культури особистості зокрема.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти від 30.11.2020 р. № 1480 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 10.10.2022).
2. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, Державна служба якості освіти, 2019. 240 с.
3. Академічна доброчесність: онлайн-курс для вчителів старших класів URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about> (дата звернення: 10.10.2022).
4. Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «Рівні можливості в освіті: через прикладні інструменти

- до запобігання корупції». URL: <https://training.eo.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2022).
5. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти
URL: <https://academiq.org.ua/> (дата звернення: 10.10.2022).
6. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP)
URL: <https://americancouncils.org.ua/programs/proekt-sprijannja-akademichnij-dobrochesnosti-v-ukraini-saiup/> (дата звернення: 10.10.2022).
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.10.2022).
8. Konstytucja dla Nauki. Ministerstwo Edukacji i Nauki URL: Konstytucja dla Nauki - Ministerstwo Edukacji i Nauki - Portal Gov.pl (www.gov.pl) (дата звернення: 10.10.2022).
9. Проект Закону України «Про академічну доброчесність».
URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83-%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_.pdf (дата звернення: 10.10.2022).
10. Фундаментальні цінності академічної доброчесності.
Переклад з англійської. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf (дата звернення: 10.10.2022).

Павлова І. О.,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри туристичного бізнесу та рекреації
Одеського національного технологічного університету

ШЛЯХ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Найважливішим кроком в майбутнє залишається формування морально-етичних цінностей у кожного члена суспільства та зрощення всебічно розвиненого покоління. Зважаючи на це, питання академічної доброчесності є дуже актуальним та невід’ємним для підготовки та формування наукового суспільства України.

Згідно ст. 42 Закону України «Про освіту» Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

В свою чергу, міжнародний центр академічної доброчесності, визначає академічну доброчесність як дотримання п’яти засадничих цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності [2, с.16].

Виходячи з аналізу визначень ми можемо зробити висновок, що фундаментом академічної доброчесності є дотримання етичних принципів та цінності всіх учасників освітнього процесу. Шлях до академічної доброчесності кожного з учасників освітнього процесу не починається з моменту зарахування на роботу або на навчання. Кожен з нас проходить певний шлях та набуває якості та цінності притаманні нашій особистості ще задовго до втілення професійних мрій.

Формування особистості починається з народження та продовжується все життя. Головну роль у становлення кожної людини відіграє ланка таких чинників як: середовище та виховання, спадковість, коло оточення та спілкування, зовнішні фактори (засоби масової інформації, Інтернет), прагнення до саморозвитку та

самовдосконаленню тощо. За декілька останніх років, через вплив зовнішніх факторів, повсякденне життя перейшло з офлайну до онлайну, що безперечно відіграло важливу роль у житті кожного, а насамперед підлітків. Поколінню народженому у пік розвитку Інтернету, просування соцмереж та формування онлайн суспільства важко зрозуміти та розділити цінності, принципи та канони життєустрою попередніх поколінь.

Для того щоб більш детально поглибитись в обране питання, необхідно зазначити, що ми маємо на увазі під цінністю. Цінність – будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе [3]. Таким чином ми бачмо, що первинним у процесі формування цінностей є наявність особистого бажання, а не очікування та потреби оточення. В свою чергу, поштовхом до реалізації особистих потреб та бажань виступає мотивація.

На жаль, деякі студенти не мають мотивації та власного глибокого бажання до написання курсових, кваліфікаційних робіт та наукових публікацій. Домінуюча ціль багатьох зі студентів, це не процес здобуття освіти та певних навичок, а скоріше отримання оцінок та як результат – диплома за обраною спеціальністю. Що є матеріальною складовою цінностей.

В низці нормативних та внутрішніх документах вищих навчальних закладів велику увагу приділено визначенню поняття академічної доброчесності, особливостей її дотримання, видів порушення, застосування заходів щодо запобігання порушень та виявлення плагіату тощо. Разом з тим ми бачимо, що в зазначених документах, не переділено достатньої уваги етичними принципами та цінностям. Також необхідно зазначити, що до переліку обов'язкової освітньої компоненти деяких з освітньо-професійних програм не входять такі дисципліни як етика, або суміжні дисципліни, під час навчання яких студент зможе більш детально заглибитися в розуміння себе та значення етичних принципів та норм моралі, що є невід'ємним шляхом до самопізнання та саморозвитку.

Ми бачимо новий шлях до відродження фундаментальних дисциплін та надання їм нового життя завдяки ребрендингу та просуванню зрозумілим та пріоритетним для молоді способом. Донесення та роз'яснення інформації щодо важливості дотримання академічної доброчесності зрозумілим для студентів чином та на власному прикладі. А для цього, нові звання потрібно опановувати також батькам та викладачам, щоб зрозуміти мову нових поколінь та бути максимально корисними суспільству та державі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 55.09.2017 року №2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 20.09.2022).
2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності.
URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf (дата звернення 20.09.2022).
3. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A6%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (дата звернення 20.09.2022).

Пасечник А. М.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри хірургічної стоматології,
Одеський національний медичний університет

АНАЛІЗ ТЕРМІНУ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

Академічна доброчесність починається із доброчесної поведінки кожного: студентів, вчителів, працівників органів управління освітою.

Стаття 42 Закону України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

І саме цей Закон України надає нам перелік того, що вважається порушенням академічної доброчесності:

1) академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

2) самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

3) фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

4) фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

5) списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

6) обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої

(наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

7) хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

8) необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

9) надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

10) вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання. (частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту») [1].

Як викладач у вищому навчальному закладі стикалася з великою кількістю порушення академічної доброчесності. Вважаю, що основна причина цього-це брак розуміння того, що таке «академічна доброчесність».

Прикладом може слугувати «академічний плагіат» серед студентів та «фабрикація» і «самоплагіат» серед вчених. Але також потрібно згадати справу Плакроуз. У чому суть справи? Хелен Плакроуз разом із двома колегами-вченими направила до різних журналів 20 статей «відомо абсурдного змісту», частину з них прийняли до публікації. Вони навмисно писали абсолютно беззмістовні і навіть відверто абсурдні наукові статті у різних галузях соціальних наук, аби довести: ідеологія у цій сфері давно взяла гору над здоровим глуздом [2].

Після цього не надто етичного «експерименту» навіть з'явився термін «ображені дослідження». Тобто, якщо ваше дослідження будуть стосуватися, наприклад, феміністок, ЛГБТ-співтовариств, то скоріш за все вашу статтю приймуть.

І ми можемо зробити висновок, що у академічному співтоваристві велика увага повинна приділятися рецензентам. Тобто, рецензенти повинні бути спеціалістами у тій статті, котрі вони перевіряють.

Що наразі маємо? Бачила не одне видання, де статті рецензувалися аспірантами якоїсь кафедри. І рецензування складалося з перевірки оформлення тексту і поверхневого огляду самої статті. Вважаємо за потрібне більше уваги приділити рецензентам. Саме вони мають бути захисниками не тільки академічної доброчесності, а й якості тих статей, які випускаються до друку.

І ми повинні пам'ятати, що академічна доброчесність-не стало поняття. Тобто потрібно, наприклад, доповнювати список того, що може відноситися до порушення академічної доброчесності. Так, Комітет міністрів Ради Європи розробив низку рекомендацій, покликаних реагувати на поширення традиційних та нових форм обману в сфері освіти [4].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Науковий скандал року: вчені писали фейкові дослідження, аби викрити псевдонауку [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45754024>.
3. Інформаційний бюлетень «Академічна доброчесність». Жовтень 2022 [Електронний ресурс]. URL: <https://osvitanalitika.kubg.edu.ua/2022/10/13/informatsijnyj-biuleten-akademichna-dobrochesnist-zhovten-2022/>.

*Пелюх О. С.,
д-р. юрид. наук, професор кафедри,
Національна академія Служби безпеки України*

ПЛАГІАТ, ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Протягом останніх років в освітянській сфері досить значної актуальності набуло питання дотримання принципів академічної доброчесності.

У ст. 42 Законі України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3]. У цій же статті йдеться про те, що порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Зважаючи на об'єм доповіді, свою увагу зосередимо саме на проблематиці плагіату, як одній із форм порушення академічної доброчесності.

Отже, академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [3]. Аналогічне формулювання міститься й у ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» [2].

У сучасному науковому та освітньому середовищі питання академічного плагіату є досить актуальним. Вказане обумовлено розвитком технологій, які дозволяють відшукувати та привласнювати результати чужих досліджень.

На думку окремих науковців, різновидами академічного плагіату є: 1. привласнення авторства; 2. копіювання значної частини чужих матеріалів у свою наукову роботу без внесення у запозичене жодних змін та без належного оформлення цитування; 3. представлення поєднання власних та запозичених аргументів без належного цитування; 4. приховане некоректне запозичення; 5. самоплагіат; 6. парафраз; 7. компіляція [4, с. 22].

На нашу думку, до його видів можливо віднести:

- відтворення тексту без значних змін, з незначними змінами або переклад чужої роботи. Обсяг – від речення і більше. Посилання на автора – відсутнє;
- повністю, часткове, парафраз тексту, довільний переказ. Посилання на автора – відсутнє;
- наведення цитати з іншого джерела без вказування першоджерела;
- зазначення у роботі науково-технічної інформації, що взята з іншого джерела без вказівки на першоджерело;
- зазначення у роботі інформації щодо оприлюднених творів мистецтва без вказівки на їх авторство тощо.

На сучасному етапі вищої освіти України принципи академічної доброчесності або сприймаються як щось абстрактне, модне, про що часто згадують, але не застосовують, або, у кращому випадку, як підстава заборонити студентам і викладачам безконтрольно і безвідповідально використовувати чужі думки, видаючи їх за свої, і визначити порядок покарання за плагіат і списування [1].

Наразі фіксуються прогалини у нормативно-правовій базі із вказаного питання. Зокрема, відсутні: чіткі вимоги і процедури оцінювання наукових публікацій на наявність плагіату й інших порушень академічної доброчесності; загальний алгоритм виявлення плагіату; процедура накладення на порушників відповідних санкцій тощо.

Констатуємо, що чинне законодавство не передбачає жодних санкцій для порушників принципів академічної доброчесності (за винятком ситуацій, коли такі санкції будуть ініційовані Педагогічною чи Вченою радою закладу освіти). Тому, вважаємо, що умовах сьогодення саме заклади вищої освіти несуть відповідальність як за забезпечення якості освітньої діяльності так і за дотримання принципів академічної доброчесності співробітниками й здобувачами вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Закон України «Про вищу освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Закон України «Про освіту».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3/print>.
4. Матінченко С. Я. Інтелектуальна власність. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 1. С. 21-23.

Пікуляк М. В.,
канд. техн. наук, доцент кафедри інформаційних технологій,
Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника

АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ

Впровадження принципів академічної доброчесності в навчальному процесі та науковій діяльності є важливою умовою успішного розвитку вищої освіти в Україні та запорукою визнання наукових досягнень українців світовою спільнотою.

Основою забезпечення академічної доброчесності є організація та проведення комплексу заходів із запобігання академічному плагіату, який унеможливорює оприлюднення чужих наукових (творчих) результатів як результатів власного дослідження без зазначення авторства [1].

З метою виявлення подібних академічних правопорушень на сьогодні розроблено чимало платних та безкоштовних антиплагіатних програм, які дозволяють автоматично відстежити текстові запозичення та визначити відсоток унікальності тексту в мережі Інтернет і Репозитарії.

Більшість з них використовують власні алгоритми аналізу текстів і враховують методи приховування плагіату. Найбільш поширеними є «синтаксичні» та «лексичні» методи. До «синтаксичних» відносяться методи шинглів, Long Sent та Heavy Sent [2]. Їх особливістю є порівняння послідовності декількох слів («шинглів») та обчислення параметрів співпадіння за допомогою відповідних статичних функцій.

Прикладами лексичних методів є метод TF * RIDF та Метод Коудури [3]. Суть використання даних методів полягає в побудові словника, що ставить кожному слову у відповідність число документів, в яких воно зустрічається.

Всі відомі антиплагіатні сервіси, розроблені на основі даних та інших методів можна розділити на три великі групи:

- спеціальні антиплагіатні програми;
- онлайн сервіси;

- використання звичайного браузера.

До спеціальних програм належать платні сервіси, використання яких потребує відповідної ліцензії та угоди. Так, у Прикарпатському національному університеті для перевірки на плагіат студентських та наукових робіт використовуються два програмні продукти Unicheck та Plagiat.pl, з виробниками яких укладено угоди Міністерством освіти і науки України (МОН). Хоча, що стосується Unicheck, то сьогодні українські заклади вищої освіти можуть тимчасово протягом двох навчальних семестрів безоплатно користуватися цією програмою, оскільки 20 квітня 2022 року було прийнято відповідне рішення.

Результатом роботи даних сервісів є формування підсумкового звіту, основними елементами якого служать два коефіцієнти подібності, які дають можливість визначити наступні типи запозичень:

- відсоток аналізованого документа, що є ідентичним виявленим джерелам;
- список джерел фрагментів, позначених як скопійовані;
- повний текст перевіреного документу та виявлені запозичення в ньому;
- тривожний сигнал, що інформує про викривлення в тексті.

Що стосується вільно поширюваних онлайн сервісів, то сьогодні в мережі інтернет є чимало програм, які дозволяють в певній мірі виконати перевірку на унікальність тексту (по крайній мірі попередню). Найбільш корисними ці сервіси підійдуть для перевірки тексту невеликого об'єму (онлайн перевірка передбачає обмеження, як правило, до 3000 знаків без реєстрації і до 5000 знаків після реєстрації).

Найпопулярнішими вважаються програми Advego Plagiat* та eTXT* Антиплагіат*, які розміщені на сайтах біржі контенту Advego.com* та Etxt* відповідно. Перевагою їх використання є можливість безкоштовного завантаження та встановлення на комп'ютер.

До відомих онлайн сервісів також відносяться:

- Content Watch – дозволяє перевіряти матеріали без прив'язки до стилю або змісту. Унікальність визначається за допомогою застосування складного

багаторівневого алгоритму.

- Double Content Finder – є можливість перевірки тексту з буфера обміну, завантаження файлу з текстом або перевірка сторінки (вказується URL).
- Cognitive Text Analyzer – використовується широко в журналістиці, оскільки є можливість проведення синтаксичного, семантичного та структурного аналізу тексту, усуває синтаксичні і семантичні неоднозначності.
- Plagiarism-Detector Personal – підтримка обробки документів у пакетному режимі, автоматичне визначення кодування та мови.
- Copyscape – показує не лише відсоток унікальності, але й перевіряє наскільки тексти унікальні відносно один до одного.
- Vipe – простий та безкоштовний інструмент виявлення плагіату, що допомагає здійснити пошук по широкомасштабній базі документів (10 мільярдів одиниць), призначений для сканування тільки англomовних текстів.

При користуванні онлайн-сервісами дуже важливо пам'ятати, що користувач надає всю інформацію про проведені дослідження третім, юридично не відповідальним особам, що є надзвичайно ризикованим заходом. Особливо зараз, під час війни слід уникати використання сервісів, розміщених на російських доменах (до деяких з них доступ закрито з міркувань безпеки).

Використання веб-браузера є найпростішим способом перевірки оригінальності тексту. Для цього достатньо виділити частину тексту лапками, скопіювати його та ввести у відповідний пошуковий інтернет сервіс (google, bing, duckduckgo тощо).

Алгоритми пошуку, які використовує пошуковий сервер дозволяють за ключовими словами виконати аналіз вмісту веб-сайтів у масштабах всього Інтернету для отримання посилань на ресурси, за якими можна знайти такий текст. Функціонал програмного забезпечення пошукового сервера складається з трьох основних частин: робота, індексу і обробника запитів.

Як показує проведений аналіз сьогодні для перевірки наукових і навчальних праць наявність академічного плагіату доступно цілий ряд сервісів. Використання

таких систем є вимогою часу та МОН. Проте важливо розуміти, що не існує програм, які забезпечують 100 відсотковий результат перевірки. Антиплагіатні рішення не виявляють академічного плагіату, а лише допомагають його шукати. Тому відсутність текстових збігів, виявлених програмою, не може слугувати свідченням відсутності в тексті плагіату.

Що стосується вибору сервісу для проведення перевірки того чи іншого документу, то необхідно виходити із, передусім, комерційної складової, пріоритетів використання та мети досягнення ефективності результату. Варто звертати увагу на те, щоб антиплагіатна програма встановлювала відсоток унікальності тексту, повноцінно підтримувала українську та англійську мови. Звісно ж, кожен сам вирішує, чи встановлювати безкоштовне, чи інсталювати комерційне програмне забезпечення. Але при цьому завжди необхідно пам'ятати, що платні сервіси дозволяють отримати більш достовірні результати, оскільки, на відміну від безкоштовних, мають можливість доступу до закритих баз даних.

Тому розробка сучасних програмних рішень та побудова нових алгоритмів автоматизованого аналізу для виявлення академічного плагіату потребують подальших досліджень та еволюційно-проектних вдосконалень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України. Закон України про вищу освіту: документ 1556-VII (28 груд. 2014, зі змінами 25 верес. 2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 28.09.2022).
2. Білощицький А.О., Діхтяренко О.В. Ефективність методів пошуку збігів у текстах. *Управління розвитком складних систем*. 2013. № 14. С. 144–147.
3. Kolcz A., Chowdhury A., Alspector J. Improved Robustness of Signature-Based Near-Replica Detection via Lexicon Randomization. KDD 2004, 22-25 August, 2004, Seattle, Washington, USA.

**«Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» попереджає про небезпеку застосування безкоштовних нелегалізованих в Україні сервісів.*

Popova I. S.,
PhD, Associate Professor
Department of Histology, Cytology and Embryology,
Higher Educational Establishment “Bukovinian State Medical University”

ACADEMIC INTEGRITY IN AN ONLINE EDUCATIONAL PROCESS

As the vast majority of resources on academic integrity in a student's community are devoted directly to face-to-face classes, it is curious how student's perceivment of honest studying changes in terms of distant learning. Hence the type of educational process delivery, standards for academic honesty shouldn't be downgraded, but unfortunately to severe social events like nowadays ongoing war or pandemic restrictions previously the way of these standards fulfillment may vary.

On one hand, distance learning shows less possibilities in having misconducting errors, as was mentioned in an article by Eaton S.E. [1, p.81-2]. On the other hand, experience of the author shows that tutors who are switching to distance learning rapidly may not consider the fact of a student's academic misconduct. This may occur in emergency situations, like pandemic constrictions. In such situations tutors are busy with organizing adequate educational process delivery while students are stressed out and busy passing all the subjects successfully under uncertain social circumstances, so academic honesty is left in the background roles.

Demotivation in terms of online education comes from the fact that students don't assume online learning as an absolute analogous of in-class studies and thus aren't thriving to invest tantamount time and efforts to those held online [2, p.410]. The fact that they can get higher grades, stimulated by pressure or an opportunity to do so, dissolves the borders of the matter of dishonesty [3, p.26]. Common convention of normalizing academic

dishonesty among young generations also determines the outcomes for the quality of the studying process. A research by Sotiriadou et al. [4, p.30-31] shows that understanding of “academic misconduct” may be absolutely different for students and tutors within one university. Since the results of their surveys in criminal justice courses show that the vast majority of listeners have been involved in cheating during online studies, students themselves do perceive such actions as acceptable. Having technical opportunities for cheating, supported by social approval, conveys students that high grades received at the online course might matter more than the quality of knowledge obtained.

One of the helpful tools is to be ready for online classes realization, which means to have an already developed course, tasks and illustrative materials for practical classes, as well as developed algorithms for exams conduction. This preparative will evolve skills for catching out possible ways of student’s misconduct while completing a range of tasks online. Moreover, promoting honesty is another persuasive tool, especially when the idea is delivered by the means of one’s experience. Tutors and academic personnel should be the role models of fair and honest practice (including publishing, educational and scientific processes). Another point of interest is evaluation of knowledge during exams, which might be challenging in case of forced shift to distance education. Interactive exams with open oral questions and real-life cases solving show positive results in academic misconduct prevention [5, p.2148]. We do believe that such an environment, supported by previously developed ground for online education as well as promotion of academic honesty by tutors, influences students’ behavior and concerns on academic misconduct.

Thus, the problem of academic misconduct prevention during online educational process brings up even more challenges, if compared to face-to-face offline studying. With this comes more responsibility for tutors in providing a qualified, well-prepared online interaction with students, where possibility of academic misconduct is vanished. Implementation of various tools, including academic honesty promotion, providing oral

exams online and creating psychologically comfortable environment for students can be accomodating in the maintenance of academic integrity in terms of distance education.

REFERENCES

1. Eaton S. E. Academic integrity during COVID-19: Reflections from the University of Calgary. *International Studies in Educational Administration*. 2020. № 4 (1). P. 80-85.
2. Augusta C., Henderson R. D. Student Academic Integrity in Online learning in higher education in the era of COVID-19 / Edited by C. Cheong: Informing Science Press, 2021. 519 p.
3. Peterson J. An Analysis of Academic Dishonesty in Online Classes. *Mid-Western Educational Researcher*. 2019. № 31(1). P. 24-36.
4. Sotiriadou P., Logan D., Daly A., Guest R. The role of authentic assessment to preserve academic integrity and promote skill development and employability. *Studies in Higher Education*. 2020. №45 (11). P. 2132-2148.

Рассадкіна М. В.,
канд. фіз.-мат. наук
доцент кафедри вищої та прикладної математики,
Поліський національний університет

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЧЕСНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ТОЧНИХ НАУК

Академічна чесність – це невід’ємна частина академічної та наукової діяльності. Якість роботи визначається не лише досягненням поставлених завдань, а й способами їх досягнення: правильним оформленням роботи, цитуванням, вибором бібліографії, підготовкою нотаток та відповідністю до положень вищих навчальних закладів.

Основа академічної діяльності: чесність, професіоналізм, взаємоповага, справедливість.

Проблема академічної чесності при вивченні точних наук є актуальною в останній час, адже саме такі предмети як математика та фізика є найскладнішими для студентів і викликають значні труднощі при вивченні їх. Саме це одна з багатьох причин поширення академічної недоброчесності.

Сформуємо основні принципи академічної доброчесності:

- принцип правдивості – уникати обману, брехні та фальсифікації документів у будь-яких ситуаціях, дотримуватись авторського права та інших прав інтелектуальної власності у власних чи навчальних академічних роботах та наукових дослідженнях;
- принцип достовірності — надавати інформацію, що відповідає дійсності, виводити наукові твердження, що ґрунтуються на фактах, емпіричних даних та об’єктивних судженнях;
- принцип взаємоповаги - виявляти повагу до чужої праці та один до одного, а також толерантність до іншого світогляду;

- принцип відповідальності – дотримуватися політики академічної чесності, уникати ситуацій, які можуть спричинити порушення академічної чесності;
- принцип прозорості – надавати вільний доступ до інформації, процесів та процедур, пов'язаних із реалізацією та забезпеченням академічної чесності;
- принцип об'єктивності – приймати рішення на основі об'єктивних даних без упередженого та суб'єктивного відношення;
- принцип справедливості – забезпечувати неухильне дотримання прав та обов'язків членів академічної спільноти вищого навчального закладу, а також справедливий розгляд порушень академічної чесності;
- принцип нульової терпимості до порушень академічної чесності – фіксувати та розглядати кожне порушення академічної чесності та вживати заходів щодо тих, хто порушує заходи.

Нажаль ці принципи порушуються досить часто. Отримання швидкого результату при розв'язанні задач – одна з причин відмовитись від дотримання принципів. Технологічний світ дозволяє не думати логічно над питанням, проблемою чи задачею, а користуватися Internet-ресурсами: загуглити питання – отримати відповідь; списати інформацію – розв'язати проблему; а спеціальні математичні і фізичні програми, достатньо студенту ввести дані, взагалі дають не тільки відповідь на певну задачу, але й розв'язок. Часте використання таких засобів призводить до необдуманого переписування, внаслідок чого студент втрачає можливість повноцінно засвоювати інформацію, що призводить до ще більшого порушення принципів академічної доброчесності, зокрема до купівлі готових робіт або хабарництва.

Якість роботи та репутація члена академічної спільноти безпосередньо залежать від того, чи відповідають його дії сумлінній академічній практиці чи ні.

Доброчесна академічна практика - це сукупність принципів та дій, спрямованих на розвиток наступних умінь:

- навички навчання;

- критичний підхід до досліджень та оцінки;
- академічний лист;
- посилання (referencing) та цитування.

Щоб уникати порушення академічної чесності при вивченні точних наук слід:

- інформувати студентів про принципи академічної чесності, а також про відповідальність за їх порушення;
- пояснювати цінність набутих знань;
- давати такі творчі або аналітичні завдання, для яких не потрібно відтворювати або копіювати інформацію;
- розробляти нестандартні завдання і оновлювати їх періодично, тощо.

Просування та захист академічної чесності є результатом взаємних зусиль усіх студентів та співробітників Університету. Викладачі відповідальні за прищеплення принципів та стандартів академічної чесності, взаємну повагу та справедливість.

Підрозділи Університету виробляють порядок процедур та механізмів, спрямованих на запобігання та виявлення таких порушень серед співробітників та студентів.

Кожен зобов'язується повідомляти про передбачувані порушення академічної чесності, ризики порушення академічної чесності та інші події або дії, що порушують або сприяють порушенню принципів та основ академічної чесності.

Дотримання принципів академічної чесності при вивченні точних наук стимулюватиме студентів отримувати відповідні знання, набувати навички, що дасть можливість сформувати професійні компетентності в своїй фаховій діяльності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон Про освіту [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Проєкт закону України про академічну доброчесність. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82->

%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83-
_%D0%9F%D1%80%D0%BE-
%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%B
D%D1%83-
%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%B
D%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_.pdf

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення: 14.12.2021).

4. Садик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://educationua.org/ua/articles/930-akademichnadowbrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievijinstrument-zabezpechennya-yakostivishchojiosviti> (дата звернення: 16.12.2021).

Столяр Д. Б.,
канд. мед. наук, доцент кафедри гістології, цитології та ембріології,
Буковинський державний медичний університет

ЧОМУ ПЛАГІАТ РОЗПОВСЮДЖЕНИЙ В СТУДЕНТСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ

Більшість студентів не розуміють, що таке плагіат та які наслідки його використання це несе, тому варто розібратися в базових поняттях. Плагіат – в широкому понятті, це привласнення авторства на чужий твір, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора [1]. Під поняттям твору, ми розуміємо результат інтелектуальної праці людини. Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Академічний плагіат може бути різним:

1. Плагіат копіювання та вставляння (Copy-Paste): використання тексту іншого автора без змін, без цитування та привласнення роботи.

2. Мозаїчний плагіат: поєднання фрагментів різних текстів або речень для формування нового тексту без цитування, таким чином подаючи його як власні думки.

3. Ідейний плагіат: подання ідей іншого автора своїми словами, без посилання на джерело.

4. Плагіат перекладання: переклад оригінального тексту з іншої мови без посилання на джерело [1, 3].

Студенти можуть використовувати плагіат, як усвідомлено так і не усвідомлено у своїй повсякденній роботі. Ненавмисний плагіат - робота із не зазначенням авторів думок, які були використані при написанні такої роботи. Усвідомлене використання плагіату це академічне правопорушення, яке може бути покарано навіть

виключенням із лав університету. До усвідомленого використання відносимо: замовлення та написання у третіх осіб роботи (реферати, конспекти, протоколи, історії хвороби) із подальшим використанням та здачею цієї роботи. З однієї сторони студент полегшив собі життя особливо не напружуючись, але є й інша сторона - такий студент приділяє час на пошук виконавця своєї роботи, виділяє кошти на реалізацію плагіату та бере на себе ризик його використання та здачі. А із сучасним розвитком «систем антиплагіату», які автоматично перевіряють текст та визначають його унікальність, студенту додатково потрібно усвідомлювати, ще й ризики по використанню такої роботи. Також для усвідомленого використання плагіату характерною є відмінність емоційних та психологічних цінностей від загальноприйнятих в суспільстві, адже необхідним є свідомий вибір шахрайства. Чи варте таке марнування часу та інших ресурсів – студенту вирішувати самотійно, проте, такими діями порушується довіра і до самого студента, та до навчального закладу, зокрема.

У сучасному світі довіра до навчального закладу виражена якістю компетенцій випускників та викладацького складу і доброчесністю його представників. Якість компетенцій випускників має прямий вплив на повсякденне життя усіх українців, адже ми всі користуємося наслідками таких компетенцій – продукти, товари загального вжитку, різноманітні сервіси чи якість надання медичних послуг. У свою чергу на якість компетенцій випускників прямий вплив має якість компетенцій та доброчесності не тільки викладачів, але й кола родини та друзів самого студента.

Необхідно виховання соціального неприйняття академічної недоброчесності та розголосу засад та переваг академічної доброчесності задля підвищення якості отримуваних компетенцій та підвищення іміджу та репутації не тільки навчальних закладів, але й загального рівня та стандартів життя та, в подальшому, якості отримуваних послуг випускників. Необхідна більша доступність до інформації про академічну доброчесність та наслідків її дотримання. Або, зміщення фокусу суспільства з дотримання доброчесності на суспільне неприйняття недоброчесності.

Задля запобігання випадків усвідомленого використання плагіату, університетам необхідно оптимізувати навчальні програми та виключити із вимог для підготовки максимально можливий відсоток текстових робіт, які напряду не впливають на підготовку спеціаліста та, які не несуть якісних змін у підготовку такого спеціаліста. Зменшення такого навантаження вивільнить студентам час та зменшить рівень стресу - це є одним із чинників використання плагіату. Також факторами зовнішнього тиску для використання такого методу, можуть слугувати родинні відносини (коли очікування родини є високими) чи поточний фінансовий стан самого студента (можливість втрати стипендії).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плагіат. Стаття в Вікіпедії.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82>.
2. Закон України «Про Освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність».
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19#n613>.
3. Юрко Н.А., Стифанишин І.М., Проценко У.М. Академічний плагіат: основні різновиди та дискусійні аспекти. Logos.online. № 7 (March, 2020). DOI 10.36074/2663-4139.07.03. <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.07.07.html>.

Строкаль В. П.,
канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри екології
агросфери та екологічного контролю
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДОТРИМАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Освітнє середовище включає багатofункціональний аспект різних видів діяльності. Слід відмітити, що компоненти освітнього середовища залежать від учасників та координуючих управлінських установ (представників адміністрацій), де відбувається сам освітній процес.

Значний вплив на освітнє середовище можуть чинити різні представники влади, громадськості, незалежні громадські організації та дослідницькі установи. Загалом, якщо враховувати попит та пропозицію на ринку праці, то варто зазначити, що організованість та ефективність освітнього середовища залежить від конкурентоспроможності та доброчесності учасників даного середовища. Поняття «доброчесності» ми розглядаємо у контексті дотримання учасниками освітнього середовища політики академічної доброчесності для досягнення ефективного результату.

Система професійних цінностей, моралей, довіри та чесність у відносинах з колегами формують важливу підтримку в освітньо-науковій діяльності [1, с.10-13]. Учасники конференції Міжнародного центру академічної доброчесності [2, с.16] визначають академічну доброчесність, як дотримання п'яти засадничих цінностей, таких як чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність. Вони зазначають, що представники університетських адміністрацій та всі учасники освітнього процесу мають будувати свою наукову, освітню, педагогічну діяльність в академічному середовищі з дотриманням принципів та цінностей доброчесності.

Виходячи з вище викладеного матеріалу, академічна доброчесність всіх

учасників освітнього процесу базується на основних фундаментальних цінностях (чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність), без яких не можливо отримати ефективний результат чи досягти наукового чи освітнього успіху у підготовці висококваліфікованого фахівця. На нашу думку, дотримання фундаментальних цінностей академічної доброчесності в освітньому середовищі є ключовим правовим аспектом освітнього процесу. Саме тому, актуальність даної теми ґрунтується на висвітленні основних переваг дотримання цінностей академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу на прикладі Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП України).

Освітній процес у НУБіП України базується на принципах академічної доброчесності та їх фундаментальних цінностях про що свідчить політика доброчесності, яка функціонує в освітньому процесі університету. Великий смисл вкладено у цитати видатних вчених щодо самої академічної доброчесності. Зокрема Юнгсуп Кім – «Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім світ» [2, с.17]. Ці слова мають велике значення, адже саме в університеті здобувачі освіти набувають цінностей чесності, справедливості, відповідальності тощо. Саме в університеті, учасники освітнього процесу намагаються набуті навиків комунікабельності, професіоналізму, інтелектуальності та результативності. Не можливо отримати ефективний результат, якщо ми не будемо дотримуватися фундаментальних цінностей, які є основою всього освітнього процесу, та включаються у політику академічної доброчесності університету. В НУБіП України дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі можна показати у вигляді квітки «конюшини», яка зазвичай має міцний стовбур та основні чотири листочки (рис.1). Міцний стовбур показує нам академічну доброчесність, де чотири листочки (основні чотири категорії учасників освітнього процесу) об'єднуються у одну спільну мету і тримаються на основі фундаментальних цінностей академічної доброчесності. Важливим акцентом даного рисунку є те, що усі учасники освітнього процесу мають однаково дотримуватися політики академічної доброчесності та етики

поведінки, які розроблені адміністративним колективом університету. Учасниками освітнього процесу є адміністрація, здобувачі професій, науково-педагогічний персонал, допоміжний персонал. Всі ці чотири категорії мають бути взаємопов'язані, спільно дотримуватися цінностей доброчесності та досягати ефективного результату у відповідних сферах діяльності (освітній, науковій, адміністративній, координуючій тощо).

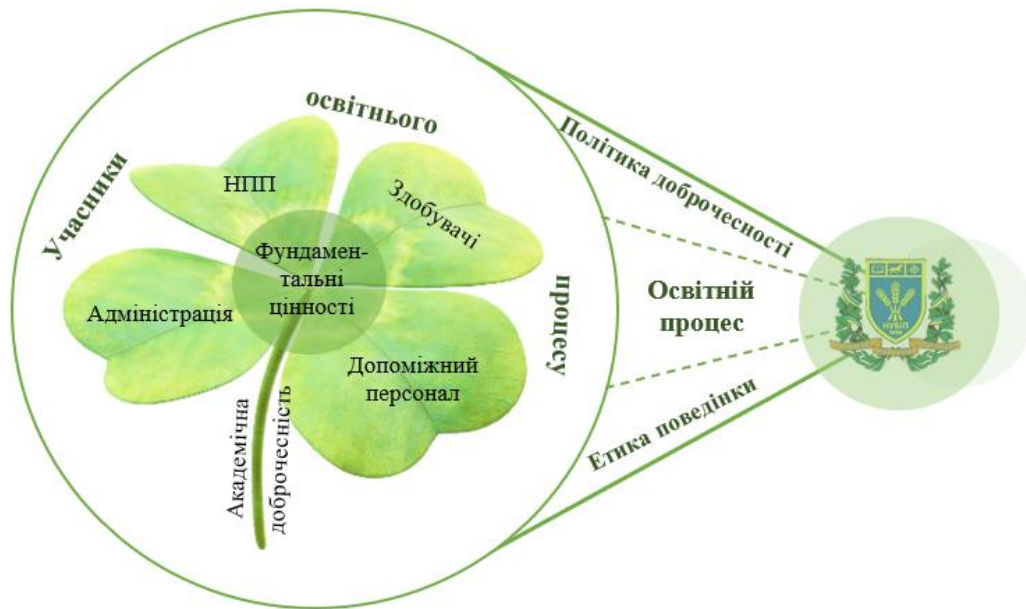

Рис. 1. Графічне зображення принципів дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу в НУБіП України

В НУБіП України розроблено Політику академічної доброчесності, яка включає відповідні нормативно-правові норми та правила (Положення про академічну доброчесність в Національному університеті біоресурсів і природокористування України [4]; Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату [5]), технологічні рішення та профілактичні заходи щодо уникнення плагіату та не доброчесності у професійних роботах. Також в університеті функціонує Етика

поведінки учасників освітнього процесу, яка включає етичні стандарти та етичний Кодекс [3], які базуються на основних фундаментальних цінностях академічної доброчесності (чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність). Відповідно до етичного Кодексу науково-педагогічного працівника, норми та правила етичної поведінки під час освітнього процесу повинні відповідати цінностям доброчесності як чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ, Таксон, 2016. 234 с.

2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: переклад з англійської / Ред.колегія: Саллі Коул, Ларрі Хінман, Елізабет Кіс, Джін Вілсон, Міжнародний центр академічної доброчесності, 1999. 40 с.

3. Етичний Кодекс НУБіП України.
URL: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/ekodeks.pdf>.

4. Положення про академічну доброчесність в Національному університеті біоресурсів і природокористування України України.
URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u341/polozhennya_pro_akademichnu_dobrocheshnist.pdf.

5. Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату.
URL:
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u341/polozhennya_pro_poryadok_perevirki_naukovih_.pdf.

Тарарак Н. Г.,

д-р. пед. наук,

професор кафедри теорії, технологій і методик

дошкільної освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Ларіна І. О.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри теорії, технологій і методик

дошкільної освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Давидова М. О.,

доцент кафедри теорії, технологій і методик

дошкільної освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ПРИЧИНИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Шукайте в людині три риси:

інтелект, енергію та чесність.

Якщо у неї немає останньої риси,

навіть не турбуйтеся про дві інші.

Уоррен Баффет

Сьогодні поняття «академічна доброчесність» є інструментом забезпечення якості освіти і вже стало звичним для педагогічної спільноти. Це поняття має глибокі коріння в українській педагогіці. Ще у XVIII столітті видатний український філософ Г. С. Сковорода ввів у нашу педагогічну культуру термін «добронрав'я», викладаючи «основи добропорядності людини» для слухачів додаткових класів при Харківському колегіумі [3].

«Академічна доброчесність – категорія нормативна, прописана у вітчизняному законодавстві й міжнародному праві. Визначення академічної доброчесності закріплене в рамковому Законі «Про освіту» (ст. 42), в Законі України «Про вищу

освіту», Проекті Закону України «Про академічну доброчесність» та інших законах України як сукупність етичних принципів, з одного боку, та чітких, визначених законами, правил, з іншого боку. Етичні принципи, що базуються на таких основах, як чесність, довіра, відповідальність, повага, дозволяють будувати конструктивні співвідношення в освітньому середовищі. Правил та принципів академічної доброчесності повинні дотримуватись всі учасники освітнього процесу у своїй діяльності, щоб забезпечити довіру до результатів навчання, творчої і наукової діяльності [4]. Тому проблема забезпечення академічної доброчесності є надзвичайно актуальною й у сучасному світі, і особливо в нашій країні.

Проте практика написання магістерських робіт здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти показала, що правила академічного письма часто порушуються. І причин тому виявляється чимало. Як відомо, цінним інструментом забезпечення якості освіти є опитування студентів. В ХНПУ імені Г. С. Сковороди здобувачі вищої освіти щороку беруть участь в конкурсі «Моя академічна доброчесність». Аналіз конкурсних есе показує, що основними причинами порушень здобувачі називають: лінь, паніку, невпевненість в собі, недбалість, наслідування, складнощі в резюмуванні, перефразуванні та імплементації матеріалу тощо.

На наш погляд, однією з причин академічної недоброчесності може бути відсутність у здобувачів вищої освіти мотивації щодо обраної спеціальності, університету або вищої освіти загалом. Завданням викладачів ЗВО має бути допомога майбутнім педагогічним працівникам активізувати їх внутрішнє спонукання, яке може залежати від розуміння значущості навчання та очікуваних результатів. Важливо, щоб майбутні вчителі ставили свідомо перед собою мету навчання і навчились керувати своїми самостійними навчальними діями.

Іншою проблемою, що пов'язана з порушенням академічної доброчесності, є несформованість у здобувачів вищої освіти інформаційно-аналітичних умінь. Необхідно вже з першого року в університеті навчати здобувачів вищої освіти орієнтуватися в інформаційному просторі, формувати у них навички пошуку, аналізу

та використання інформації у власному професійному розвитку, вміння зіставляти зі своїми поглядами, вибудовувати власну траєкторію використання отриманих інформаційних знань у вирішенні навчальних завдань. Важливо створити такі педагогічні умови, щоб здобувачі вищої освіти були впевнені в собі, розуміли мету і значення навчання, цінність отриманих знань, засвоїли правила якісного академічного письма і чітко розуміли, що плагіат – це порушення закону. І в майбутній професійній діяльності через нього можна втратити роботу та отримати серйозні санкції.

Майбутнім педагогам необхідно усвідомити, що плагіат погіршує здатність створювати щось нове, пригнічує креативність. Корисні поради для себе щодо правил академічного письма можна знайти в Листі Міністерства Науки і освіти України від 23.10.2018 р. № 1/9-650.

За твердженням члена НАЗЯВО Артема Артюхова, «Академічна доброчесність має бути в основі інституційної культури ЗВО...» [1]. У досягненні цього орієнтиру здобувачам вищої освіти і викладачам ХНПУ імені Г. С. Сковороди в освітній діяльності допомагає «Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г. С. Сковороди», в якому передбачені різноманітні заходи щодо запобігання академічної недоброчесності в освітній діяльності (інформаційні, просвітницькі і контрольні). Відповідно Кодексу... в ХНПУ імені Г. С. Сковороди проводяться семінари, тренінги, колоквиуми, наради, анкетування здобувачів та працівників з проблем забезпечення академічної доброчесності, перевірка наукових, кваліфікаційних, науково-дослідних робіт на оригінальність [2].

Отже, можемо зробити висновок, що здобувачі вищої освіти, які мотивовані отримувати справжні знання та ознайомлені з основами доброчесності навчання, згодом мають усі шанси стати конкурентноздатними спеціалістами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюхов Артем. Оцінювання успішних практик дотримання академічної доброчесності в акредитаційних процедурах [Електронний ресурс].

URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%88%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA-%D0%B4%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B2-%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%85.pdf>

2. Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г. С. Сковороди (у новій редакції) [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/cocbp>.

3. Пільгук І. Григорій Сковорода [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/dbfeg>.

4. Проєкт закону України «Про академічну доброчесність» [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/dbfek>.

Терещук С. І.,
*д-р. пед. наук, доцент, професор кафедри фізики
та інтегративних технологій навчання природничих наук,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В науковій та освітній діяльності трапляються випадки неетичної поведінки. Дослідження вказують на зростання кількості випадків порушень академічної доброчесності [5]. Наслідки від таких дій науковців та освітян не піддаються кількісній оцінці, проте масштаби цих системних порушень величезні - від стагнації науки й знецінення наукового потенціалу держави до гальмування розвитку економіки.

Законом України Про освіту визначено наступні умови дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право й суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації [1].

Розвиток у здобувачів вищої освіти здатності до критичного мислення є драйвером успішного виконання означених умов. Самостійне виконання навчальних завдань може бути успішним не лише внаслідок засвоєння здобувачем освіти відповідної інформації, а за умови готовності до самостійних суджень, уміння ставити запитання, уміння самостійно та неупереджено формулювати власну думку. Одним

із критеріїв критичного мислення Девід Клустер вважав самостійність мислення.

Посилання на джерела інформації також потребує навичок критичного мислення, оскільки передбачає опрацювання цих джерел у контексті їхньої достовірності. Наприклад, важливим умінням для здобувачів освіти є критичне оцінювання ресурсів інтернету [2]. Посилання на джерела, які несуть неправдиву інформацію, поширюють плагіат, фабрикацію відомостей тощо, призводить до порушення академічної доброчесності. Тому знання основних критеріїв оцінювання вебресурсів є вкрай важливим для уникнення свідомого чи несвідомого плагіату.

Дотримання норм законодавства про авторське право й суміжні права буде успішним, якщо здобувач освіти матиме відповідний досвід слідування нормам закону. Така здавалося б проста теза, вимагає спеціально організованої викладачем освітньої діяльності здобувача освіти з опанування навичок із дотримання норм і правил під час дискусій, обговорення результатів досліджень, написання курсових чи дипломних робіт тощо. Неухильне слідування та дотримання законів і виконання правил є однією з ознак критичного мислення. Метью Ліпман визначав критичне мислення як відповідальне мислення, яке ґрунтується на критеріях і дозволяє формулювати надійні вірогідні судження [3]. До критеріїв слід відносити закони, правила, принципи, положення, наукові факти або дані експерименту. Таким чином, формуючи навички критичного мислення в частині дотримання норм закону, водночас створюються сприятливі умови з дотримання академічної доброчесності.

Остання умова — надання достовірної інформації — містить морально-ціннісний аспект поняття академічної доброчесності. Це вимагає від здобувача вищої освіти чесно та неупереджено надавати інформацію про власну діяльність, яка пов'язана з пошуком інформації, власної навчальної і творчої діяльності, застосовуваних методик та отриманих результатів дослідження й навчання. У зв'язку з цим, принагідно вказати на ціннісну складову критичного мислення. Так, Річард Пауль крім когнітивних складових критичного мислення вказував на афективні компоненти. Так, саме через підпорядкованість критичного мислення суб'єкту

мисленнєвої діяльності вчений розділяв його на дві форми — слабку та сильну. Якщо критичне мислення підпорядковано інтересам окремого індивідууму або групи та виключає інших людей або групи, то це софістичне критичне мислення або мислення в слабкому розумінні. Якщо ж критичне мислення «дисципліноване» щодо прийняття до уваги інтересів та цінностей різних людей та груп, то це критичне мислення в сильному розумінні («справедливе критичне мислення») [4].

Проведений аналіз дозволяє гіпотетично стверджувати: умови дотримання здобувачами освіти академічної доброчесності корелюють з основними принципами та ознаками критичного мислення. Таким чином, формування навичок критичного мислення може бути проілюстровано на практиці шляхом дотримання умов академічної доброчесності. Такий висновок потребує перевірки на основі подальших досліджень технологій розвитку критичного мислення в здобувачів вищої освіти та учнів закладів загальної середньої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про освіту" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380) Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top>.
2. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати. Науково-методичний посібник. Х.: Видавнича група «Основа»: «Тріада+», 2007. 112 с.
3. Lipman M. Thinking in education. 2nd ed. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press, 2003. 188 p.
4. Paul R. Critical Thinking: What every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World / Paul R. [edited by A. J. F. Binker]. Center for Critical Thinking and Moral Critique Sonoma State University, 1990. 575 p.
5. Martin B.R. Whither research integrity? Plagiarism, self-plagiarism and coercive citation in an age of research assessment. Research Policy, 42(5), 1005-1014. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2013.03011>.

Фицик Л. А.,

*канд. іст. наук, доцент кафедри всесвітньої історії
та методик навчання,*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Фицик І. Д.,

*канд. філос. наук, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Голобородько В. М.,

*канд. іст. наук, доцент кафедри всесвітньої історії
та методик навчання,*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ У ПЕРІОД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА МОДЕРНУ

Нині ми є свідками перетворення академічної доброчесності із простого переліку етичних вимог до науковців та студентів у суспільну інституцію повним переліком відповідних атрибутів [1, с. 34]. Зважаючи на зміну підходів, які відбулися навколо трактування цієї морально-філософської категорії, її слід розглядати в історичному контексті, щоб зрозуміти корені тих етичних проблем, які хвилюють академічну спільноту. І розпочати потрібно з Середньовіччя, від витоків Universitas.

Становлення та розвиток системи вищої освіти у Західній Європі за доби Середньовіччя та у період Модерну було зумовлене багатьма складними соціальними причинами та викликами. Від самих своїх витоків західно-європейський університет як корпорація, спілка однодумців, сформувала певний соціум, створила його інтелектуальну та правову бази. У цьому сенсі і сьогодні університет залишається символом моральності та наукової безкомпромісності.

Як відомо, найважливішою особливістю організації діяльності середньовічних університетів (на відміну від інших середньовічних корпорацій ремісників та купців),

був їх високий рівень демократизму та автономії [4, с. 26]. Університет був вільною гільдією викладачів та студентів, а його корпоративна етика мала більш секуляризований характер, ніж у викладачів монастирських шкіл, так як була орієнтована на інтереси людей, залучених насамперед у процес навчання. Слід зазначити, що у середньовічних європейських університетах склалася особлива моральна диспозиція: вони виробили кодекс моральних вимог та правил поведінки нової еліти, який мали виконувати як викладачі, так і спудеї [7, с. 36]. Але чи дотримувалися цих правил учасники навчально-освітнього процесу? Як свідчать джерела - не завжди.

Викладацькою діяльністю у Середньовічній Європі дозволялося лише тим, хто мав учену ступінь. Її отримання надавало право не тільки на викладання з відповідною платнею, але й надавало певні соціальні гарантії власникам після виходу на пенсію [8, с. 226]. Це неабияк спонукало студентів, які на той час жили у вкрай скрутних матеріальних умовах, на протязі декількох років виконувати всілякі обов'язки, які покладалися на них університетом та займатися наукою, аби згодом покращити своє становище та отримати омріяну учену ступінь доктора (магістра). Тому студенти, які жили у вкрай скрутних матеріальних умовах, на протязі декількох років мали виконувати всілякі обов'язки, які покладалися на них університетом та займатися наукою, аби згодом покращити своє матеріальне становище та отримати омріяну учену ступінь доктора (магістра) [2, с. 152].

Однак реалізувати це було вкрай складно. Процедура захисту була привселюдною та демократичною, виступи та відповіді претендента оцінювали 4 екзаменатори. Так, в документах з історії Болонського університету згадується, що перед початком іспиту вони давали обіцянки у присутності усіх докторів університету, що будуть чесно виконувати свої обов'язки та надавати учений ступінь лише гідним молодим науковцям. Традиційно екзамен проходив у формі диспуту, у якому брали участь усі присутні [6]. Під час іспиту кандидати на ступінь доктора мали дотримуватися правил академічної етики, не списувати, а якщо їх порушували, то

повинні були, як було написано в одному з положень Празького університету 1380 р.), заплатити штраф [3, с. 46].

Однак, попри сувору та демократичну процедуру захисту, правила академічної доброчесності порушувалися обома сторонами досить часто. Здобувачі вдавалися до банального академічного шахрайства, списуючи та використовуючи шпаргалки, намагалися підкупити екзаменаторів, щоб ті завчасно дали їм підготовлені питання на диспут. Професори, у свою чергу, брали від здобувачів різноманітні цінні подарунки. Сума витрат на захист була досить значною. Адміністрація ВУЗу могла навіть за певну суму коштів визнати учену ступінь людини, яка не пройшла процедуру захисту в університетських стінах, однак, - на нашу думку, - певним виправдання її дій було те, що вона ніколи не порівнювала «липових» докторів зі своїми. Як наслідок - ступені магістра чи доктора не були безпосередньо зумовлені науковими заслугами, а отримувалися насамперед для покращення соціального статусу їх власників. Слід зазначити, що таке середньовічне розуміння сутності ученого ступеня домінувало в європейських університетах аж до XVIII ст.

Отже, тодішні ступені зовсім не обов'язково свідчили про наукові заслуги кандидатів, і ще меншою мірою – про їх гідність. На підтвердження цієї тези можна привести приклади глузування сучасників над «титоломанією», яка вразила західно-європейську університетську корпорацію у XV- XVI ст. та її наслідками - присудження учених звань випадковим людям. Історики мають достатньо підстав вважати, що аж до XVIII ст. дисертації як правило, писали університетські професори, які головували на диспутах, і що за написання дисертації вони, можливо, отримували від кандидата окрему плату. По-іншому і не могло бути, адже в академічних колах вважалося, що студент не може створити нічого, яке заслуговує уваги ученого співтовариства. Навіть у XVIII ст. факт самостійного написання дисертації студентом часто розглядався як певний виклик цьому академічному співтовариству [5, с. 262].

З середньовічних хронік ми дізнаємося про відомий з історії факт, який свідчить, що згідно статуту Магдебурзького університету 1653 р. писати дисертації

на богословському факультеті мали право лише головуючі на захисті, а самим спудеям робити цього не дозволялося. При наявності вагомої причини виключення могли скласти лише ті студенти, які провчилися в університеті тривалий термін та продемонстрували ґрунтовність отриманих знань (і то лише за дозволом факультету) [4, с. 48].

Приоритетність авторства професорів знаходить підтвердження і в більш пізніх джерелах. Так, професор медицини університету Галле в кінці свого життя повідомив, що більшість захищених під його керівництвом дисертацій було написано ним самим і з цього не робилося великої таємниці. Однак у ті часи така практика не вважалася обманом, адже здобувач за загальноприйнятою процедурою на захисті мав з честю відстояти правоту положень, автором яких міг і не бути [5, с. 262].

Ще більші порушення моральних норм та принципів академічної доброчесності спостерігається у період Модерну. Як вважають дослідники, у середині XVIII ст. у німецьких, і особливо пруських університетах, за хороші гроші докторська ступінь цілком могла бути присуджена не тільки без захисту, але навіть і без зачислення в університет. Розповсюдження практики продажу учених ступенів та падіння їх престижу вони пов'язують зі зниженням статусу та скороченням привілеїв аристократії як категорії населення [5, с. 253]. Саме у німецьких університетах найбільш розповсюдженою була торгівля дисертаціями та ступенями. Такий стан речей призвів до їх занепаду як центрів науки.

Таким чином, у період Середньовіччя та епохи Модерну у західно-європейських університетах дисертаційні роботи для отримання ступеню магістра чи доктора зазвичай не вимагалися, а головним завданням здобувачів було те, щоб у ході диспуту максимально переконливо захистити правоту тез, сформульованих професорами. Траплялися й інші випадки недотримання норм академічної етики: практика імітації та фальсифікації наукових праць, обман, списування, корупція, необ'єктивне оцінювання, несамотійне виконання студентами навчальних завдань. Однак, їх потрібно оцінювати, виходячи, так би мовити, із реалій та соціального тла

тих епох, коли офіційно відбувалася масова торгівля посадами, дворянськими титулами, відпущенням гріхів. На фоні вказаних процесів, які відбувалися в соціокультурному житті тогочасних європейських країн, факти академічної недоброчесності в університетах не набули масового характеру, а університет як навчальний заклад залишався храмом науки, який дотримувався правил корпоративної етики і у якому працювали та навчалися найосвіченіші та найдостойніші представники тогочасного соціуму.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / під заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
2. Глаголева Е. Повседневная жизнь европейских студентов от Средневековья до эпохи Просвещения. Москва, 2014. 352 с.
3. Документы по истории университетов Европы XII - XV вв. /под. ред. А. Е. Маскаленко. Воронеж. 1973. 157 с.
4. Душин О. Э. Средневековые университеты: у истоков европейского высшего образования. *Вестник СПбГУ*. Сер. 17. Вып. 2. С. 26-31.
5. Зарецкий Ю. П. Фальшивые ученые степени в XVIII веке? Вопросы образования. 2016. №1. С.245-273.
6. Рублевская Е. Присвоение ученых степеней в средневековых университетах.<https://lvivmedievalclub.wordpress.com/2018/01/28/%D1%81%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B9-%D1%83%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B5%>
7. Суворов Н. С. Средневековые университеты. Москва: Книжный дом «Либроком», 2012. 256 с.
8. Суворов Н. Устройство средневековых университетов. *Архив*. 2007. №3. С. 224-238.

Шевчук А. В.,

*д-р. екон. наук, професор кафедри економіки підприємства та менеджменту
Університет економіки та підприємництва*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ І РЕАЛІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Вступ. Питання дотримання принципів академічної доброчесності всіма учасниками навчального процесу у закладах вищої освіти завжди стояло досить гостро. Особливого змісту воно набуває у такі складні для соціально-економічного розвитку України часи як карантинний, посткарантинний та воєнний періоди. Коли як для викладачів, так і студентів складається ціла низка умов, що не завжди сприяють дотриманню ними визначеної сукупності етичних принципів та визначених законом правил під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Адже, академічна доброчесність це не лише академічний плагіат, а й самоплагіат, фабрикація, обман, списування, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Основна частина. Академічна доброчесність починається із доброчесної поведінки викладача та здобувача, що, в свою чергу, передбачає дотримання п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та відваги до дій. Доволі складно дотримуватися їх було у звичайних умовах. Ще складніше стає під психологічним тиском війни. Адже викладачі та студенти перебувають зараз у стані підвищеної тривожності, дехто навіть у депресивному стані через постійні тривоги, втрату роботи, загибель близьких, переїзд з постійного місця проживання тощо. При цьому, 5 закладів вищої освіти зруйновано повністю (табл. 1), а 56 – пошкоджено (майже 15 % від усіх ЗВО в Україні). Переміщено або перебуває у процесі переміщення 34 заклади вищої освіти (інститути, університети і академії), серед яких Університет державної фіскальної

служби, Луганський національний університет ім. Шевченка, Донбаський державний педагогічний університет, Східноукраїнський державний ім. Даля, Українська військово-медична академія, Луганський національний медичний університет, Українська інженерно-педагогічна академія, Приазовський державний технічний університет. А навчальний процес триває. В умовах війни завершився 2021-2022 н.р. та почався 2022-2033 н.р. Викладачам потрібно проводити заняття, опитувати студентів, давати завдання і всіляко залучати студентів у навчальний процес. І це не завжди вдається зробити настільки якісно, якби хотілося викладачу. Те саме можна сказати і про студентів, які через низку об'єктивних причин не можуть долучитися до онлайн заняття чи виконати завдання. За таких умов кожному із учасників навчального процесу доводиться виходити із ситуації, яка склалася, по-своєму і не завжди з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Таблиця 1

Інформація про кількість пошкоджених і зруйнованих закладів вищої освіти
внаслідок вторгнення росії в Україну

Регіон	Заклади освіти		Заклади вищої освіти	
	Зруйновано	Пошкоджено	Зруйновано	Пошкоджено
Україна	313	2608	5	56
Вінницька область	—	22	—	2
Волинська область	—	—	—	—
Дніпропетровська область	4	96	—	6
Донецька область	66	650	2	6
Житомирська область	1	76	—	2
Закарпатська область	—	—	—	—
Запорізька область	108	10	2	4
Івано-Франківська область	—	—	—	—
Київська область	13	178	—	—
Кіровоградська область	—	3	—	—
Луганська область	21	147	—	2
Львівська область	—	1	—	—
Миколаївська область	25	199	—	5
Одеська область	—	17	—	—
Полтавська область	—	10	—	—
Рівненська область	—	2	—	—
Сумська область	1	91	—	1
Тернопільська область	—	2	—	—

Регіон	Заклади освіти		Заклади вищої освіти	
Харківська область	35	493	1	23
Херсонська область	23	84	—	1
Хмельницька область	—	5	—	—
Черкаська область	—	11	—	—
Чернівецька область	—	—	—	—
Чернігівська область	12	103	—	4
м. Київ	—	81	—	—

Джерело: сформовано автором на основі даних [1].

Отож необхідно віднайти «золоту середину» між моральними відносинами серед людей та дотриманням принципів академічної доброчесності. Тому дану проблему потрібно розглядати у таких двох ракурсах:

по-перше, як дотримуватися академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання (що було під час карантину і є тепер в умовах воєнного стану);

по-друге, як покращити освітній процес в умовах воєнного стану, а у деяких ЗВО навіть його відновити.

Завдяки цьому можна виявити нові та невирішені старі проблеми в навчальному процесі, оцінити можливості викладачів та студентів бути учасниками навчального процесу, окреслити орієнтири для вибудовування траєкторії розвитку вищої освіти в Україні в таких непростих умовах сьогодення, напрацювати рішення спрямовані на недопущення масштабності академічної недоброчесності у ЗВО.

Суть та глибину проблеми академічної доброчесності в умовах воєнного стану, а також пошук шляхів її рішення потрібно розглядати комплексно, з дослідженням правових, інституційних, технічних, моральних, соціальних, історичних, психологічних, безпекових, економічних та відповідальнісних її аспектів.

Війна впливатиме на ставлення суспільства до академічної доброчесності неоднозначно. З однієї сторони збільшуватиметься рівень несприйняття корупції, а з іншої – певна частина суспільства наголошуватиме на необхідності більш лояльного ставлення до проведення освітнього процесу, оцінювання навчальних досягнень, апробації наукових пошуків тощо. Звісно, це все дуже індивідуально та залежить від

менталітету населення регіону, політики вищих навчальних закладів. У кожному є свої корупційні ризики, свої складнощі з організацією освітнього процесу в умовах війни, свої больові точки у забезпеченні академічної доброчесності. І вже до всіх них потрібно підбирати конкретні інструменти. Виявити їх можливо за допомогою проведення різноманітних опитувань, інтерв'ю як серед студентів, так і науково-педагогічних працівників. Це дозволить визначити слабкі сторони та розробити план їх мінімізації, окреслити напрями роботи уповноваженим у ЗВО за дотриманням академічної доброчесності.

Висновки. Незважаючи на всі труднощі, які нам створює сьогодення (це спочатку карантин, а тепер війна в Україні), кожен учасник освітнього процесу (науково-педагогічні працівники, студенти) неодмінно повинен дотримуватися основних принципів академічної доброчесності, якісно виконувати свої професійні та студентські обов'язки задля збереження вищої освіти в Україні та зростання рівня освіченості населення. А випадки порушення норм академічної доброчесності є неприйнятними, тим більше в такий час, та мають мати місце відповідні реакції на них із застосуванням адекватних засобів відповідальності усіма законними способами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтерактивна мапа зруйнованих та пошкоджених закладів освіти
URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-zapuskaye-interaktivnu-mapu-zrujnovanih-i-poshkodzenih-zakladiv-osviti>.

Шуляк І. М.,
*канд. філол. наук, викладач кафедри англійської філології
та методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

СТУДЕНТИ ЯК ПАРТНЕРИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНІЦІАТИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві проблема академічної доброчесності виникає у різних сферах життя, а вирішити її намагаються у юридичній, науковій, етичній, освітянській площинах, тощо, проте, активного розголосу та дискусій це питання набуває у сфері освіти. Не дивно, що саме тлумачення та інтерпретації цього явища відбувається у векторі законодавчих ініціатив в освіті, а саме чітко визначено у Законі України «Про освіту», що «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу потребує: посилення на використанні методики досліджень і джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати досліджень, власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність» [1].

Основними учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти є науково-педагогічні працівники та студенти, які, очікується, мають сприяти реалізації навчально-виховного плину активно, цілеспрямовано з дотриманням основних етичних цінностей, які формують академічну доброчесність. Міжнародний центр академічної доброчесності, який пропонує вирішення проблеми доброчесності у всьому світі, визначає наступні фундаментальні цінності, які культивують академічну

доброчесність: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, сміливість [2]. Усі вище зазначені цінності є складовою конвенційно правильних та успішних взаємовідносин між учасниками освітньої взаємодії. Викладачі й студенти будь-якого закладу вищої освіти мають прийняти принципи академічної доброчесності, щоб досягнути усі цілі викладання, навчання, проведення наукових досліджень, тощо, які можливо реалізовувати лише в етичному середовищі.

Приймаючи ці фундаментальні цінності, викладачі, студенти, співробітники та адміністратори закладу вищої освіти створюють ефективні наукові спільноти, де чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і сміливість виступають наріжним каменем у їх діяльності. Без дотримання цих фундаментальних цінностей робота вчителів, учнів і дослідників втрачає цінність і довіру, адже вони дають змогу академічним спільнотам втілювати ідеали в дії.

Наукові спільноти процвітають, коли члени спільноти «живуть» фундаментальними цінностями, культивуючи культуру доброчесності [2]. Побудова такої культури вимагає дій і зобов'язань зі сторони адміністративного персоналу, науково-педагогічних працівників та студентів. Для цього академічна спільнота повинна регулярно проводити взаємообумовлену просвітницьку роботу, запрошуючи персонал та студентів до кооперації, щоб розглянути та обговорити роль етичних цінностей та їхню здатність покращувати різні аспекти життя академічної спільноти.

Увага до процесів і практик успішних програм академічної доброчесності прикута постійно. Роль студентів у такому процесі важко недооцінювати. Хоча не існує універсальної формули для створення клімату доброчесності, який ефективно працював би серед студентської спільноти, проте реалізація виконання кількох кроків може максимізувати шанси на успішну реалізацію та підтримку ідей академічної доброчесності. Проаналізувавши практики різних закладів вищої освіти та пропозиції міжнародного центру академічної доброчесності, серед дієвих дій для актуалізації ідей академічної доброчесності серед студентської спільноти слід виокремити наступні: 1) сформувані та закріплені кодекс поведінки студента, у якому прописати

комплекс правил, якими керується студент в особистій та навчальній поведінці протягом усього терміну навчання; 2) прописати чіткі критерії оцінювання та наслідки їх порушення у силабусах навчальних дисциплін; 3) відкрити письмові центри при закладах вищої освіти, які ведуть роз'яснювальну та інформативну роботу серед студентства; 4) запустити академічний онлайн центр консультування; 5) регулярно проводити майстер-класи у бібліотеках, наукових центрах, освітніх осередках за участю студентів; 7) надати доступ до програмного забезпечення, яке дозволить студентам здійснювати самооцінювання та перевірку; 8) заснувати науковий чи дослідницький комітет по етиці за участі студентів у співпраці з міжнародними професійними товариствами; 9) виконувати рішення дисциплінарної колегії, яка здійснює контроль за дотриманням академічної доброчесності.

Залучення студентів до таких ініціатив дозволить ефективно оцінити сприйняття доброчесності у закладі вищої освіти учасниками навчально-виховного процесу, а також швидко реагувати на їх недоліки. У результаті спільної співпраці розвиватиметься політика підтримки, а не примусу; колективно обґрунтовані та послідовно реалізовані ідеї та пропозиції усунуть штучно створені твердження та заклики; а активне залучення студентства до формування та реалізації принципів академічної доброчесності зміцнить навчально-науковий потенціал спільноти будь-якого закладу вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради України. 2017. 25 вересня.
2. The Fundamental Values of Academic Integrity. URL: https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf (дата звернення 01.10.2022).

Янковець О. В.,
доктор філософії зі спеціальності «Філологія»,
доцент кафедри іноземних мов
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Зважаючи на соціополітичні виклики 21-го століття та розвиток інформаційного простору, у сфері освіти, науки та техніки гостро постало питання захисту авторських прав. На нашу думку, загалом усі причини академічної недоброчесності можна поділити на дві категорії – суб'єктивні та об'єктивні. До об'єктивних причин уналежнюємо недостатність часу на виконання певного завдання (написання реферату, курсової роботи, підготовка презентації чи проекту, написання статей і тез, кваліфікаційна робота тощо). Зокрема, від часових обмежень страждає змістова складова і, відповідно, недоброчесні виконавці приймають рішення вдаватися до плагіату. Питання є неоднозначним, тому що поняття «обмеженість в часі» трактується здобувачами вищої освіти двояко – часові обмеження, передбачені графіком роботи (навчального процесу, екзаменаційної сесії тощо), передбачають готовність виконавця до даного виду роботи (захист курсової роботи, презентація проекту, подання тез конференції) та враховують особливості здобувачів освіти, але, на жаль, певні здобувачі вважають часові рамки психологічним стресом і додатковим поштовхом до плагіату. Суб'єктивні причини – це низький рівень мотивації до певного виду діяльності, необізнаність про принципи академічної доброчесності та необхідність їх дотримання та відсутність бажання до саморозвитку. Основною причиною академічної недоброчесності є відсутність поваги до праці іншої людини (чи групи авторів) та небажання здійснювати освітню чи наукову діяльність на принципах моралі, взаємоповаги та чесності.

Нульова толерантність до плагіату є основою навчальної і наукової діяльності закладів вищої освіти України, і, відповідно, Національна академія Державної прикордонної служби України (НАДПСУ) здійснює освітню та наукову діяльність з дотриманням постулатів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин. В НАДПСУ провадиться освітня діяльність щодо підготовки фахівців за першим (бакалаврським), другим (магістерським), третім (освітньо-науковим) рівнями освіти. Відповідно, принципи академічної доброчесності імплементовані в освітній процес та наукову діяльність закладу.

Нормативні документи в НАДПСУ, які містять політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, розроблено згідно з чинним законодавством України та Рекомендаціями для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності, затверджених рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29.10.2019 р. Систему забезпечення академічної доброчесності формують такі документи: «Кодекс академічної доброчесності в НАДПСУ» [1], «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в НАДПСУ» [2], «Положення про Комісії з академічної доброчесності та Комісію з етики та управління конфліктами НАДПСУ» [5], «Положення про Групу сприяння академічній доброчесності в НАДПСУ» [3] та «Положення про порядок перевірки наукових текстів на плагіат в НАДПСУ» [6].

Забезпечення академічної доброчесності в Національній академії базується на принципах верховенства права, демократизму, законності, справедливості, толерантності, наукової сумлінності, професіоналізму, партнерства і взаємодопомоги, взаємоповаги і довіри, відкритості й прозорості, відповідальності, нульової толерантності до будь-яких проявів шахрайства та корупції, норм Кодексу академічної доброчесності [4]. Для популяризації академічної доброчесності в НАДПСУ застосовується комплекс заходів. Зокрема, проводиться постійна роз'яснювальна робота серед учасників освітнього процесу про:

- необхідність дотримання академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин;

- загрози і ризики, викликані порушенням академічної доброчесності;
- ключові питання стосовно дотримання академічної доброчесності;
- правила академічного письма, інформаційної грамотності;
- відповідальність за порушення академічної доброчесності тощо.

На базі НАДПСУ створено Групу сприяння академічній доброчесності, завданнями якої є:

- загальна координація дотримання академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин;

- розробка і вдосконалення нормативної та інформаційної бази НАДПСУ;
- популяризація дотримання академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин як одного з основоположних принципів корпоративної культури в НАДПСУ здобувачами вищої освіти, а також педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та іншими категоріями співробітників під час освітньо-наукової діяльності та виконання своїх посадових обов’язків;

- організація контролю дотримання академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в освітньо-науковій діяльності закладу вищої освіти, у тому числі при оприлюдненні академічних текстів;

- сприяння впровадженню в Національній академії сучасних технологій боротьби з проявами академічної недоброчесності тощо.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення НАДПСУ, а також комплекс заходів, передбачених відповідними документами, сприяє функціонуванню принципу академічної доброчесності як фундаменту провадження успішної освітньої та наукової роботи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс академічної доброчесності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

URL: <https://cutt.ly/5CyJvDM> (дата звернення 10.10.22).

2. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. URL: <https://cutt.ly/VCyHTeJ> (дата звернення 10.10.22).

3. Положення про Групу сприяння академічній доброчесності в НАДПСУ. URL: <https://cutt.ly/0CyH4Pw> (дата звернення 10.10.22).

4. Положення про групу сприяння академічній доброчесності в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького URL: <https://cutt.ly/ZCuwuMW> (дата звернення 10.10.22).

5. Положення про Комісії з академічної доброчесності та Комісію з етики та управління конфліктами НАДПСУ URL(<https://cutt.ly/aCyHV0Z>: (дата звернення 10.10.22).

6. Положення про порядок перевірки наукових текстів на плагіат в НАДПСУ URL: <https://cutt.ly/MCyJsvh> (дата звернення 10.10.22).

ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ

Організатори Стажування не гарантують, що вебсторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упущену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.